

**PROJEKTI HIDROENERGJITIK I DEVOLLIT
REPUBLIKA E SHQIPERISE**

**Vleresimi i Ndikimit Mjedisor dhe Social
Raporti Perfundimtar**

Volumi 1-Raporti kryesor dhe Permbledhja Ekzekutive

Shtator 2011

Revision	Date	Description	Prepared	Checked	Approved
<p>This document has been prepared by Norconsult AS for the Client and the Project stated below. The content of the document is the property of Norconsult. The document shall only be used for the purpose stated in Norconsult's contract with the Client, and shall not be copied, used or distributed for other purposes.</p>					
<p>Client</p> 					
<p>Document title</p> <p>Projekti Hidroenergjitik i Devollit</p> <p>RAPORTI PERFUNDIMTAR I VNMS-se.</p>			<p>Date</p> <p>23 Shtator 2011</p>		
			<p>Prepared by ESIA Team Managed by Erik Helland-Hansen</p>		
			<p>Checked by Dr. Shivcharn Dhillion Erik Helland-Hansen</p>		
			<p>Approved by Kevin Burton</p>		
		<p>Project no.</p> <p>5012317</p>	<p>Document no.</p> <p>ESIA-07</p>	<p>Revision</p> <p>3</p>	

***Projekti Hidroenergjetik i Devollit
Shërbime inxhinierike –
Faza e Zhvillimit***

***Raporti Perfundimtar i VNMS-
se***

Përmbledhje Ekzekutive

Tabela e Përmbajtjes

ES1.1	HISTORIKU DHE QELLIMI	3
ES1.1.1	Devoll Hydropower.....	3
ES1.2	LEGJISLACIONI DHE POLITIKAT PËR MJEDISIN.....	6
ES1.3	ALTERNATIVAT PËR ZHVILLIMIN E PELLGUT/BASENIT UJOR NË KUADRIN E MARRËVESHJES SË KONCESIONIT.....	7
ES1.3.2	Analiza Fillestare e Alternativave.....	7
ES1.4	PERSHKRIMI I PROJEKTIT.....	11
ES1.4.1	Zhvillimi i Pellgut Ujor të Sipërm – HEC-i në Moglicë.....	11
ES1.4.2	Zhvillimi i Pellgut të Mesëm – HEC-i Kokël	11
ES1.4.3	Zhvillimi i Pellgut Ujor të Poshtëm – HEC-i Banjës	11
	Projekt Ideja	11
ES1.4.4	Rruget	14
ES1.4.5	Linjat e Transmisionit.....	14
ES1.5	KUSHTET BAZË BRENDA ZONËS SË KONCESIONIT	15
ES1.5.1	Kushtet Fizike Baze.....	15
ES1.5.2	Kushtet Baze Biologjike	17
	<i>Peshqit dhe Ekosistemet Ujore.....</i>	17
	Flora.....	19
ES1.6	KUSHTET BAZE SOCIALE	20
ES1.6.1	Përqasja.....	20
ES1.6.2	Kuadri Kombëtar – Profili demografik	20
ES1.6.3	Devolli i Poshtëm – Diga e Banjës.....	21
	Devolli i Poshtëm – Zona e Projektit e Prekur Direkt.....	22
ES1.6.4	Devolli i Mesëm – Diga e Koklës	24
ES1.6.5	Devolli i Sipërm – Diga e Moglicës	25
ES1.6.6	Linja e Transmisionit.....	26
ES1.7	PARASHIKIMI PER NDIKIM.....	27
ES1.7.1	Metodologjitë për Vlerësimin e Ndikimeve	27
ES1.7.2	Ndikimet Fizike dhe Biologjike.....	27
ES1.7.3	Përmbledhje e Matricës së Ndikimeve Fizike dhe Biologjike	28
ES1.7.4	Ndikimet Mjedisore përgjate Linjes së Transmisionit	31
ES1.7.5	Ndikimet Sociale	32
ES1.7.6	Përmbledhje e Ndikimeve më të Rëndësishme Sociale të Parashikuara (Negative ose Pozitive)	33
	Ndikimet negative	33
	Ndikimet Pozitive	35
ES1.7.7	Ndikimet Sociale përgjate LT – Përmbledhje	35
ES1.7.8	Ndikimi në Vendet e Trashëgimise Kulturore	37
ES1.7.9	Ndikimet Kumulative	37
ES1.7.10	Ndikimet Kryesore Sasiore me natyrë fizike dhe sociale.....	39
ES1.8	ZBUTJA DHE KOMPENSIMI.....	41
ES1.8.1	Elementet Biologjike	41
ES1.8.2	Shkarkimi Minimal i Rrjedhes nga Diga.....	42
ES1.8.3	Ndikimet pa dhe me zbutjet perkatese	43
ES1.8.4	Veprimet Parësore Të Masave Lehtësuese	47
ES1.8.5	Elementet Sociale	49
	Ndikimet mbi Popullsinë/Karakteristikat e Kushteve Bazë Social-Demografik.....	49
ES1.8.6	Masat për Lehtësimin e Ndikimeve në Vendet e Trashëgimise Kulturore.....	52
ES1.9	MENAXHIMI DHE MONITORIMI MJEDISOR DHE SOCIAL	52
ES1.9.1	Kuadri i PMMS.....	52
ES1.9.2	Palet Kryesore	53
ES1.9.3	Monitorimi	53
ES1.9.4	Nën-Planet Biologjike.....	54
ES1.9.5	Planifikimi i Menaxhimit Social.....	54
ES1.9.6	Strategjia e Zhvillimit Social të DHP (SZHS) Investimi për Komunitetin	55

ES1.10	KONKLUSIONE DHE REKOMANDIME	56
ES1.10.1	Konkluzioni i Pergjithshem.....	56
ES1.10.2	Perfitimet Kryesore	57
ES1.10.3	Konfliktet e Mundshme	57
ES1.10.4	Rekomandimet.....	58
ES1.10.5	Hapat ne Vijim.....	59

LISTA E FIGURAVE

Figura ES. 1:	Pellgu ujqor i Lumit Devoll –Zona e Koncesionit nga Maliq ne Banjë.....	3
Figure ES. 2:	Skema me variantet e zhvillimit të projektit Hidro Energjistik të Devollit.....	8
Figura ES. 3:	Skema finale e Devollit	13
Figura ES. 4:	Shtirirja e Propozuar e Linjave të Transmisionit.....	14
Figura ES. 5:	Përlogaritja dhe Parashikimi i – Ngarkesës Vjetore të Sedimentit në Bazë të të ... Dhënave për Periudhën 1974 – 1983 dhe Ngarkesat e Specifike të Zonës.....	17
Figure ES. 6:	Fshatrat dhe zonat në Devollin e Poshtëm	22
Figura ES. 7:	Fshatrat dhe Zonimi ne Devollin e Mesem.....	24
Figura ES. 8:	Fshatrat dhe Zonimi ne Devollin e Siperm	25
Figura ES. 9:	Metodologjia e Vlerësimit të Ndikimit.....	28
Figura ES. 10:	Veshtrim mbi PMMS dhe PVR	59

LISTA E TABELAVE

Tabela ES. 1:	Përmbledhje e Udhëzuesit për Përdoruesin.....	5
Tabela ES. 2:	Vlerësimi dhe Renditja e Ndikimeve Mjedisore dhe Sociale të Alternativave Kryesore të Projektit.....	9
Tabel ES. 3:	Efektet e Redukuara të Rënies së Ujit dhe Problemet Sociale për shkak të Vendndodhjes së Stacionit Elektrik nga Studimi i Fizibilitetit (SF) në Studimin e Përditësuar të Fizibilitetit (SPF).....	10
Tabela ES. 4:	Të dhëna Teknike për Impiantet Energjetike në lumin Devoll.....	12
Tabela ES. 5:	Të dhënat për Sheshet e Digave.....	15
Tabela ES. 6:	Minimale të Rrjedhjes në Stacionet Përkatëse të Matjes në Devoll (m ³ /s)	16
Tabela ES. 7:	Llojet e Faunës të pranishme në zonën e DHP dhe Rëndësia e Mbrojtjes Globale dhe Kombëtare të saj.....	18
Tabela ES. 8:	Numri i Shtëpive për Fshat brenda Zonës së Ndikimit.....	23
Tabela ES. 9:	Vendet e Trashëgimisë Kulturore të Digës së Banjës.....	23
Tabela ES. 10:	Popullsia për rrethin dhe qytetin e Gramshit (Burimi: Zyra e Gjendjes Civile e Rrethit)	24
Tabela ES. 11:	Numri i Shtëpive per Fshat	25
Tabela ES. 12:	Numri i Shtëpive për Fshat në Devollin e Sipërm.....	26
Tabela ES. 13	Seksionet e Linjës së Transmisionit 220 kV.....	27
Tabela ES. 14	Seksionet e Linjes se Transmisionit 110 kV.....	27
Tabela ES. 15:	Përmbledhje e Ndikimeve Fizike pa masat Lehtësuese.....	28
Tabela ES. 16:	Permbledhje e ndikimeve biologjie pa masat lehtesuese.....	30
Tabela ES. 17	Permbledhja e Ndikimeve te Mundshme Mjedisore te Vleresuara perpara dhe pas Zbutjes ..31	
Tabela ES. 18:	Shembull të Kategorive të Ndikimit Social, Treguesit Kryesor të Ndikimit dhe Natyra e Ndikimit.....	32
Table ES. 19:	Përmbledhje e Ndikimeve të Sociale të Pritura(me rëndësi të madhe ose shumë të madhe) pa Masa Zbutëse.....	33
Table ES. 20:	Ndikimet sociale pozitive të mundshme dhe/ose të pritura	35
Tabela ES. 21	Seksionet e Linjë së Transmisionit 220 kV dhe Infrastruktura e Prekur.....	36
Tabela ES. 22	Seksionet e Linjë së Transmisionit 110 kV dhe Infrastruktura e Prekur	37
Tabela ES. 23	Përmbledhje e Ndikimeve të Mundshme Sociale të Vlerësuara para dhe pas Zbutjes	37
Tabela ES. 24:	Përmbledhje e Ndikimeve Kumulative pa Masa Lehtësuese	38
Tabela ES. 25:	Parashikimi dhe Vlerësimi më i Mirë për Humbjet e Tokës dhe Shtëpive/ Strukturave për secilin Projekt të HEC-it.....	39
Tabela ES. 26	Vlerësim Paraprak i Tokës brenda të Drejtës së Kalimit 50 m – LT 220 kV	41
Tabela ES. 27	Vlerësimi Paraprak i Tokës brenda të Drejtës së Kalimit 30 m - LT 110kV	41
Tabela ES. 28:	Përmbledhje e Ndikimeve pa masa lehtesuese dhe me Masa lehtesuese.....	43
Tabela ES. 29:	Përmbledhje e Veprimeve dhe Masave Prioritare Lehtësuese Bio-fizike	47
Tabela ES. 30:	Shembull Përmbledhje e Ndikimeve Sociale të Parashikuara nga KN dhe Masat Lehtësuese të Propozuara	50
Tabela ES.31:	Permbledhje e ceshtjeve te spikatura ne lidhje me VNMS-ne.	

ES1.1 HISTORIKU DHE QELLIMI

ES1.1.1 Devoll Hydropower

Statkraft AS, kompani Norvegjeze, lider në Europë për energjinë e rinovueshme dhe EVN AG, kompani Austriake lider për shërbime, me investime kryesore në Europën Lindore dhe Juglindore kanë krijuar një sipërmarrje të përbashkët 50% / 50% Devoll Hydropower Sh.A. (DHP). Në datën 19 Dhjetor, 2008 në Tiranë, sipërmarrjes së përbashkët iu dha e drejta për të zhvilluar projektet hidroenergetike në Lumin Devoll në Shqipëri, nëpërmjet nënshkrimit të Marrëveshjes së Koncesionit (MK) me Qeverinë Shqiptare (GoA). Në bazë të MK, e cila hyri në fuqi në datën 1 Prill 2009, DHP i jepet Koncesioni i tipit Ndërto, Zotëro, Shfrytëzo & Transfero (NZSHT / BOOT) për zhvillimin dhe shfrytëzimin e potencialit hidroenergetik në Lumin Devoll.

Zona e Koncesionit ndodhet afërsisht 70 km në jug të qytetit të Tiranës dhe përfshin rajonin malor të shtrirjes së mesme dhe të sipërme të lumit Devoll midis qytetit të Maliqit dhe fshatit të Banjës. Zona e projektit, siç përcaktohet dhe në Marrëveshjen e Koncesionit, përfshin të gjithë Luginën e Devollit midis Maliqit, e cila ndodhet në kufi me pllajën e Korçës, dhe fshatin e Banjës i cili ndodhet afërsisht 40 km në jug të qytetit të Tiranës.

Nga pikëpamja topografike, zona e drejtpërdrejtë ujëmbledhëse e lumit Devoll mbulon pllajën e Korçës, shtrirjen malore të mesme të lumenjve Devoll dhe Tomorricë deri në Gramsh dhe fshatrat kodrinor të valëzuar nga Gramshi deri poshtë në Kozarë. Në Kozarë në Rrethin e Kuçovës, Lumi Devoll bashkohet me Lumin Osum dhe quhet Lumi Seman siç tregohet në Figurën ES. 1.

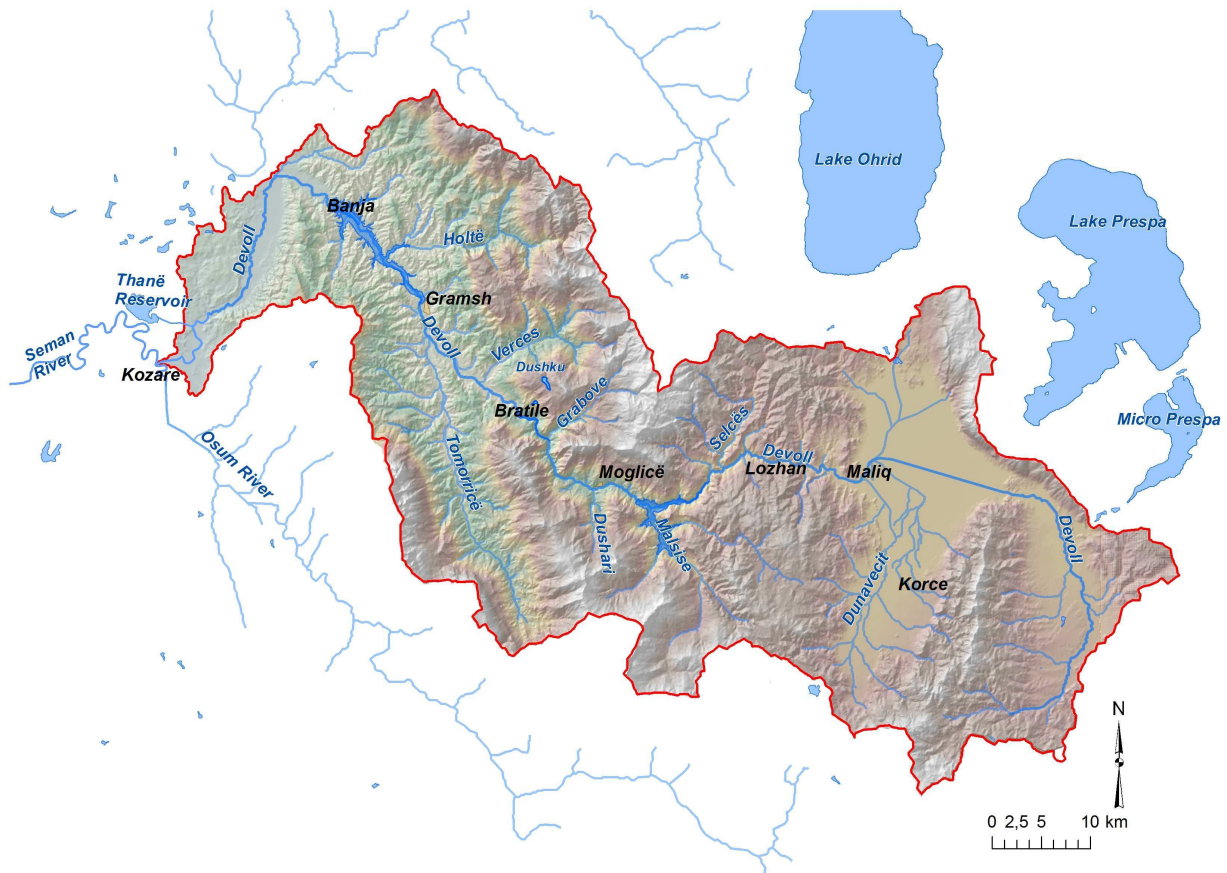

Figura ES. 1: Pellgu ujqor i Lumit Devoll –Zona e Koncesionit nga Maliq ne Banjë

1.1.2 Kriteret e Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor (VNM)/ dhe Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS), Deklarata Ambjentale dhe Udhëzuesi i Përdoruesit për Raportin

Kriteret Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor (VNM) të Shqipërisë dhe proceset janë të përcaktuara në Ligjin 8990, datë 23.01.2003 (i ndryshuar). Në ligj parashikohen dy nivele vlerësimi:

- Proces i thelluar i vlerësimit të ndikimit në mjedis dhe
- Procesi i përmbledhur i vlerësimit të ndikimit në mjedis

Kategori të ndryshme të projektit dhe limitet e përmasave të projektit, të cilat janë të klasifikuara në secilën kategori paraqiten në Shtojcat e Ligjit. Hidroenergjetika përfshihet në Shtojcën 1 ku renditen "projektet që do të kalojnë procesin e detajuar të vlerësimit të ndikimit në mjedis". Është e kuptueshme që përcaktimi i kriterëve normale e Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor (VNM) të Shqipërisë duhet të ndjekë standardin e Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS), në të cilin përfshihen:

- Njoftimi për fillimin e planifikimit
- Qëllimi Mjedisor dhe Social dhe përgatitja e Termave të Referencës (TOR) për Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS)
- Përgatitja dhe Konsulenca për Raportin e Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS).

Pasi DHP ka marrë vendimin se procesi i VNMS duhet, sipas procedurave shqiptare të VNMS, të jetë në përputhje me standartet e Korporatës Financiare Ndërkombëtare, nevojitet të kryhet një analizë me qëllim që kriteret kombëtare dhe ndërkombëtare të jenë në harmoni. Ky material ndodhet në shtojcat e raportit kryesor, i emëruar si Analizë e Boshllëqeve.

Për të trajtuar në mënyrën e duhur kriteret e Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor të Shqipërisë dhe respektuar praktikat ndërkombëtare të Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS) në përputhje me politikat e Kompanisë DHP, janë parashikuar disa hapa për procesin e Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS) me qëllim paraqitjen e të dhënave mjedisore dhe sociale për planifikimin inxhinierik. Në përputhje me progresin dhe ecurinë e planifikimit inxhinierik janë evidentuar katër faza për aktivitetet e Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS) të cilat më pas janë plotësuar me emrat të azhurnuar si vijon më poshtë, të cilët janë në përputhje me vendimin më të fundit lidhur me fazat e projektit.

Faza 1 – Planifikimi Fillestar:	Raporti për planifikimin e Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS) duke përfshirë dhe standardin e sistemit të ujitjes
Faza 2 – Formulimi i Projektit:	Raporti i Analizës së Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS) me renditjen nga pikëpamja mjedisore/sociale të alternativave kryesore të zhvillimit dhe Raportin e Objektiveve dhe Qëllimeve me draftin e Termave të Referencës për procesin e Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS).
Faza 3 – Fizibiliteti i VNMS:	Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS), kontribut për Studimin e Fizibilitetit të HEC-it në Devoll.
Faza 4 – Raportimi i procesit të Projektit:	Draft Raporti i VNMS (Versioni i për rishikim nga DHP dhe versioni për publikun për diskutime.
Përgatitja e VNMS përfundimtare:	VNMS (i thelluar) Përfundimtar.
Plani Menaxhues Mjedisor dhe Social (PMMS) dhe çështje të tjera:	PMMS për HEC Banjë dhe PMMS për HEC Moglicë dhe HEC Kokël
Plani i Rivendosje:	PR për HEC-in e Banjës dhe PR për HEC-in e Moglicë dhe HEC-in e Koklës
VNMS për Linjat e Transmisionit:	Raporti i VNMS për Linjat e Transmisionit është dhënë në Shtojcën U të VNMS dhe gjetjet e tij janë të integruara në Përmbledhjen Ekzekutive.

Raporti aktual i referohet të katër fazave të procesit VNMS, dhe është realizuar nga kompania norvegjeze Norconsult AS. Ekspertë të pavarur nga Mbretëria e Bashkuar kanë trajtuar aspektet të Vlerësimit të Ndikimit Social (SIA) dhe një numër profesionistësh dhe akademikësh shqiptarë me eksperiencë kanë ofruar shërbime për aktivitetet e Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe aktivitetet e Vlerësimit të Ndikimit Social (VNS) të grupit të Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS).

Qeveria Shqiptare e përfaqësuar nga Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave, nxorri në datën 14 Shtator 2010 një Deklaratë Mjedisore bazuar në një propozim për Vlerësimin Mjedisor Strategjik për planifikimin e energjisë në lumin Devoll. Në këtë deklaratë parashikoheshin një numër kushtesh që procesi për Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS) është përpjekur të plotësojë.

Raporti për Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS) është hartuar për të përmbushur kriteret e Shqipërisë dhe kriteret Ndërkombëtare të Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor, por është gjithashtu një arkiv e informacionit dhe të dhënave për mjedisin dhe aspektin social e cila do të jetë mjaft e dobishme për DHP gjatë shumë viteve të ndërtimit dhe Operimit që presin përpara. Aktualisht një sasi e madhe informacioni është e disponueshme dhe paraqitet në shtojcat dhe anekset e saj. Për të bërë të mundur që lexuesit, që kanë eksperiencë dhe detyra të ndryshme, të kuptojnë se ku mund të gjendet informacioni dhe të dhënat me natyrë të ndryshme, në tabelën ES. 1 paraqitet një Përmbledhje e Udhëzuesit për Përdoruesin.

Tabela ES. 1: Përmbledhje e Udhëzuesit për Përdoruesin

Elementi i Raportit	Tema-permbajtja	Grupi i perdoruesve te synuar
Vëllimi 1 – Raporti Kryesor (Do të publikohet për publikun dhe paraqitet në Anglisht në Internet)		
• Përmbledhje Ekzekutive (në Anglisht dhe Shqip për publikimet kombëtare)	Përmbledhje e shkurtër e procesit, raportit, gjetjeve dhe rekomandimeve të Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS)	<ul style="list-style-type: none"> • Vendim-marrësit • Publiku • Të gjithë lexuesit
• Kapitujt. 1, 2 & 3	Hyrje; Kuadri i Projektimit; përshkrimi i projektit	• Të gjithë lexuesit
• Kapitujt. 4 & 5	Kushtet bazë	• Lexuesit me eksperiencë profesionale
• Kapitujt. 6	Ndikimet	• Të gjithë lexuesit
• Kapitulli. 7	Alternativat	• Lexuesit me experience profesionale
• Kapitujt. 8, 9 & 10	Planet për Lehtësimin/ Menaxhimin / Monitorimin	• Te gjithe lexuesit
• Kapitulli. 11	Konkluzione dhe Rekomandime	<ul style="list-style-type: none"> • Vendim-marrësit • Të gjithë lexuesit
Vëllimi 2 – Shtojcat A – L		
• Shtojcat A, B, C, D & E	Investigime Biofizike dhe të dhëna me natyrë primare dhe sekondare	<ul style="list-style-type: none"> • Lexues me eksperiencë shkencore • Njësia e DHP për Ambientin
• Shtojcat F, G & H	Punë shkencore dhe modelimi i shtrirjeve të rregulluara të lumit, lëshimi neto i GHG (gazra atmosferik që kontribuojnë në efektin serë) nga rezervuarët dhe rrjedhjet e ulta	<ul style="list-style-type: none"> • Profesionistët/ Ekspertët e Mjedisit • Inxhinierët Lexues të Caktuar
• Shtojca I	Të dhënat dhe analizat për cilësinë e ujit	<ul style="list-style-type: none"> • Profesionistët/ Ekspertët e Mjedisit • Lexues të caktuar
• Shtojca J	Inventari i Infrastrukturës Përkatëse	• Te gjithe lexuesit

Elementi i Raportit	Tema-permbajtja	Grupi i perdoruesve te synuar
• Shtojcat K & L	Inventari i aktiviteteve të ujitjes dhe infrastrukturës, kërkesa për ujitje sipër rrjedhës dhe kostot ekonomike të përmbytjeve.	• Vendim-marrësit • DHP dhe QSH
Volume 2 B- Shtojcat M – T		
• Shtojca M	Dokumenti i Vlerësimi të plotë të ndikimit social bazuar në konsultimet me komunitetet	• Profesionistët/ Ekspertët e Mjedisit • Lexues të caktuar
• Shtojca N	Historiku i të dhënave kryesore të cilat janë siguruar nga ekipet vendase të studimit në terren	• Profesionistët/ Ekspertët e Mjedisit • Lexues të caktuar
• Shtojca O	Parimet që duhet të ndiqen në Procesin e ri-sistemimit (RAP) duke përfshirë dhe Analizën GAP (përcaktimin e hapave të nevojshëm)	• Profesionistët/Ekspertët e Mjedisit • Lexues të caktuar
• Shtojca P	Studim në lidhje me vendet e trashëgimisë kulturore brenda ose në afërsi të zonës së projektit	• Njësia për Mjedisin e DHP • Lexues të caktuar
• Shtojcat Q & R	Informacioni i detyrueshëm – hartuesit dhe burimet e informacionit për Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS)	• Njësia për Mjedisin e DHP • Lexues të caktuar
• Shtojca S	Të dhëna nga verifikimi i procesit të Konsultimit për Ndikimet	• Njësia e DHP për Mjedisin • Lexuesit e vecantë
• Shtojca T	Historiku i materialeve në lidhje me politikën dhe kuadrin ligjor për mjedisin	• Të gjithë lexuesit
• Shtojca U	Studimi i Linjës së Transmisionit	• Të gjithë lexuesit

ES1.2 LEGJISLACIONI DHE POLITIKAT PËR MJEDISIN

Zhvillimi i një sistemi ligjor modern për mbrojtjen e mjedisit në Shqipëri filloi në vitin 1991. Me gjithë përpjekjet e bëra për përmirësimin e sistemit ligjor për mjedisin, sërish ekzistojnë mangësi, në mënyrë të veçantë në lidhje me aspektin e mbrojtjes së natyrës, dhe diversitetit biologjik dhepeisazhit. Për këtë arsye sistemi aktual ligjor është në përmirësim të vazhdueshëm. Qeveria po i kushton vëmendje të veçantë harmonizimit dhe përshtatjes së ligjeve të saj me direktivat e Bashkimit Europian (BE).

Kushtetuta, e aprovuar në vitin 1998, i bën thirrje autoriteteve Shqiptare për ruajtjen e një mjedisi të shëndetshëm, ekologjikisht të përshtatshëm për brezat e sotëm dhe ata që do të vijnë. Për të arritur këtë Qeveria, duhet të përmirësojë dhe të plotësojë më tepër kuadrin ligjor dhe institucional që lidhen me mbrojtjen e mjedisit, natyrës dhe biodiversitetit. Aktualisht, ligjet rregulloes në lidhje me këtë janë:

- Ligji për “Mbrojtjen e Mjedisit”, (1993, i ndryshuar në 1998, 2002, dhe 2008)
- Ligji për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis”, datë 23.01.2003
- Ligji për Rezervat Ujore”(Nr. 8093/1996
- Ligji 8561, datë 22.12.1999, “Për shpronësimet dhe marrjen në përdorim të përkohshëm të pasurisë pronë private në interes publik” dhe katër Vendimet e Këshillit të Ministrave që përcaktojnë procedurat e shpronësimit të pasurive të paluajtshe në Shqipëri.
- Ligji 9482 i 3 Prillit 2006, përcakton kushtet në të cilat një ndërtesë e ndërtuar jo në përputhje me ligjin mund të legalizohet.

ES1.3 ALTERNATIVAT PËR ZHVILLIMIN E PELLGUT/BASENIT UJOR NË KUADRIN E MARRËVESHJES SË KONCESIONIT

ES1.3.1 Marrëveshja e Koncesionit

Projekt propozimi fillimisht u planifikua me qëllim shfrytëzimin e të gjithë potencialit hidroenergjitik te disponueshëm në lumin Devoll i cili shërbeu si bazë për Marrëveshjen e Koncesionit për projektin hidroenergjitik të Devollit. U projektua një kaskadë e cila përbëhet nga tre impiante hidroenergjetike. Ata vijonin (sipas një rendi nga rrjedha e sipërme në të poshtme):

- Impianti Lozhan – Grabovë me një kapacitet të instaluar prej 160 MW
- Impianti Skënderbegas – Çekin, 114 MW, dhe
- Impianti i Banjës 45 MW

Analiza e alternativave u bazua fillimisht mbi këtë concept të Projektit dhe u zhvillua më tej brenda kornizës së dhënë nga MK.

ES1.3.2 Analiza Fillestare e Alternativave

Gjatë periudhës disa vjeçare të planifikimit të projektit zhvilluesit kanë vlerësuar një numër alternativash projektesh dhe modifikime. Rasti bazë projektuar nga EVN ishte baza e dokumentit të Marrëveshjes së Koncesionit. Megjithatë, Marrëveshja e Koncesionit është fleksibelë në lidhje me paraqitjen e skemës precize duke përfshirë vendndodhjen dhe lartësinë e digave, stacioneve elektrike, tuneleve, etj për sa kohë që tërësia e parametrave bazë për zhvillimin e pellgut ujqor respektohet, si dhe janë realizuar disa herë analiza dhe vlerësime të alternativave.

Vlerësimi përfundimtar i alternativave u përqendrua në rastet e mëposhtme:

- Rasti fillestar që u paraqit në Marrëveshjen e Koncesionit (EVN BC);
- Një skemë që sugjeron disa reduktime të lartësisë së digës dhe niveleve të përmytjes, vendndodhjen e stacioneve elektrike dhe nivelet e derdhjes së kanalit të shkarkimit e njohur me emrin Rasti Bazë Statkraft (SK BC)
- Dy raste që u zhvilluan fillimisht nga Grupi i Shërbimeve Inxhinjrike (EST) (NC 1 dhe NC 2).
- Dy raste shpesh që u zhvilluan nga EST gjatë rishikimit të Raportit Përzgjedhës/ Fillestar – Versioni paraprak, Korrik 2009 (NC 3 dhe NC 4).

Të dhënat dhe kontributi fillestar i Grupit të Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social VNMS në procesin e projektimit në fazën e përzgjedhjes së alternativës ka qënë nëpërmjet përcaktimit të kriterëve mjedisore siç raportohet në Raportin Fillestar VNMS. Alternativat e projektit që janë konsideruar në këtë fazë të projektimit pasqyrohen në Figurën ES. 2.

Në bazë të projektimit paraprak dhe detajeve të projektit, një gjykim cilësor i karakteristikave mjedisore dhe sociale për gjashtë skema alternative hidroenergjetike u realizua sikundër tregohet në Tabelën ES. 2. Në të u aplikua një vlerësim i kategorive kryesore të kriterëve mjedisore dhe sociale në bazë të një krahasimi shumë të përgjithshme të alternativave të propozuara për projektin.

Renditja që rezultoi iu paraqit grupit të projektimit si një preferencë prioritare mjedisore /sociale midis alternativave që janë marrë në konsideratë. Megjithatë, konkluzioni paraprak ishte se alternativat u gjykuan se janë të pranueshme nga këndvështrimi mjedisor dhe social me kusht zbatimin e masave lehtësuese dhe kompensimin.

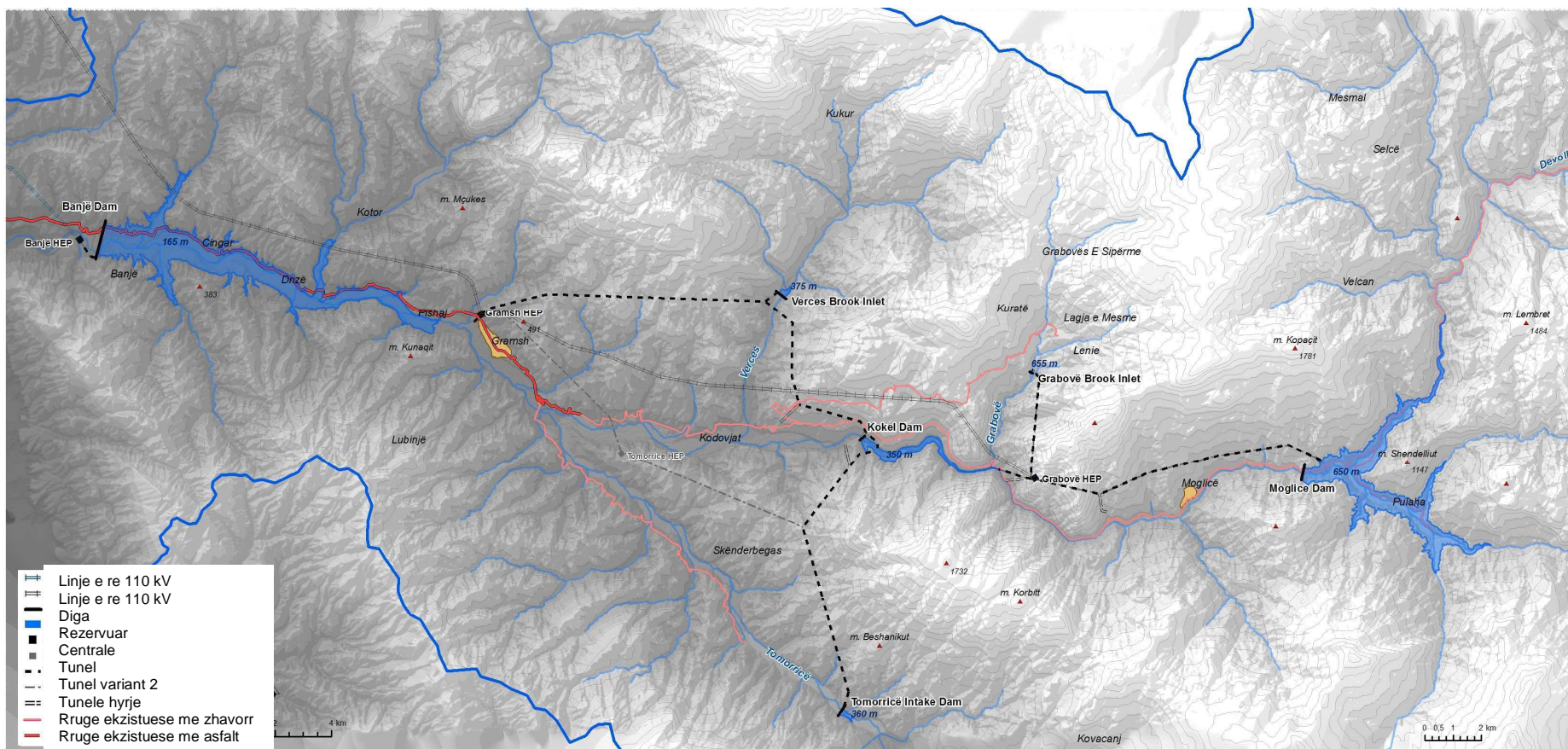

Figure ES. 2: Skema me variantet e zhvillimit të projektit Hidro Energjitik të Devollit

Tabela ES. 2: Vlerësimi dhe Renditja e Ndikimeve Mjedisore dhe Sociale të Alternativave Kryesore të Projektit.

Alternativa e Skemës	EVN BC	SK BC	NC 1	NC 2	NC 3	NC 4
Kriteri VNMS						
Shpërngulja e njerëzve dhe kompensimi për pronat	+++	++	÷÷	÷	÷ ÷ ÷	÷
Nevojat për ri-sistemim/strehim	+++	++	÷÷	÷	÷ ÷ ÷	÷
Ndikimi në vlerat social – kulturore	+++	++	÷÷	÷	÷ ÷ ÷	÷
Rreziqet nga trazirat social – ekonomike	÷÷	÷	÷	÷	÷÷	÷
Humbja e tokës prodhuese	+++	++	÷	÷	+++	÷
Ndikimet në ekosistem – ujore	÷÷	÷÷	+++	÷÷	÷÷	÷÷
Ndikimet në ekosistem – tokësore	÷÷	÷	÷	÷	÷÷	÷
Humbje pyjore dhe nevoja për mbjellje	+++	÷	0	0	÷÷	0
Ndikime për përdoruesin e ujit	÷÷	÷	÷	÷	÷÷	÷
Renditja midis alternativave të projektit nga perspektiva mjedisore dhe sociale	4	3	2	1	4	1

Gjatë renditjes së ndikimeve janë përdorur kategoritë dhe simbolet e mëposhtme: Shumë negativ ÷÷÷, Mesatarisht negativ ÷÷, Pak negativ ÷, I parëndësishëm 0.

Alternativat e përzgjedhura në Studimet e Fizibilitetit dhe Rishikimi i Ndikimeve

Studimi paraprak i Fizibilitetit (FS) datë 1 Prill 2010 prezantoi një "Skemë të Selektuar" dhe diskutoi disa variante që shoqërohen me të. Midis alternativave të skemës që janë diskutuar më sipër, as NC 2 apo NC 4 (vendndodhje të ndryshme të stacionit elektrik) nuk u favorizua – zgjedhja përfundimtare varej nga rezultatet e shpimeve të vazhdueshme dhe projektimi i mëtejshëm. Tani alternativat kanë emrat e tyre si më poshtë:

- NC 2 Projekti Hidro Energjetik (HEP) Grabovë me digë në Moglicë + Projekti Hidro Energjetik (HEP) në Gramsh me digë në Kokël
- NC 4: Projekti Hidro Energjetik (HEP) Grabovë me digë në Moglicë + Projekti Hidro Energjetik (HEP) në Tomoricë me digë në Kokël.

Në studimin paraprak të fizibilitetit u evidentua se ekzistojnë dyshime në lidhje me realizueshmërinë e devijimit të Lumit të Tomoricës dhe përdorim i degëve të Verçës dhe Grabovës për rritjen e prodhimit energjetik. Këto variante pasqyrohen në Figurën ES 2 dhe vija të pikëzuara me Projektin Hidro Energjetik në Tomoricë dhe (NC 4) HEP të Tomoricës e cila paraqitet si një vijë e ndarë e zbehtë. Duhet të theksohet se të dy tunelet nga Kokla për në Gramsh, përmes HEP të Verçës ose Tomoricës, janë në mënyrë reciproke alternativa përjashtuese dhe trashësia e vizave në hartë nuk tregon ndonjë renditje midis tyre.

Në këtë fazë lartësia e Digës së Banjës është rritur 10 m me NR në lartësinë 175 m mbi nivelin e detit, Diga e Koklës ishte aktualisht 50 m me NR në lartësinë 350 m mbi nivelin e detit dhe Diga e Moglicës ishte ngritur afërsisht 150 m me NR në lartësinë 650. Në terma të mjedisit, procesi i projektimit në këtë fazë reduktoi ndikimet mjedisore dhe sociale duke u tërhequr nga rastet fillestare të bazës (EVN BC dhe SK BC) me ndikime më të mëdha dhe tani fokusohet tek alternativat me renditje sipas prioritetit nga Grupi VNMS që paraqitet në Tabelën ES – 3. Por zonat e përmbytura dhe ndikimet tek fshatrat e prekur dhe fermave janë rritur lehtë. Për HEC-in e Grabovën p.sh. do të humbasin afërsisht 11 (nga 76) ndërtesa të tjera, ndërsa për HEC-in e

Banjës p.sh. Nga Diga e Banjës do të humbisnin 30 ndërtesa të tjera (nga 15), pa këtë efekt në digën e Koklës¹.

Këto rritje nuk u konsideruan si madhore nga Grupi i VNMS dhe nuk është identifikuar asnjë “pengesë” e mundshme me natyrë mjedisore ose social/kulturore. Megjithatë Ekipi i Inxhinierëve u inkurajua të rishikonte në mënyrë kritike fizibilitetin teknik/ financiar të devijimit të degëve të lumit në skemë duke qenë se shmangja e mundshme e këtyre degëve do të rriste në mënyrë të konsiderueshme gjurmën mjedisore të ndërtimit.

Në muajin shtator të 2010 një skemë e ashtuquajtur përfundimtare u paraqit në një version të përditësuar të Studimit të Fizibilitetit. Në të shmangej devijimi i degëve të lumit dhe u morën në konsideratë dy alternativa për vendndodhjen e stacionit elektrik për Digën e Koklës – qoftë në pjesën fundore të digës së Koklës (HEC-i Kokël) ose vendosja e saj në bregun e majtë në afërsi të komunitetit të Nartës sipër bashkimit me Lumin e Tomoricës (HEC-i Nartë).

Nga pikëpamja mjedisore ndryshimi i konceptit të projektit është i rëndësishëm dhe për më mirë në terma të ekologjisë ujore. Duke shmangur rregullimin e Lumit të Tomoricës e gjithë shtrirja nga rrjedha e sipërme e Kërpicës në bashkimin me Lumin Devoll do të shpëtohet nga reduktimi i ujit. Po kështu, degët e Verçës dhe Grabovës do të mbeten të paprekura dhe rrjedha e tyre në Lumin Devoll do të ndihmojë në sigurimin e rrjedhës në seksione pa ujë të Devollit. Këto ndryshime të ndikimeve paraqiten në mënyrë të përmbledhur në Tabelën ES. 3.

Tabel ES. 3: Efektet e Redukuara të Rënies së Ujit dhe Problemet Sociale për shkak të Vendndodhjes së Stacionit Elektrik nga Studimi i Fizibilitetit (SF) në Studimin e Përditësuar të Fizibilitetit (SPF).

Karakteristika	Studimi paraprak i Fizibilitetit, Prill 2010		Studimi i Përditësuar i Fizibilitetit, Shtator 2010	
	NC 2: Grabovë + HEC-et në Gramsh	NC4: Grabovë + HEC-et Tomoricë	HEC-i Moglicë + HEC-i Kokël	HEC-i Moglicë + HEC-i Nartë
Nr. i degëve të rregulluara	3	3	0	0
Gjatësia e degëve me mungesë uji	25 km	25 km	0 km	0 km
Gjatësia e zonës kryesore të me mungesë uji të lumit Devoll	29 km	29 km	12 km	25 km
Vendndodhja e stacioneve elektrike nga qendrat e banuara	Në periferi të Gramshit	Në Afërsi të Komunitetit të Nartës	Larg nga qendrat e populluara	Në afërsi të komunitetit të Nartës

Bazuar në rishikimin e mëtejshëm të Studimit të Përditësuar të Fizibilitetit (Nëntor 2010), DHP vendosi se projektimi duhet të vazhdojë në bazë të alternativës së HEC-it të Koklës ku alternativa për HEC-in e Nartës është lënë për tu konsideruar më tej në këtë fazë. Parë nga këndvështrimi i perspektivës mjedisore dhe sociale në bazë të këtij vendimi ky projektim sërish u orientua në një drejtim më të mirë social. Me energjinë që gjenerohet aktualisht në pjesën e poshtme të Digës së Koklës krahasuar me rrjedhën e poshtme në Nartë, gjatësia e segmentit pa ujë e lumit reduktohet në 12 km dhe Komuniteti i Nartës nuk do të preket në mënyrë direkte.

Pothuajse të gjitha rishikimet e projektit inxhinjerik, që nga rasti bazë i MK, për rrjedhojë e kanë ndryshuar konceptin e projektit gradualisht në një drejtim më të favorshëm mjedisor dhe social. Përfundimi këtu është ngritja e lartësisë së NR të Rezervuarit të Banjës e cila ka rezultuar me ndikime të tjera. Akoma grupi i Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS) e konsideron

¹ Sasia e ndërtesave të humbura (të përdorimeve të ndryshme dhe gjendjes së riparimeve) është bazuar këtu në vëzhgime paraprake në terren si dhe në fotot – shifrat e saktësuara sipas punës në terren sipas VNM janë paraqitur në Tabelën ES 19.

shfrytëzimin e kaskadës së Lumit Devoll nëpërmjet alternativave të HEC-it të Moglicës, HEC-it të Koklës dhe HEC-it të Banjës e cila rezulton një skemë hidroenergjetike me ndikim të ulët në kuadrin e zhvillimit të gjerë Hidroenergjetik.

ES1.4 PERSHKRIMI I PROJEKTIT

Skema përfundimtare e përzgjedhur përdor presionin në Lumin Devoll midis lartësisë 650 m mbi nivelin e detit (NR Diga e Moglicës) dhe lartësisë 95 m mbi nivelin e detit (poshtë Digës së Banjës). Të dhënat teknike për të treja digat dhe impiantet energjetike paraqiten në Tabelën ES-4. Në vijim të vendimeve të marra gjatë rishikimit të Studimit të Fizibilitetit SF (Nëntor 2010) vetëm alternativa e Koklës mbetet në skemën e përzgjedhur (Figura ES. 3) e cila është subjekt i këtij Raporti për Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor dhe Social

ES1.4.1 Zhvillimi i Pellgut Ujor të Sipërm – HEC-i në Moglicë

HEC-i Moglicë përdor një presion prej 300 m midis 650 m mbi nivelin e detit dhe 350 m mbi nivelin e detit dhe do të operojë si një impiant në fluks piku kur garantohet. Skema e tij, me vendndodhjen e objekteve të ndërtimit tregohen në Figurën ES – 3. Rezervuari i digës ka një volum të dobishëm prej rreth 152Mm^3 dhe një volum të vdekur prej rreth 210Mm^3 . Ai krijon një liqen me një sipërfaqe prej 7.2 km^2 . Duke vendosur tunelin e ujëmarrjes (vija blu e ndarë) nga diga në stacionin elektrik sipër rrjedhës së degës së Grabovës, Lumi Devoll do të ketë rënie të ujit për një shtrirje më shumë se 12 km.

ES1.4.2 Zhvillimi i Pellgut të Mesëm – HEC-i Koklës

Diga dhe Rezervuari i Koklës

Vendndodhja e digës së Koklës tregohet në Figurën ES-3. Diga e Koklës përfshin një digë të lartë betoni afërsisht 50 m me mbushje shkëmbore dhe NR në 350 m mbi nivelin e detit dhe një ujëshkarkues të fiksuar në kreshtë. Rezervuari i digës ka një vëllim niveli të dobishëm prej afërsisht 15 Mm^3 dhe një vëllim të vdekur prej afërsisht 4 Mm^3 . Krijon një liqen me një sipërfaqe prej 0.85 km^2 .

HEC-i i Koklës

HEC-i i Koklës, skema e të cilit paraqitet në Figurën ES-3, shfrytëzon presionin nga Diga e Koklës (350 m mbi nivelin e detit) dhe Lumin Devoll sipër rezervuarit të Banjës. Presioni i përdorur për këtë alternativë është 55 m. Impianti energjetik do të operojë në pik sipas kushteve dhe krahas digës ka komponentë kryesorë të projektit të renditur në Tabelën ES – 4. Duke vendosur stacionin elektrik dhe kanalën e largimit në tabanin e digës, nuk do të ndodh asnjë largim i ujërave në rrjedhën e poshtme të Lumit Devoll, por lumi do të jetë subjekt i një regjimi të ri dhe artificial të pikut të rrjedhjes.

ES1.4.3 Zhvillimi i Pellgut Ujor të Poshtëm – HEC-i Banjës

Projekt Ideja

Diga e Banjës, e cila ndodhet në pjesën e poshtme të Lumit Devoll, në afërsi të fshatit Shtëpanj në anën e djathtë të luginës, ekziston në një formë pjesërisht të përfunduar, ajo do të ngrihet në lartësinë 175 m mbi nivelin e detit dhe do të finalizohet si hapi i parë në radhën e zhvillimit të Projektit Hidroenergjetik të Devollit. Rezervuari do të arrijë përtej fshatit Çekin dhe do të arrijë rrethinat e qytetit të Gramshit. Çentrali elektrik ndodhet në anën e majtë të lumit, në afërsi të fshatit të Banjës, afërsisht 600 m poshtë digës. Figurat ES-3 dhe ES-4 tregojnë skemën e rezervuarit me stacionin elektrik të vendosur në këmbët e digës (bazamenti).

Rezervuari, i cili aktualisht është pastruar dhe pjesërisht i mbushur deri sipër rrugës për në Gramsh disa herë gjatë plotave të mëdha, do të përmbyt një zonë prej rreth 14 km^2 afërsisht deri në Gramsh. HEC-i i Banjës shfrytëzon një presion prej 77 m midis lartësisë 175 m mbi nivelin e detit dhe 95 m mbi nivelin e detit dhe do të operojë dhe funksionojë si një impiant në periudhë piku kur garantohet. Është projektuar që rezervuari do të rregullohet 5.0 m poshtë në rrjedhën normale të ujit, por 10 m më poshtë në periudhë të thata. Niveli maksimal i plotës së ujit, MFWL,

paraprkishtë është presupozuar të jetë më pak se 3 m mbi NR, p.sh. 178 m mbi nivelin e detit. Kapaciteti i dobishëm i rezervuarit është 178 Mm^3 me një volum të vdekur prej 225 Mm^3 .

Diga dhe HEC-i i Banjës është kryesisht një projekt i veçantë dhe planifikimi i këtij projekti mund të ketë një ecure më të shpejtë, dhe nga pikëpamja teknike është i pavarur nga elementët e projektit për rrjedhën e sipërme. Lartësia e digës dhe nivelet e mbushjes së rezervuarit janë optimizuar në mënyrë të pavarur nga alternativat e zhvillimit sipër rrjedhës. Niveli optimal i NR rezulton të jetë në lartësinë 175 m mbi nivelin e detit e cila është 30 m më e lartë se niveli i mbushjes së periudhës 1989-90.

Tabela ES. 4: Të dhëna Teknike për Impiantet Energjetike në lumin Devoll

Te dhena teknike	Moglicë	Kokël	Banja	Njësia
Zona e Drejtpërdrejtë Ujëmbledhëse	1,671	1,885	2,890	km ²
Ujërat specifike rrjedhëse sipërfaqësore	13.1	14.4	16.3	l/s/km ²
Mesatarja e ujërave rrjedhëse sipërfaqësore	21.9	27.1	47.1	m ³ /s
Mesatarja vjetore e ujërave rrjedhëse	689	854	1,484	Mm ³ /vit
Shkarkimi mjedisor i synuar nga diga ujëmarrëse ²	0.90	1.0	2	m ³ /s
Humbje nga plotat dhe humbje të tjera	6.3	7.8	8.2	%
Disponibilitet për prodhimin e energjisë	646	787	1,363	Mm ³ /vit
Magaznim i gjallë	152	15.2	178	Mm ³
Magaznim i vdekur	210	4.3	213	Mm ³
Siperfaqja e zones se rezervuarit	7.21	0.85	14.11	km ²
Lartësia e shtratit të lumit	510	300	105	m.m.n.d
Kuota maksimale e ujit në rezervuar	650	350	175	m.m.n.d
Kuota minimale e ujit në rezervuar	625	325	160	m.m.n.d
Kuota e shkarkimit	350	295	98	m.m.n.d
Renia e lire e ujit	300	55	77	M
Gjatësia e tuneleve të hyrjes	630	-	-	M
Gjatësia e vijës së ujit	11.7	0.06	0.65	Km
Vendndodhja e turbinave	Nentokë	Siperfaqja	Siperfaqja	-
Numri i njësive	2	2	2 + 1 ³	-
Lloji i turbinës	Turbinë vertikale Fransis	Turbinë vertikale Fransis	Turbinë vertikale Fransis	-
Sasia maksimale e shkarkimit të tubinës	65	73	95	m ³ /s
Kapaciteti i instaluar	171.2	36.2	63.4+1.2	MW
Ekuivalenti mesatar i energjisë	0.70	0.12	0.19	kWh/ m ³
Prodhimi mesatar vjetor i energjisë	445	92	252	GWh

² Aplikuar në studimin e fizibilitetit (Shtator 2010). Shih Kapitullin 8 për rekomandimet përfundimtare të Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social
³ 2 njësi të mëdha dhe një njësi të vogël për lëshimin e sasisë minimale të nevojshme të ujit

ES1.4.4 Rrugët

Vendimet në lidhje me zëvendësimin e lidhjeve të rrugës midis Gramshit dhe Elbasanit ose Cërrikut dhe seksioneve të tjera kur rruga ekzistuese do të përmbetet kur të zbatohet projekti për HEC-in në Devoll, ende nuk janë marrë. Vlerësimet e ndikimeve mjedisore dhe sociale të këtyre vendimeve janë në përgjegjësinë e Qeverisë Shqiptare. Megjithatë, procesi aktual VNMS është përballur me faktin se pyetjet dhe çështjet që lidhen me aksesin nuk mund të lihen jashtë diskutimeve. Për këtë arsye, hartat e përdorura për tu konsultuar në lidhje me ndikimet kanë përfshirë rrugët ekzistuese dhe disa alternativa zëvendësimi të rrugës, të cilat kanë qenë objekt diskutimi dhe janë treguar thjesht për qëllime ilustrimi.

Konsultimet me Publikun dhe Plani i Publikimit përmban reagimet dhe opinionet e banorëve vendas lidhur me vendime që duhet të marrë Qeveria e Shqipërisë për zëvendësimin e rrugës. Ndikimet e perceptuara dhe perceptimet e komuniteteve mund të shërbejnë gjithashtu për të drejtuar Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor dhe Social për rrugën e re që do të duhet të komisionohet nga Qeveria Shqiptare.

ES1.4.5 Linjat e Transmisionit

Janë parashikuar dy linja transmisioni. Linja kryesore do të shpërndajë energjinë nga HEC-et në Mroglicë dhe Kokël për në nënstationin e Elbasanit nëpërmjet një linje 220 kV. Linja tjetër transporton energjinë nga HEC-i Banjës në nënstationin e Cërrikut në pjesën perëndimore nëpërmjet një linje 110 kV. Skema e shfaqur në Figurën ES.4 është vendosur nëpërmjet një vlerësimi të përbashkët teknik dhe mjedisor/social të alternativave. E drejta përfundimtare e kalimit do të vendoset pas përfundimit të shqyrtimeve të detajuara të shpronësimit dhe ato teknike dhe do të përfshihet në aktivitetet e PVR dhe PMS.

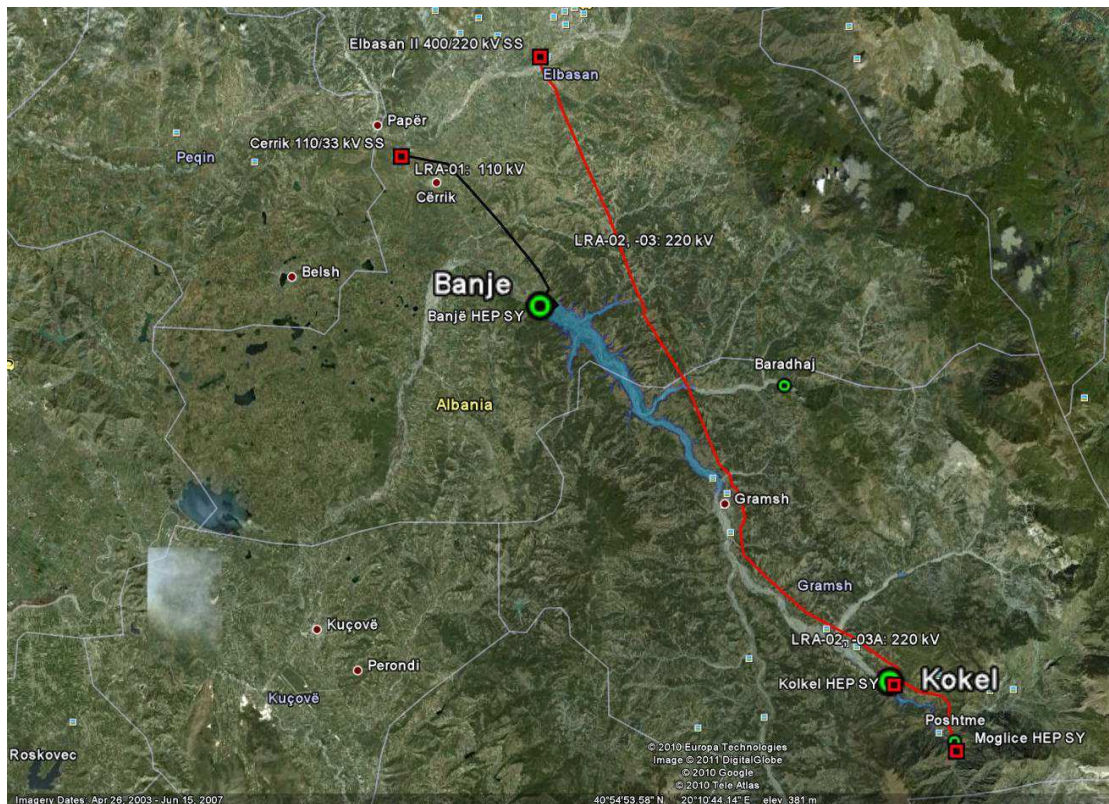

Figura ES. 4: Shtrirja e Propozuar e Linjave të Transmisionit

ES1.5 KUSHTET BAZË BRENDA ZONËS SË KONCESIONIT

Studime të detajuara janë kryer për të gjitha kushtet përkatëse bazë në zonën e koncesionit duke u fokusuar në sektorin social për zonat e identifikuar të ndikimit. Informacioni i mbledhur paraqitet në mënyrë të përmbledhur në kapitullin 4 dhe 5 me renditjet dhe klasifikimet gjithëpërfshirëse dhe rezultatet e sondazhit të publikuara tek shtojcat. Harta në Figurën ES – 1, me emrat kryesorë, përfshihet këtu si referencë për diskutimet që vijnë në këtë Përmbledhje Ekzekutive. Kushtet bazë mjedisore përgjatë korridorit të LT nuk janë materialisht të ndryshme nga ajo që shihet në MK – hollësitë janë në Shtojcën U.

Zona e Koncesionit mbulon shtrirjen e lumit Devoll dhe degëve të tij midis Maliqit në lartësinë 810 mmnd dhe Banjës në lartësinë 95 mmnd. Vendet e planifikuara të digës ndodhen në Moglicë, Kokël në afërsi të Bratilës dhe Banjës. Disa nga karakteristikat hidrologjike të vendeve të digave paraqiten në Tabelën ES. 5.

Tabela ES. 5: Të dhënat për Sheshet e Digave

Vendi i diges	Zona ujëmbledhëse (km ²)	HRWL (m mnd)	Mesatarja e ujërave rrjedhëse sipërfaqësore (mil. M ³ /vit)	Shkarkimi mesatar vjetor (m ³ /s)
Moglicë	1,671	650	694	21.8
Kokël	1,885	350	849	26.9
Banja	2,895	175	1,484	47.1

ES1.5.1 Kushtet Fizike Baze

Kushtet gjeologjike dominohen nga Flishi, një sequencë shkëmbinjsh sedimentarë, dhe Ofiolite, në pjesën më të madhe prej lloje të ndryshme të shkëmbinjve magmatikë. Megjithëse Shqipëria është një nga rajonet më aktive në Europë nga pikëpamja sizmike, zona e projektit poshtë Lozhan-it duket si një zonë sizmike pothuajse inaktive. Dherat variojnë nga të cekëta me përmbajtje të ulët kalçiumi, e papërshtatshme për bujqësi në pjesën e sipërme të pellgut ujqor dhe më në thellësi me përmbajtje më të lartë kalçiumi në pjesën e poshtme plus depozitat aluviale ku bujqësia është shumë intensive. Guroret e zhavorrit ndodhen përgjatë gjithë lumit Devoll dhe Lozhani i Poshtëm më parë ka qenë një qendër për nxjerrje qymyri. Pjesa më e madhe e minierave tashmë janë të braktisura.

Zona ujëmbledhëse e Lumit Devoll mbulon një zonë të madhe nga kufiri lindor i vendit deri në Lumin Seman. Pra lumi kalon nëpër zona të cilat karakterizohen nga kushte të ndryshme klimatike. Karakteristika kryesore e zonave klimatike të pellgut ujqor është vera e thatë dhe dimri me shi. Temperaturat mesatare vjetore variojnë nga 7.5°C në zonat e sipërme të lumit deri në 14.7°C në zonat e poshtme të lumit. Muaji më i ftohtë i vitit është Janari ku temperatura mesatare varion nga -1.9°C në Voskopojë në zonën malore në perëndim të Korçës, në një lartësi prej 1160 metër deri në 6.0°C në Gramsh. Muaji më i ngrohtë është Korriku me vlera mesatare të temperaturës brenda pellgut ujqor ujëndarës nga 16.4°C në 23.6°C.

Sasia më e madhe e reshjeve pritët gjatë periudhës së ftohtë të vitit dhe muajt më të lagësht janë Nëntori – Dhjetori (në Korçë 101 mm/muaj dhe në Gramsh 135 mm/muaj). Muaji më i thatë është Korriku me 34 mm në Gramsh.

Regjimi i rrjedhjes së Lumit Devoll përcaktohet nga reshjet dhe shkrirja e borës. Kjo ka rezultuar në dy periudha të maksimumeve të mëdha të rrjedhjes; një në Nëntor/Dhjetor dhe një në Mars/Prill. Rrjedha mesatare mujore më e lartë është vërejtur në Prill (afërsisht 47 m³/s) e cila është pasojë e shkrirjes së borës në këtë periudhë të vitit. Shkarkimi maksimal në muajin Nëntor/Dhjetor lidhet me fillimin e periudhës së reshjeve të mëdha. Rrjedhja mesatare më e ulët vërehet në muajin Gusht (afërsisht 7 m³/s). Plota mesatare në Kokël është 193 m³/s. Rrjedhja më e madhe që është parë në stacionin e Koklës ka qenë në Shkurt të vitit 1963 (405 m³/s). Një analiza e frekuencës së pikut në Kokël çon në një nivel plote një mijë vjeçare (Q₁₀₀₀) prej 588 m³/s.

Siç shihet edhe në Tabelën ES.6, të gjitha stacionet kanë regjistruar ditë, madje edhe javë të plota, me shumë pak rrjedhje ose aspak rrjedhje në lumë. Në rastin e Kozarës kjo mund të shpjegohet me anë të periudhave të devijimit të ujit nga Devolli në Rezervuarin e Thanës sipër stacionit të monitorimit.

Tabela ES. 6: Minimale të Rrjedhjes në Stacionet Përkatëse të Matjes në Devoll (m³/s)

Rrjedhjet e pakta (m ³ /s)	1-dite			7-dite			14-dite		
	min	mes	max	min	mes	max	min	mes	Max
Gjinikas	0.38	2.12	6.10	0.50	2.39	6.84	0.53	2.59	7.11
Kokël	1.50	3.86	8.56	1.50	4.34	9.79	1.61	4.68	10.00
Kozare	0.10	2.69	13.00	0.10	2.89	13.97	0.12	3.14	14.36

Ekzistojnë sisteme komplekse të rrugëve të drenazhimit me kontribut të madh në ujërat nëntokësore si nga burimet ashtu dhe nga nivelet e akumulimeve të ndërmjetme më të cekëta në zonat e tranzicionit midis shtresës së sipërme të aluvionit dhe shtresës së poshtme më pak të përshkueshme. Gjatë gjithë Lumit Devoll dhe luginave kryesore anësore kishte drenazhim të mjaftueshëm për të gjeneruar lumenj/rrjedhje të vazhdueshme, dhe prandaj degët e vogla të Lumit Devoll dhe degëve kryesore të tij duket se ushqehen nga ujërat nëntokësore gjatë sezonit të thatë. Rrjedhja e ujërave tokësore në Devoll, Verçës dhe Tomoricës janë me interes shumë të madh për vendimet në lidhje me rrjedhjet mjedisore dhe shkarkimet në diga.

Cilësia e ujit në pellg është në përgjithësi e mirë dhe në përputhje me standartet e BE lidhur me ujin e pijshëm. Për momentin nuk nevojitet ndërhyrje për të reduktuar ndikimet e ngarkesave ndotëse qoftë nga ujërat e ndotura dhe/ose kullimi nga vendet industriale, si për shembull minierat e abandonuara dhe mbetjet e groposura. Megjithatë, ujërat e ndotura nga shkarkimet urbane përbëjnë burimin kryesor të ndotjes në zonën ujëmbledhëse, ndikimi në të ardhmen i të cilit mund të jetë jo i favorshëm në varësi të kapacitetit hollues të trupit ujqor pritës.

Depozitimet e pakontrolluara të mbetjeve të ngurta dhe mbetje të pagrumbulluara janë gjetur në të gjithë zonën ujëmbledhëse. Një përqindje e madhe e tyre do të hyjë në rrjedhat ujore duke reduktuar aspektin panoramik të trupave ujqorë dhe do të krijojnë probleme për Operimin e stacioneve elektrike të projektuara. Popullsia e të gjithë zonës së projektit është afërsisht 380,800, e cila do të korrespondojë me një prodhim mbetjesh pothuajse 170 mijë ton në vit. Gati një e treta e popullsisë jeton më pak se dy kilometra nga Lumi Devoll, dhe afërsisht 60 mijë ton mbetjesh të ngurta çdo vit rrezikojnë të përfundojnë në lumë.

Zona ujëmbledhëse e Devollit karakterizohet nga procese erozioni shumë aktive. Në disa vende, anë të tëra mali gërryhen, dhe shpatet apo rrëpirat që mbeten janë shumë të thepisura, të paqëndrueshme dhe ka gjasa që të vazhdojnë të gjenerojnë materiale pavarësisht nga përpjekjet për rimbjellje të bimësisë. Në fakt, në shumë vende rimbjellja e bimësisë, nuk do të jetë e frytshme duke qenë se shkëmbinj të që ndodhen nën të do të thërrmohen përpara se bimësia të zerë vend si duhet. Megjithatë, në disa vende të tjera bimësia e re ndoshta do të ketë një ndikim, por ky do të jetë lokal dhe ndoshta nuk do të ndihmojë shumë proceset aktuale të mëdha të gjenerimit të sedimenteve në këtë luginë. Në figurën ES. 5. paraqitet një parashikim për ngarkesat vjetore të sedimentit.

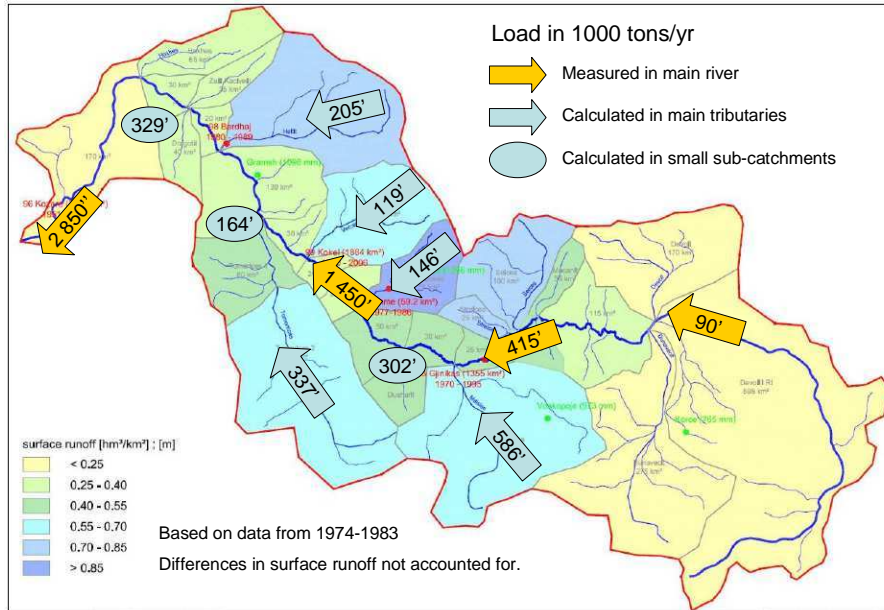

Figura ES. 5: Përlllogaritja dhe Parashikimi i – Ngarkesës Vjetore të Sedimentit në Bazë të të Dhënave për Periudhën 1974 – 1983 dhe Ngarkesat e Specifike të Zonës.

Pas bashkimit të Lumit Devoll dhe Lumit Osum duke krijuar kështu lumin Sema, karakteri i lumit ndryshon në një lumë që gjarpëron nëpër fushat e rrafshëta bregdetare. Edhe pjesa e ulët e lumit transporton ngarkesa të mëdha sedimentesh. Pretendohet⁴ se lumi Sema është lumi me përmbajtje më të lartë të turbullirës në Detin e Mesdheut, me një mesatare prej 4,390 g/m³ dhe me një ngarkesë sedimentesh që derdhet në Adriatik të përlllogaritur afërsisht në 16.5 milion ton/vit. Procesi i sedimentimit është shumë dinamik dhe ka shkaktuar ndryshime konstante në morfologjinë e deltës. Gjatë shekujve të kaluar ajo ka ndikuar në zonën bregdetare në një gjatësi afërsisht prej 25 km. Është evidentuar migrim i vijës së vjetër bregdetare dhe asaj aktuale 5 deri në 7 m/vit, gjatë periudhës 1918 – 1998. Këto procese kanë formuar sistemin e lagunës së Karavastasë së bashku me deltat e lumit Shkumbin dhe Sema.

Erozioni në zonën malore është rritur për shkak të shpyllëzimit. Zhvillimi bujqësor dhe kanalizimet reduktuan zonat e lagështa, dhe ndryshuan strukturën e drenazhimit të fushës lymore bregdetare. Diga e Banjës, gjysmë e përfunduar, besohet se ka ndikuar në balancën e sedimentit të Deltës së lumit Sema.

ES1.5.2 Kushtet Baze Biologjike

Peshqit dhe Ekosistemet Ujore

Në total 10 lloje peshqish u regjistruan gjatë studimeve për peshqit në Lumin Devoll dhe në degët e tij. Midis llojeve të zakonshme të regjistruar, një lloj “Skorti me viza” ose “Pseudorasbora” është një lloj i introduktuar (futur nga njeriu) në këtë rajon. Asnjë nga llojet e regjistruar nuk mund të konsiderohet lloj i rrallë. Mundësia për evidentimin e dy llojeve të tjerë është përmendur shpesh në bisedat me banorët vendas. Këto janë ngjala dhe trofta. Konkluzioni në lidhje me ngjalën është se, që nga ndërtimi i digës së Banjës, ky lloj nuk është regjistruar në këtë seksion të lumit Devoll. Poshtë digës së Banjës, ngjallet janë të pranishme, por sasia tyre nuk dihet. Përsa i përket troftës, ajo nuk është regjistruar gjatë studimit aktual. Por është raportuar se ndodhet në pjesën e sipërme të disa degëve kryesore të lumit Devoll.

Dy lloje u regjistruan në të gjitha stacionet e kampionimit. Këto ishin Mërena e Prespës dhe Cironka. Mustaku i lumit ishte gjithashtu dominues dhe nën-dominues në terma numri në të gjitha stacionet. Mërena e pindusit dhe Mëlyshi u vërejtën në të gjitha zonat me përjashtim të njërës.

⁴ Burimi ‘Pano and Frashëri (1999)

Sektorët e lumit ku këto lloje mungonin përfaqsonin një sektor të pjerrët me një nënshtresë gurësh, e cila ndoshta nuk është një habitat i përshtatshëm për shumë lloje peshqish. Aktualisht Mërena e pindusit ishte dominues dhe nën-dominues në të gjitha stacionet e kampionimit.

Një studim u krye për prezencën e lundëzës gjatë stinës së vjeshtës (Shtator – Dhjetor 2009) dhe në stinën e pranverës (Prill – maj, 2010). Rezultuan prova për praninë e lundëzës për gjatë gjithë lumit Devoll dhe degëve të tij kryesore.

Situata e komunitetit makrozoobentik (kryesisht larva insektesh ujor) në lumin Devoll ndryshon sipas stacioneve dhe stinëve. Numri i lartë dhe bollshmëria e taksonëve në Miras, Selcë dhe Tomoricë duket se ka lidhje me cilësinë e mirë të ujit në këto stacione, me ujëra të oksigjenuara, të pasura me mbetje organike në suspension. Konkluzioni i përgjithshëm, në bazë të vlerësimit të komunitetit makrozoobentik në Nëntor 2009 dhe Maj 2010, është se Devolli mund të konsiderohet si një lumë i ndikuar në shkallë të lehtë.

Fauna Tokësore

Pellgu ujëmbledhës i Lumit Devoll përfaqëson një pjesë të rëndësishme të pasurisë kombëtare të biodiversitetit të Shqipërisë. Një përmbledhje për llojet e faunës dhe rëndësisë së tyre paraqitet në Tabelën ES.7. Midis gjitarëve, janë evidentuar 23 lloje gjitarësh të vegjël dhe lakuriqë nate (20 lloje). Në zonën e studimit raportohen afërsisht 11 lloje mishngrënësish. Midis tyre Ariu i murrmë, Ujku, Çakalli, Macja e Egër dhe Baldosa. Rrëqebulli mendohet se është zhdukur në zonën e studimit në fund të viteve '80. Pothuajse të gjithë gjitarët mbrohen nga legjislacioni Shqiptar, me përjashtim të lepurit, miut të shtëpisë, minjve të kanaleve dhe dhelpërës.

Pyjet, zonat pyjore dhe shkurretat në zonën e Projektit Hidroenergjitik të Devollit (DHP) strehojnë afërsisht 63 lloje shpendesh, ndërkohë që zonat e kullotave dhe zonat e hapura të kultivuara ofrojnë një habitat për 48 lloje të tjerë. Shkëmbinjët dhe shkrepat strehojnë 14 lloje, duke përfshirë disa shpendë rrëmbenjës, ndërkohë 7 lloje shpendësh kanë lidhje me vendbanimet e njerëzve. Pjesa më e madhe e llojeve (155 nga 177) mbrohen nga ligjet Shqiptare. Disa nga zogjtë e zakonshëm që lejohen për gjueti janë: Thëllëza e malit, Thëllëza e fushës, Shkurta, Shapka, Turtulli, Lauresha, Mëllenja, Cërloi dhe Harabeli i shtëpisë.

Tabela ES. 7: Llojet e Faunës të pranishme në zonën e DHP dhe Rëndësia e Mbrojtjes Globale dhe Kombëtare të saj.

Grupi	Nr. i llojeve të raportuara në Shqipëri	Nr. i llojeve në zonën e DHP	Nr. i Llojeve Subjekt i Mbrojtjes Globale që ndodhen në zonën e DHP		Nr. i Llojeve Subjekt i Mbrojtjes Kombëtare që ndodhen në zonën e DHP	
			Te rrezikuara globalisht sipas kategorive të rrezikshmerisë (2008)	Risk i ulët sipas (2008)	Te rrezikuara në nivel kombëtar sipas kategorive të rrezikut IUCN	Lower Risk (according to National Redlist, 2006)
Peshqit e ujërave të ëmbla	60	19	6	10	0	8
Amfibet	16	12	0	12	1	11
Reptilët tokësor	34	23	2	11	2	17
Shpendet	320	177	3	170	39	15
Reptilët tokësor	69	58	1	57	11	21
Totali i vertebrorëve	499	289	12	260	53	72
Invertebrorët	N/A	25 ⁵	6	2	19	5
Totali i përgjithshëm		314	18	262	72	77

⁵ Numri i referohet ve vetëm taksonëve të përfshira në librin e kuq të të dhënave të Shqipërisë

Dy lloje reptilësh në zonën ujëmbledhëse të Devollit, Gjarpri i vogël i ujit dhe Hardhuca e barit i përkasin listës së llojeve që kërcënohen në nivel global, ndërsa 10 lloje janë subjekt i Mbrojtjes Globale dhe përfshihen në listën IUCN me Rrezik të Ulët (LR). Afërsisht 19 lloje janë subjekt i mbrojtjes në nivel kombëtar, nga të cilat dy lloje, Bolla laramane dhe Bolla me katër vija konsiderohen si lloje të kërcënuara (VU) në nivel kombëtar. Tre lloje kanë lidhje me habitatet e ujërave të ëmbla. Të gjitha llojet e reptilëve mbrohen nga legjislati kombëtar.

Njollat e mbetura të pyjeve të vjetër dhe habitatet ripariene përgjatë lumit Devoll strehojnë rreth 24 lloje insektesh (pilivesa, brumbuj, flutura dite dhe flutura nate), të cilat njihen si lloje subjekt i mbrojtjes globale dhe kombëtare. Prej tyre, 6 lloje janë të kërcënuara në nivel global dhe 19 lloje janë të kërcënuara në nivel kombëtar. Disa nga llojet kryesore subjekt i mbrojtjes globale janë: Flutura e hershme, Fshikendësja filodesmë, Antenagjati cerdo, Osmoderme eremitë dhe Rosalia.

Flora

Bimësia shqiptare përfaqëson një pikë takimi për florat e Europës Qendrore dhe Florës së Mesdheut. Rezultati është një florë e pasur me më shumë se 3250 lloje të bimëve të larta, por bimët endemike janë të pakta në numër. Bimët endemike përbëjnë vetëm 1% të numrit të përgjithshëm, por ekzistojnë shumë lloje “gati endemike” të cilat ndodhen në zonat kufitare me vendet fqinjë.

Diversiteti i bimësisë në pellgun ujëmbledhës të lumit Devoll është i madh, megjithëse disa pjesë të pellgut ujëmbledhës nuk janë studiuar mirë. Pjesa më e madhe e të dhënave të publikuara dhe të disponueshme lidhen me Rrethin e Korçës, dhe më pak të disponueshme janë të dhënat për rrethin e Gramshit dhe Skraparit. Mali i Tomorrit, Valamarë – Guri i Topit, Mali i Ostrovicës janë malet më të rëndësishme në pjesën Jugore të Shqipërisë për bimët e ralla ose endemike. Deri tani janë regjistruar në total 400 lloje, nga të cilat 44 lloje ose 14% e numrit të përgjithshëm përfshihen në një grup llojesh të cilat janë subjekt i mbrojtjes kombëtare dhe mbrohen nga Legjislati Kombëtar. Për momentin, 3 bimë të larta janë identifikuar si endemike në Shqipëri: *Festucopsis serpentina*, *Lilium albanicum*, *Aster albanicus subsp. albanicus*. Përqindja e llojeve endemike do të rritet në mënyrë të konsiderueshme nëse do të përfshiheshin llojet sub-endemike dhe llojet Ballkanike që rriten në këto zona.

Rajoni ka pyje të pishës së zezë dhe halorë të tjerë si dhe pyje lisi, ah, lajthie, etc (pjesa më e madhe të ulta dhe të pazhvilluar). Në lartësi më të larta ndodhen kullota natyrore me shkurre dhe gëmusha. Zona strehon një numër të lartë bimësh mjeksore dhe aromatike. Ekzistojnë 62 lloje të cilat vlejnë të përmenden për vlera të ndryshme përdorimi. Shumë prej tyre njihen edhe nga banorët vendas, të cilët kanë një traditë të hershme për mbledhjen e tyre, për përdorim individual ose familjar, apo për shitje.

Tipet më të rëndësishme të habitatit janë ato breglumore, habitatet tokësore, liqenet dhe rezervuaret artificiale të ujit si dhe habitatet me ndikime të shpeshta biogjenetike intensive.

Mbrojtja e natyrës

Në zonën e ndikimit të drejtpërdrejtë të Projektit Hidroenergjetik të Devollit nuk ndodhet asnjë Park Kombëtar ose zonë që mbrohet formalisht. Megjithatë, disa zona të mbrojtura ndodhen brenda ose në afërsi të pellgut ujëmbledhës të Lumit Devoll. Këto janë:

- Tomorri, Park Kombëtar, i cili mbulon një zonë prej 4000 ha të malit në jug të Lumit të Tomorricës, dhe për këtë arsye është pjesërisht brenda pellgut ujëmbledhës të Lumit Devoll;
- Liqeni i Prespës, Park Kombëtar, i cili është një zonë e njohur e mbrojtur e cila shtrihet midis Greqisë, Ish Republikës Jugosllave të Maqedonisë dhe Shqipërisë. Rajoni i Parkut të Prespës konsiderohet një subjekt ekologjik më rëndësi globale, dhe është karakterizuar si një nga 24 “tullat ekologjike” kryesore ndërkufitare të Evropës. Liqeni i Prespës nuk është pjesë e pellgut ujëmbledhës të Lumit Devoll në kuptimin e ngushtë të saj, por një sistem tashmë i vdekur e lidhte dikur atë me sistemet e përbëra të ujitjes në Fushat e Korçës. Kjo e ka ndryshuar historinë hidrologjike sepse dikur ka pasur shkëmbim stinor të ujërave midis pellgut ujëmbledhës të Devollit dhe zonës ujëmbledhëse të liqenit të Prespës

- Këneta dhe Rezervati Natyror i Maliqit është pjesa e mbetur e kënetës së madhe të ujërave të ëmbla të Fushës së Maliqit. Këneta e Maliqit (100 ha) dhe Rezervati Natyror (50 ha) janë të dyja vende të rëndësishme për ruajtje në nivel rajonal, pasi ato sigurojnë ushqim, kushte shumimi dhe pushimi për një numër shpendësh uji. Gjatë dimrit një pjesë e madhe e kënetës së mëparshme shpesh përmbytet, duke krijuar kështu një kënetë të përkohshme prej 1000 – 2500 ha.

Midis grykëderdhjes së Lumit Seman dhe lumit Shkumbin ndodhet Laguna e Karavastasë e cila gëzon statusin e Rezervës Natyrore dhe zonës RAMSAR. Në vitin 2008 kufiri midis Parkut Kombëtar të Divjakës dhe Karavastasë është zgjeruar në pjesën jugore, duke përfshirë pjesën veriore të grykëderdhjes së lumit Seman. Ky kompleks është një nga sistemet lagunore më të mëdha dhe më të rëndësishme në Shqipëri, dhe është gjithashtu mjaft i rëndësishëm në aspektin rajonal. Në të ndodhen disa lloje habitatesh dhe rregullisht mbështet një numër dhe diversiteti të lartë shpendesh ujore. Është i vetmi vend ku jeton Pelikani kaçurel (*Pelecanus crispus*) përgjatë zonës bregdetare të Shqipërisë.

Lista e Monumenteve Natyrore në Shqipëri është miratuar me Dekret të Qeverisë nr. 676, date 20.12.2002. Pothuajse dhjetëra prej monumenteve natyrore ndodhen në afërsi të zonës së projektit Hidroenergjetik të lumit Devoll. Projekti Hidroenergjetik i Devollit nuk ka gjasa të ndikojë në mënyrë direkte tek këto objekte.

ES1.6 KUSHTET BAZE SOCIALE

ES1.6.1 Përqasja

Studimi bazë social përfshin në total 31 fshatra në Zonën e Prekur nga Projekti (Devollit i Poshtëm, i Mesëm dhe Devollit i Sipërm), megjithatë në atë kohë nuk kanë qenë të përfshira të gjithë fshatrat brenda zonës së ndikimit. Studimi social ka si qëllim të paraqesë situatën aktuale në bazë të të cilës të masë çdo ndikim të projektit (pozitiv ose negativ) dhe t'i ofrojë DHP një tablo paraprake të nevojave kryesore të komunitetit. Fshatrat e ndikuara në mënyrë direkte janë ato që do të pësojnë humbje të tokave dhe të aksesit për shkak të përmbytjeve.

Studimi social fokusohet në çështjet e mëposhtme:

- Popullsia dhe Demografia
- Shërbimet Sociale dhe Infrastruktura
- Ekonomia, Mirëqenia dhe Bujqësia
- Shëndetësia
- Arsimi
- Përdorimi i pasurive natyrore
- Vendet me Rëndësi Sociale – Ekonomike

Studimi bazë social u mbështet nga një vlerësim i shpejtë cilësor të zonave rurale (VZR) i cili përfshinte zonën e drejtpërdrejtë të ndikimit dhe një Zonë më të Gjerë të Projektit. Informacioni që paraqitet në raportin kryesor të Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social është marrë nga raporti i plotë i Vlerësimit të Ndikimit Social dhe të dhënat sasiore janë të përfshira tek shtojcat.

Për çdo zonë (e Ulët, e Mesme dhe e Sipërme), paraqitet një përshkrim bazë për Zonën më të Gjerë të Projektit, e cila ndiqet nga përshkrime bazë për fshatrat në Zonën e Prekur të Projektit. Zona më e Gjerë e Projektit për Devollin e Poshtëm është Elbasani. Për Devollin e Mesëm është Gramshi dhe për Devollin e Sipërm është rajoni i Korçës.

ES1.6.2 Kuadri Kombëtar – Profili demografik

Përveç perceptimit të kuadrit politik dhe atij rregullator, Ekipet e Konsultimeve për Ndikimet e VNMS dhe Bazës Mjedisore dhe Sociale ka marrë në konsideratë edhe historikun e gjatë social dhe ekonomik. Në mënyrë të veçantë, rënia e regjimit komunist në vitin 1991, ku si pasojë e të cilit Shqipëria përjetoj një seri reformash strukturore drejt demokracisë dhe ekonomisë së tregut të lirë. Ky proces i reformave të liberalizimit dhe privatizimit në Shqipëri solli transformimin e strukturës kombëtare të prodhimit. Nga ana tjetër Në këmbim, ky proces kishte ndikime të konsiderueshme

në çështjet ekonomike dhe sociale të vendit dhe është marrë në konsideratë gjatë zhvillimit të konsultimeve.

Profili demografik i Shqipërisë karakterizohet nga tre fenomene kryesore: valë të mëdha të brendshme dhe të jashtme migrimi, përmirësimi i nivelit të vdekshmërisë dhe nivelit në ulje të fertilitetit. Popullsia e Shqipërisë në vitin 2008 përlojaritej 3.14 milion. Ajo është parashikuar që do të rritet deri në 3.7 milionë në vitin 2025. Shqipëria ka një nga popullsitë më të reja në Evropë, megjithëse se struktura e moshës ka ndryshuar shumë gjatë dekadës së kaluar ku grupi i moshës 65 vjeçare po rritet më shumë se pjesa tjetër e popullsisë së rritur, e cila lidhet me migrimin jashtë të grup moshës së aftë për punë (20 – 55 vjeç)

Migrimi ka qenë një karakteristikë dominuese e historikut social ekonomik të Shqipërisë gjatë 15 viteve të kaluara. Fluksi migrues ka qenë ndërkombëtar dhe i brendshëm, i përhershëm dhe i përkohshëm. Në lidhje me këtë fenomen, mbështetja e vendit tek dërgesat nga punëtorët shqiptar që punojnë jashtë, megjithëse janë në rënie, vazhdojnë të mbeten thelbësore dhe sipas një raporti vjetor për vitin 2006 të Bankës Qëndrore Shqiptare (BQSH) u deklarua se pa dërgesat nga jashtë Shqiptarët do të jetonin me 2 USD më pak në ditë nga sa jetojnë aktualisht.

Shqipëria ka një nga nivelet më të larta të popullsisë rurale në Europë dhe një nga më të lartat në Ballkan (51% sipas të dhënave të INSTAT të vitit 2010). Megjithatë popullsia urbane po rritet me ritme të shpejta. Niveli i rritjes së popullsisë dhe fertilitetit janë në rënie, por Shqipëria ende ka një nga nivelet më të larta të fertilitetit në Europë. Niveli i rritjes së popullsisë ka rënë në mënyrë të qëndrueshme, nga 3 përqind në vitin 1960 në 0.4% sot.

ES1.6.3 Devolli i Poshtëm – Diga e Banjes

Studimi bazë social për Devollin e Poshtëm në afërsi të Digës së Banjës përfshin dymbëdhjetë fshatra (Figura ES. 6). Dhjetë fshatra ndodhen sipër Digës së Banjës. Këto fshatra kanë të njëjtat ndikime të mundshme të Projektit Hidroenergjitik të Devollit për shkak të vendndodhjes sipër Digës së Banjës. Ndikimi më i madh në këtë zonë është përmbytja e tokës. Dy fshatra ndodhen poshtë Digës së Banjës. Këto dy fshatra kanë të njëjtat probleme të ndikimit të mundshëm për shkak të vendndodhjes së tyre poshtë Digës së Banjës.

Fshatrat për arsye studimi të kushteve bazë u grupuan së bashku në zona sipas vendodhjes së tyre në lidhje me digën, dhe ndikimeve të tyre potenciale të ngjashme. Në total janë 15 fshatra përgjatë brigjeve të rezervuarit të Banjës dhe dy fshatra në brendësi të zonës së ndikimit në Devollin e Poshtëm, disa prej të cilëve u vizituan gjatë studimeve bazë dhe konsultimet në lidhje me ndikimin, ndërsa dhe të tjerë që do të përdshihen gjatë aktiviteteve në vazhdim të lidhura me ndikimin social. (Shiko Tabelën ES.8)

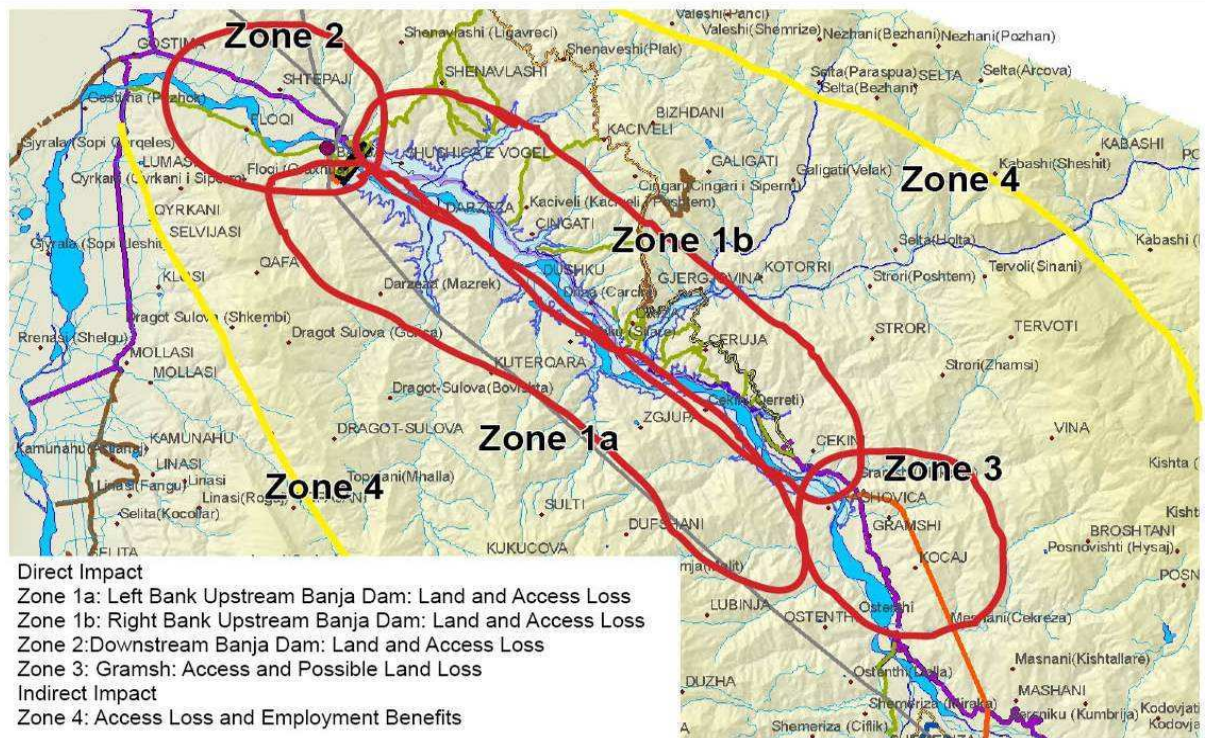

Figure ES. 6: Fshatrat dhe zonat në Devollin e Poshtëm

Devulli i Poshtëm – Zona e Projektit e Prekur Direkt

Në Tabela ES. 8 paraqitet numri i familjeve në secilin fshat, ata për të cilët janë kryer konsultimet në lidhje me ndikimin (KN). Tabela është zgjeruar për të përfshirë 7 fshatra po ashtu brenda zonës së ndikimit të cilët nuk ishin përfshirë, në vëzhgimin nga grupi i KN dhe prandaj vetëm të regjistruar me një informacion bazë të kufizuar. Të gjithë fshatrat brenda zonës së ndikimit në fjalë do të analizohen përgjatë PMS dhe PR.

Janë tetë fshatra me një total prej 411 shtëpish (të banuara në mënyrë të përhershme) të mbuluara nga aktivitetet e KN. Të dyja bashkë, Zgjuhë Fushë dhe Drizë kanë një numër të konsiderueshëm shtëpish të cilat janë të banuara vetëm përgjatë periudhës së korrjes në sezonin e verës. (40 shtëpi). Janë përafërsisht 60 shtëpi të pabanuara se të braktisura. Në të tetë fshatrat dhe një numër i lartë i shtëpive të pabanuara/ të braktisura në katër fshatrat e tjerë.

Pyjet, shkurret dhe kullotat janë burime natyrore që përdoren nga fshatrat si në bregun e djathtë dhe të majtë. Ato sigurojnë dru zjarri, kullota, foragjerë, bimë medicinale dhe barëra mjekësore, dhe fusha ku ushqehen bletët që prodhojnë mjaltë. Pyjet, shkurret dhe kullotat janë të rëndësishme për kafshët e egra si ujku, dhelpra, vjedulli, shqarthe i ahut, derri i egër, lepuri dhe disa specie të ndryshme zogjsh, nga të cilat disa gjuhen si kafshë gjahu.

Tabela ES. 8: Numri i Shtëpive për Fshat brenda Zonës së Ndikimit

	Numri i shtëpive të banuara	Numri i shtëpive të pabanuara	Numri i shtëpive të braktisura
Numra të nxjerrë nga Ekipi i Konsultimit të Ndikimit.			
Dushk (Silarë)	14-15	20	0
Zgjuhë Fushë	8 të përhershme + 30 të banuara në bazë sezonale	5	0
Cingari i Poshtëm	14	23	0
Drizë	91 të përhershme +10 të banuara në bazë sezonale	0	0
Cërujë	100	6	4
Qerret	42	0	0
Shushicë e Vogël	71	Nuk ka të dhëna	Nuk ka të dhëna
Banjë	71	Nuk ka të dhëna	Nuk ka të dhëna
TOTAL	411 të përhershme +40 të banuara në bazë sezonale	54+	4+
Numri i shtëpive të regjistruara në studimin e kushteve sociale bazë			
Çekin		176	
Gjergjovinë		40	
Mazrrekë		57	
Trashovicë		56	
Kaçivel		197	
Pishaj		Nuk është përfshirë	
Zgjuhë Kodër		67	
TOTAL		593⁶	

Në një studim për zonën më të gjerë rreth Digës së Banjës janë identifikuar tridhjetë e një vende të trashëgimisë kulturore. Nga këto 31 vende, tre vende ndodhen brenda zonës që do të përmblytet. Në tabelën ES. 9 paraqiten vendet e trashëgimisë kulturore të cilat ndodhen brenda zonës së përmblytjes, të cilat duhet të marrin vëmendje të veçantë në PMMS.

Tabela ES. 9: Vendet e Trashëgimisë Kulturore të Digës së Banjës

No	Kodi i vendit	Pershkrimi	Klasifikim	Rendesia
Vendet brenda zones se permbytur				
1	CH-28	Darzezë, Tume Prehistorike	Varreze prehistorike	E madhe
2	CH-29	Dushk (Silarë), Tume prehistorike	Varreze prehistorike	E madhe
3	CH-43	Darzezë – Dushk (Silarë)	Peisazh me potencial arkeologjik	Mesatare

⁶ Një numër ende i panjohur i këtyre shtëpive janë të pabanuara ose të dëmtuara – shifra të sakta do paraqiten në PMS dhe PVR

ES1.6.4 Devolli I Mesem – Diga e Koklës

Studimi bazë social për Devollin e Mesëm në afërsi të Digës së Koklës përfshin pesë fshatra. Dy prej fshatrave ndodhen sipër Digës së Koklës. Këto fshatra kanë të njëjtat ndikime të mundshme të Projektit Hidroenergjetik të Devollit për shkak të vendndodhjes së tyre sipër Digës së Koklës. Ndikimi më i madh në këtë zonë është përmbytja e tokës. Dy fshatra ndodhen poshtë digës. Këto dy fshatra kanë të njëjtat probleme të ndikimit të mundshëm për shkak të vendndodhjes së tyre poshtë Digës.

Gramshi është rrethi i dytë më i vogël nga të katër rrethet, i cili strehon 10% të popullsisë rajonale të Elbasanit dhe afërsisht 40,000 banorë (Tabela ES. 10).

Tabela ES. 10: Popullsia për rrethin dhe qytetin e Gramshit (Burimi: Zyra e Gjendjes Civile e Rrethit)

	Numri i Banorëve	Numri i shtëpive	Numri i Burrave	Numri i Grave
Rrethi i Gramshit	39,470	9,066	19,130	20,340
Qyteti i Gramshit	14,335	3,284	7,081	7,254

Përqindja e banorëve të Gramshit që kanë emigruar është i lartë, dhe shumë prej tyre janë larguar përfundimisht në qytete si Elbasani, Durrësi dhe Tirana. Niveli i migrimit sezonal për banorët e mbetur në zonë është më i ulët se mesatarja, por ata që emigrojnë sezonalisht, zakonisht për pesë ose gjashtë muaj, dërgojnë pagesa në nivele më të larta se ata nga rrethet e tjera. Në këto kushte, dërgesat nga familjarët që ndodhen jashtë, në Itali ose Greqi, parashikohen të jenë të konsiderueshme.

Për çdo fshat informacioni paraqitet në lidhje me popullsinë, arsimin dhe shërbimin shëndetësor, derdhjen e ujërave të zeza, administrimin e mbetjeve dhe mbeturinave, furnizimin me ujë dhe ujitjen. Figura ES. 7 tregon hartën e përdoruar gjatë konsultimeve dhe Tabela ES. 11 tregon numrin e shtëpive për secilin fshat. Janë studiuar pesë fshatra me afërsisht 130 shtëpi (të banueshme). Ka një numër të konsiderueshme shtëpish që janë të pabanuara ose të braktisura (afërsisht 170).

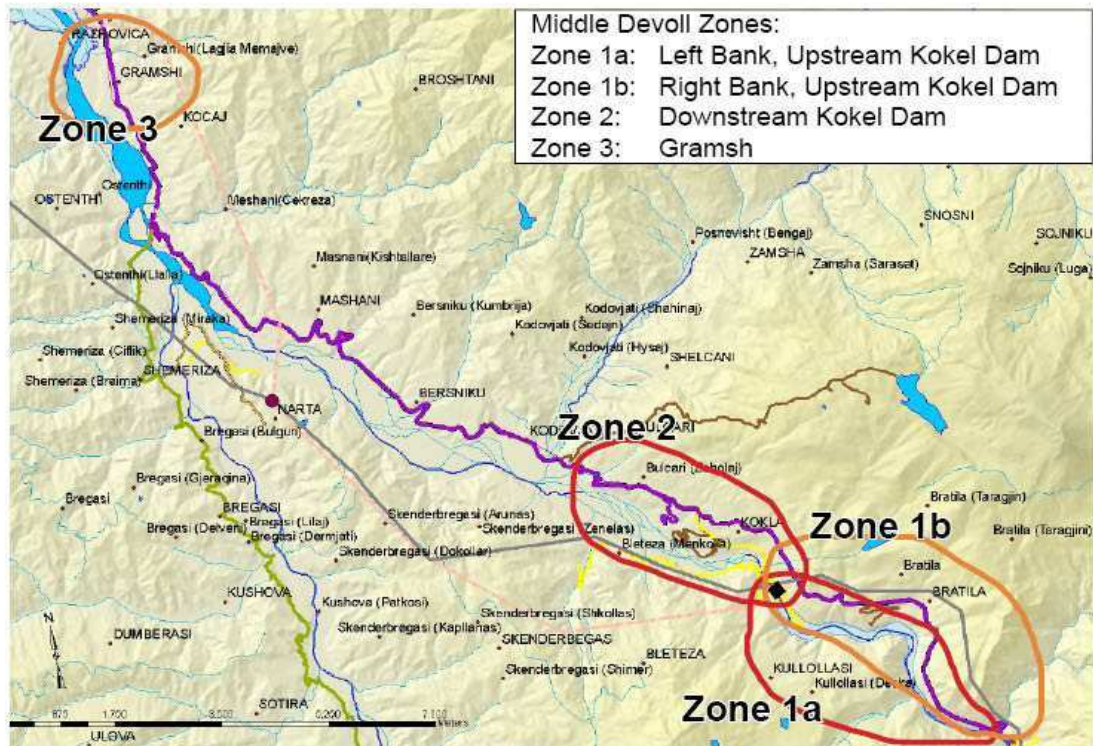

Figura ES. 7: Fshatrat dhe Zonimi ne Devollin e Mesem

Tabela ES. 11: Numri i Shtëpive per Fshat

	Zone	Numri i shtëpive të banuara	Numri i shtëpive të pabanuara	Numri i shtëpive të braktisura
Kullollas	1a	7	23	40
Bratilë	1b	10	34	19
Kokël	2	15	22	8
Bulçari	2	30	S'ka të dhëna	S'ka të dhëna
Nartë	na*	70	18	5
Totali		132	97	72+

* Të shtuar gjatë KN për të mbuluar alternativën e re të HEC-it që është marrë në konsideratë – harta nuk është përditësuar për të treguar këtë fshat, i cili nuk është më pjesë e zonës së ndikimit direkt.

Pyjet, shkurret dhe kullotat sigurojnë dru zjarri, kullota, foragjerë, bimë medicinale dhe bar mjekësor, si dhe fusha ku ushqehen bletët që prodhojnë mjaltë për banorët e Bratilës, Kullollasit, Koklës dhe Bulçarit. Gjithashtu ato ofrojnë habitate për kafshët e egra nga të cilat disa gjuhen si kafshë gjahu, si lepuri dhe thëllëza.

Shtatë vende të trashëgimisë kulturore janë identifikuar në zonën më të gjerë përreth Digës së Kokëlit. Nga këto 7 vende, asnjë nuk ndodhet në zonën që do të përmblytet. Kategoritë më të rëndësishme të vendeve të trashëgimisë kulturore në këtë zonë vijnë nga periudha të vona romake (gjetje prehistorike, varre mesjetare dhe arkitekturë tradicionale janë gjithashtu të pranishme). Llojet e vendeve më të zakonshme janë fortifikime në kodra, vende të hapura, dhe arkitekturë tradicionale.

ES1.6.5 Devolli I Sipërm – Diga e Moglicës

Studimi bazë social për Devollin e Sipërm në afërsi të Digës së Moglicës përfshin 12 fshatra (Figura ES. 8). Dhjetë fshatra ndodhen sipër Digës së Moglicës. Këto fshatra kanë të njëjtët ndikime të mundshme të Projektit Hidroenergjetik të Devollit për shkak të vendndodhjes sipër digës. Ndikimi më i madh në këtë zonë është përmblytja e tokës. Dy fshatra ndodhen poshtë digës. Këto dy fshatra kanë të njëjtat probleme të ndikimit të mundshëm për shkak të vendndodhjes së tyre poshtë digës.

Fshatrat për efekt të studimit bazë u grupuan së bashku në zona sipas vendndodhjes së tyre në lidhje me digën dhe sipas ndikimeve të mundshme që i prek ato.

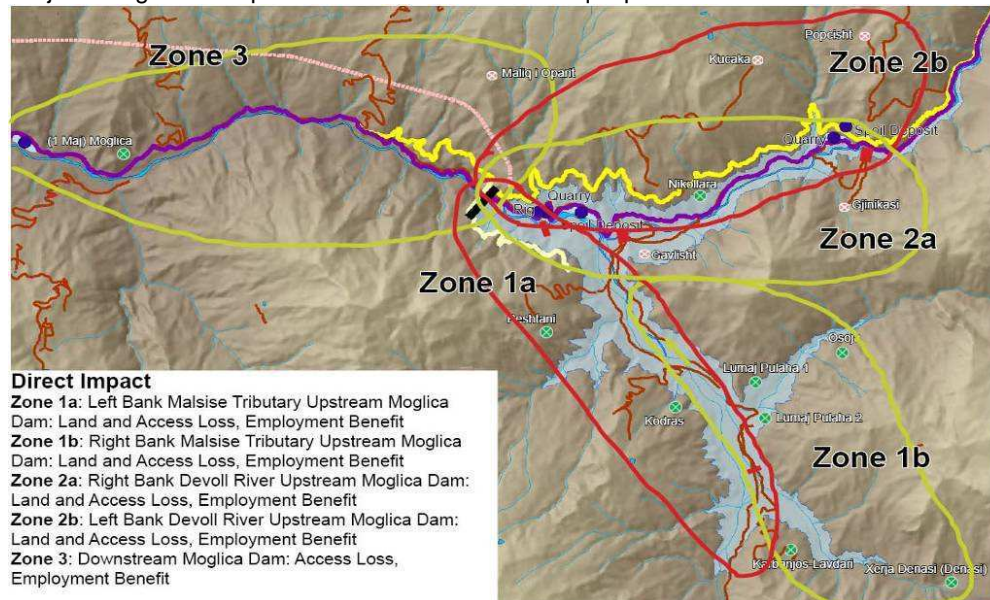
Figura ES. 8: Fshatrat dhe Zonimi ne Devollin e Sipërm

Tabela ES. 12 paraqet numrin e shtëpive në secilin fshat. Janë studiuar trembëdhjetë fshatra të s vëzhguara nga VShZR (një fshat i është shtuar studimit të kushteve bazë) me 209 shtëpi gjithsej (të banuara). Ka më shumë shtëpi të braktisura dhe të pabanuara se shtëpi të banuara, Gjithsej ekzistojnë 463 Shtëpi të braktisura.

Tabela ES. 12: Numri i Shtëpive për Fshat në Devollin e Sipërm

	Zona	Numri i shtëpive të banuara	Numri i shtëpive të pabanuara	Numri i shtëpive të braktisura
Peshtan	1a	10	34	19
Kodras	1a	12	14	7
Lumaj	1b	12	28	12
Osojë	1b	9		26
Gjinkas	2a	2	7	3
Karbanjos Lavdar	1b	2	0	13
Xerje Denasi – Denasi Hamlet	1b	7	6	3
Xerje Denasi – Zerja Hamlet	1b	5	4	121
Popçisht	2b	30	15	25
Kuçakë	2b	4	6	6
Nikollarë	2a	6	20	26
Maliq-Opar	3	10	12	4
Moglicë	3	100	40	12
TOTALI		209	212	251

Për çdo fshat informacioni paraqitet në lidhje me popullsinë, arsimin dhe shërbimin shëndetësor, derdhjen e ujërave të zeza, administrimin e mbetjeve dhe mbeturinave, furnizimin me ujë dhe ujitjen.

Pyjet në shpatet e bregut të djathtë të degës së Malsisë përdoren për dru zjarri, kullota, bimë medicinale dhe foragjerë. Pyjet në Bregun e djathtë janë të mbrojtura më mirë dhe përdoren si strehë dhe mjedis ushqimi për specie të kafshëve të egra, duke përfshirë ariun e murrmë që është një specie e zakonshme në këtë zonë, të cilat i shkaktojnë dëme periodike të mbjellave të fshatarëve dhe bagëtisë.

Në të shkuarën pjesë të pyjeve të mëparshme janë zëvendësuar me tokë bujqësore, e cila është e braktisur në masë dhe përdoret vetëm si tokë dhe fushë për kullotë. Banorët e Peshtanit, Kodras dhe Lumaj përdorin pjesë të tokës përgjatë shtratit të lumit për kultivimin kryesisht të misrit, duke qenë se përdorin ujin e degës së Malsisë për ujitje.

Denasi dhe Osoja gjithashtu e përdorin ujin e rrjedhës për ujitjen e tokës së tyre bujqësore e cila ndodhet në afërsi të rrjedhave përkatëse të Osojës dhe Çëmericës. Pyjet, shkurret dhe kullotat përdoren për dru zjarri dhe foragjerë, apikulturë, mbledhjen e bimëve medicinale nga fshatarët.

Studimi dhe më pas sondazhi në terren identifikoi 6 trashëgimi kulturore në zonën përreth Digës së Moglicës. Nga të 6 vendet, asnjë nuk ndodhet në zonën që do të preket nga vërshimet dhe përmytjet. Njësoj si në zonat e tjera, kategoritë më të rëndësishme të vendeve përfaqësohen nga vende varrimi prehistorike dhe gjetje të rastit të ngulimeve të vona Romake dhe urave Mesjetare mbi lumin Devoll. Këtu përfshihet dhe një kishë në Shën Kollas (zona e Nikollarës)

ES1.6.6 Linja e Transmisionit

LT përshkon një numër komunash dhe fshatrash. Për të identifikuar statusin specifik të gjendjes fillestare të mjedisit, infrastrukturës dhe sociale përgjatë skemës, është bërë një ndarje në seksione sipas paraqitjes në Tabelen ES 13 dhe Tabela ES. 14.

Tabela ES. 13 Seksionet e Linjës së Transmisionit 220 kV

Nr. Seksionit	Seksionet e linjës së Transmisionit	Komuna/Bashkia	Fshatrat përgjatë ose në afërsi të Linjës së Transmisionit
1	Bratila - Kokel	Kodovjat	Bratilë
2	Kokel - Bulçar	Kodovjat	Kokël
3	Bulçar - Kodovjat	Kodovjat	Bulçar
4	Kodovjat - Bersnik	Kodovjat	Kodovjat
5	Bersnik -Mashan	Kodovjat	Bersnik
6	Mashan - Çekrez	Kodovjat/ Pishaj	Mashan
7	Çekrez -Koçaj	Pishaj	Çekrez dhe Koçaj
8	Koçaj - Pishaj	Pishaj	Gramsh-Fshat dhe Pishaj
9	Pishaj - Gjergjovine	Pishaj	Cekin, Qerret dhe Cërujë
10	Gjergjovine -Blerimas	Pishaj/ Tregan	Gjergjovinë, Cingar, Kotorr dhe Kaçivel
11	Blerimas - Muçan	Tregan	Blerimas, Shënavlash dhe Muçan
12	Muçan - Tregan	Tregan	Cikallesh dhe Tregan
13	Tregan - Elbasan (nenstacion)	Tregan/ Mjekes	Tudan, Mjekës dhe Elbasan

Tabela ES. 14 Seksionet e Linjës së Transmisionit 110 kV

Nr. Seksionit	Seksionet e linjës së Transmisionit	Komuna/Bashkia	Fshatrat në seksion
1	Banjë - Gostimë	Gostimë	Shushicë e Vogël, Shtëpanj
2	Gostimë - Shtërmen	Gostimë	Malasej
3	Shtërmen - Thanë	Gostimë/ Gjergjan	Shtërmen dhe Thanë
4	Thanë - Cërrik (Nën-stacion)	Gjergjan/ Cërrik M.	Cërrik

ES1.7 PARASHIKIMI PER NDIKIM

ES1.7.1 Metodologjitë për Vlerësimin e Ndikimeve

Metodologjia që është aplikuar për identifikimin dhe vlerësimin e ndikimit është planifikuar të marrë në konsideratë natyrën e ndryshme të ndikimeve bio-fizike, social – ekonomike dhe ndikimet kulturore. Ndikimet bio-fizike në këtë kontekst janë më të hapura në kuadrin e përcaktimit të kufijve dhe limiteve si dhe përcaktimit të sasisë, ndërsa ndikimet social – ekonomike janë potencialisht më të përhapura dhe janë objekt i një përjasje më cilësore. Aspektet më pak të prekshme të ndikimit social – ekonomik dhe atij kulturor kanë gjithashtu një dimension rreziku i cili paraqitet në vlerësimin e tyre i cili nuk do të ishte i përshtatshëm për parametrat bio-fizik.

Për këto arsye metodologjia e vlerësimit është ndarë për të pasqyruar faktin se dy tipet kryesore të ndikimeve janë të ndryshme. Megjithatë, në paraqitjen e përgjithshme të rëndësisë së ndikimeve, rezultatet që dalin nga kjo metodologji ndarjeje janë rakorduar për të hartuar kështu një përmbledhje të unifikuar të ndikimit mjedisor dhe social.

ES1.7.2 Ndikimet Fizike dhe Biologjike

Paraqitja e kategorive të ndryshme të ndikimeve apo çështjeve janë organizuar në mënyrë të ngjashme me strukturën që është përdorur në përshkrimet bazë së këtij raporti. Vetëm për disa kategori ndikimesh do të jetë e mundur që të përshkruajmë ndikimet potenciale në terma sasior.

Në pjesën më të madhe të rasteve është e mundur vetëm vlerësimi cilësor i fuqisë ose rëndësisë së ndikimeve dhe ndikimeve.

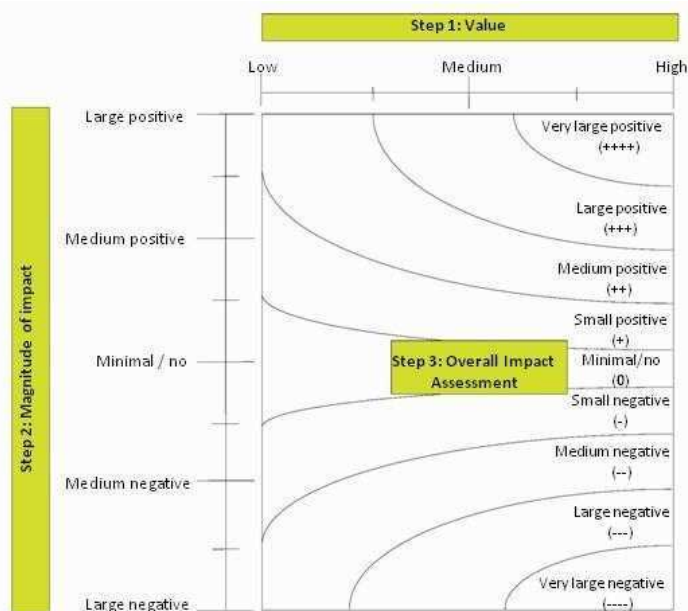

Figura ES. 9: Metodologjia e Vlerësimit të Ndikimit

Parashikimet kanë lidhje me fazat në zhvillimin e projektit, fazën e ndërtimit, fazën e operimit dhe nëse është relevante edhe në fazën e çmontimit të veprës.

ES1.7.3 Përmbledhje e Matricës së Ndikimeve Fizike dhe Biologjike

Vlerësimi i seriozitetit të formave më të rëndësishme të ndikimeve fizike (mbi mesatarisht negative/pozitive), të cilat mund të rezultojnë nga zhvillimi i skemës hidroenergjetike në Pellgun Ujembledhes të lumit Devoll, është marrë nga Kapitulli 6 dhe paraqitet në Tabelën ES. 15 dhe ES. 16.

Tabela ES. 15: Përmbledhje e Ndikimeve Fizike pa masat Lehtësuese

Ndikimet fizike			
Çështja	Faza	Klasifikimi i ndikimit	Ndikimet e mundshme
Toka dhe Gjeologjia			
	Ndërtim	--	Maja të prishura, gurore dhe të tjera ndikime gjatë ndërtimit
Terreni	Operim	-	Ndikime vizuale të digave, rezervuarëve dhe pjesë me rrjedhje të kufizuar
Dherat dhe erozioni	Ndërtim	---	Erozion i shkaktuar nga pastrimi i vegetacionit dhe aktiviteteteve të ndërtimit
	Operim	---	Rreziku i erozionit të shtratit të rezervuarit dhe rrëshqitjes së tokave
Punime minerale, ekstrakte zhavorri dhe rëre	Operim	0	Disa sheshe do të përmythen. Rrezik i reduktuar i përmytjes do të jetë i dobishëm
Klima dhe Ndotja e Ajrit			

Ndikimet fizike			
Mikroklima	Operim	+ (0)	Modifikim i ulët i temperaturave ekstremisht të larta dhe të ulëta mund të ndodhin në rezervuarin e Banjës
Gazrat Serë	Operim	-	Rezervuarët do të lëshojnë disa shkarkime të gazrave serë GHG*.
Cilësia e ajrit dhe zhurma	Ndërtim	--	Trafiku, thyerja e gurëve, hapja e tuneleve, etj., do të shkaktojnë ndotje të ajrit dhe zhurma.
	Operim	0	Nuk ka ndikim
Hidrologjia			
Krijimi i rezervuarëve	Operim	Mbuluar në seksione të tjera	
Devijimi i degëve rrjedhëse të lumit	Operimi në Moglicë	---	Segmenti ndërmjet Moglicës dhe Koklës do të humbasë shumicën e ujit të tij
	Operimi në Kokël	0	Devijim shumë i shkurtër
	Operimi në Banjë	0	Devijim shumë i shkurtër
Ndryshimi i regjimit sezonal të rrjedhës/reduktim i rrjedhjeve	Operim	+++	Kapaciteti rregullues i rezervuarëve do të ulë rrezikun e përmytjeve dëmtuese dhe do të rrisë rrjedhjen në stinën e thatë
Ndryshimi i regjimit ditor të rrjedhës	Operim	--	Ndryshimet e shpejta në rrjedhën e ujit mund të shkaktojnë erosion dhe t'i bëjnë aktivitetet brenda dhe pranë lumit të rrezikshme
Cilësia e Ujit			
Kapaciteti i marrjes së ujërave të mbetura	Operimi në segmentin Moglicë - Kokël	--	Devijimi i rrjedhës do reduktojë aftësinë përcjellëse për të përballuar ndotjen
	Operim në segmente të tjera	0	Operimi në maksimum mund të krijojë disa probleme në kapacitetin pritës. Rrjedhja e rritur në stinën e thatë do të jetë pozitive
Varfërim i oksigjenit në rezervuare	Operim	- (0)	Materialet organike mund të shkaktojnë rënie të niveleve të oksigjenit në rezervuare dhe lëshimin e ujit pa oksigjen në rrjedhën poshtë hidrocentraleve
Mbetje të ngurta	Ndërtim dhe Operim	--	Mbetjet e ngurta të shkarkuara brenda apo afër lumenjve do të kapen në rezervuare
Transportim i sedimenteve	Operim	+++	Cilësi e përmirësuar e ujit meqenëse sedimentet do të kapen në rezervuare
Shplarje e sedimenteve	Operim	--	Prurjet e përqendrimeve shumë të larta të sedimenteve do të jetë një stres për mjedisin ujor dhe përdoruesit e ujit
Ndotje e ujit nga aktivitetet e ndërtimit	Ndërtim	---	Ndotje e rritur me sedimente, ujërat e mbetura nga kampet dhe rreziku i shkarkimit të vajrave dhe substancave të tjera të rrezikshme.

Në klasifikimin e ndikimeve janë përdorur kategoritë dhe simbolet e mëposhtme: Jashtëzakonisht shumë pozitive (++++) Shumë pozitive (+++) Mesatarisht pozitive (++) Pak Pozitive (+) Minimale/asnjë (0) Pak negative (-) Mesatarisht negative (--), Shumë negative ---, Jashtëzakonisht negative ----.

Tabela ES. 16: Permbledhje e ndikimeve biologjike pa masat lehtësuese

Ndikimet Biologjike			
Çështja	Faza	Klasifikimi i ndikimit	Ndikimet e mundshme
Peshqit dhe Ekosistemet Ujore			
Humbja e habitateve ujore	Operimi i segmentit Moglicë – Kokël	--	Humbja e ujit në këtë segment do të reduktojë në mënyrë të ndjeshme kushtet për peshqit dhe organizmat e tjerë ujorë
	Operimi në rrjedhën poshtë HEC-it të Kokël	-	Ndryshimi në modelin e rrjedhës stinore mund të ketë ndikim mbi peshqit dhe faunën fundore
	Operimi në rrjedhën poshtë HEC-it të Banjës	--	Ndryshimi në modelin e rrjedhës stinore mund të ketë ndikim mbi peshqit dhe faunën fundore
Luhatja e rrjedhës së lumit	Operimi në rrjedhën poshtë HEC-it të Kokël	--	Luhatjet e mëdha ditore të rrjedhës dhe shplarjet do të kenë ndikime mbi peshqit dhe faunën fundore
	Operimi në rrjedhën poshtë HEC-it të Banjës	-	Luhatjet e mëdha ditore të rrjedhës dhe shplarjet do të kenë ndikime mbi peshqit dhe faunën fundore
Pengimi i migrimit	Operimi	-	Digat e hidrocentraleve do të bllokojnë migrimin e peshqve
Zhvillimet e rezervuarit	Operimi	++	Rezervuarët mund të zhvillojnë popullata të çmueshme të peshqve
Lundërza	Operimi	+	Disa habitate të vidrës mund të humbasin por rezervuarët do të ofrojnë kushte të përmirësuara
Fauna Tokësore			
Humbja dhe ndryshimet e habitateve të kafshëve të egra	Ndikimi i përgjithshëm i Operimit	-	Habitatet e egra dhe korridoret e migrimit humbasin nga përmbytja
	Operimi Moglicë	--	Habitatet e egra dhe korridoret e migrimit humbasin nga përmbytja
	Operimi Kokël	-	Habitatet e egra dhe korridoret e migrimit humbasin nga përmbytja
	Operimi Banjë	+	Habitatet e egra dhe korridoret e migrimit humbasin nga përmbytja
Rezervuari i Thanës	Operimi	0	Operimi nuk do të ndikojë në habitatet e zogjve në Thanë
Ndikimet e ndërtimit mbi kafshët e egra	Ndërtimi	--	Trafiku, zhurma, rritja e pranisë së njeriut do të kenë ndikime lokale negative
Bimësia tokësore			
Ndryshimet e Përgjithshme të Habitatit	Ndikimi i përgjithshëm i Operimit	-/0	Humbja e bimësisë nga përmbytja
	Operimi Moglicë	--	Humbja e bimësisë nga përmbytja
	Operimi Kokël	-/0	Humbja e bimësisë nga përmbytja
	Operimi Banjë	-	Humbja e bimësisë nga përmbytja

Ndikimet Biologjike			
Humbja e habitatit të ligatinave	Operimi	0	Nuk ka humbje të ligatinave
Specie të bimësisë endemike dhe të rrezikuara	Operimi	--	Disa specie të ndikuara, veçanërisht në shtrirjen e rezervuarit të Kokëlit
Humbje e bimësisë gjatë ndërtimit	Ndërtimi	--	Humbje e drejtpërdrejtë e bimësisë nëpërmjet marrjes së tokës ose tërshorazi nëpërmjet rritjes së erozionit, prerjes së pemëve, etj.
Mbrojtja e natyres			
Humbja e zonave ose objekteve të mbrojtura	Operimi	0	Nuk ka zona të mbrojtura në zonat e ndikimit

Në klasifikimin e ndikimeve janë përdorur kategoritë dhe simbolet e mëposhtme: Jashtëzakonisht shumë pozitive (++++) Shumë pozitive (+++) Mesatarisht pozitive (++) Pak Pozitive (+) Minimale/asnjë (0) Pak negative (-) Mesatarisht negative (--) Shumë negative (---) Jashtëzakonisht negative (----)

ES1.7.4 Ndikimet Mjedisore përgjate Linjes se Transmisionit

Duke zbatuar të njëjtën metodologji të vlerësimit të ndikimeve si ajo e përdorur për projektin kryesor, ndikimet më të rëndësishme fizike dhe biologjike janë klasifikuar në Tabela ES. 17

Tabela ES. 17 Permbledhja e Ndikimeve te Mundshme Mjedisore te Vleresuara perpara dhe pas Zbutjes

Çështja e Ndikimit	Faza*	Renditja e Rëndësisë së Ndikimit të Vlerësuar para/pas zbutjes		Ndikimi i Mundshëm
		Para	Pas	
Erozioni dhe rrëshqitjet e dheut	N	Shumë e Lartë (---)	Mesme (-)	Erozion i shkaktuar nga pastrimi i vegjetacionit dhe aktivitete të ndërtimit
Ngjeshja e dheut	N	E Lartë (--)	Mesme (-)	Humbje e integritetit të dheut dhe rritje e rreshkitjes
Ndotje e shkaktuar nga mbetjet/nën-produktet	N	E Lartë (--)	E Ulët (0/-)	Ndotje e dheut dhe ujit nga karburante/lubrifikante dhe magazine kimikatesh
Ndërhyrje në kullimin natyror	N	Mesme (--)	E Ulët (0/-)	Ndryshim i ngarkesave të sedimenteve/kullimit nga aktivitetet e ndërtimit brenda shtratit të lumit
Shkatërrim i bimësisë dhe florës	N	Shumë e Lartë (---)	E Lartë (--)	Pastrimi i gjithë pemëve të larta dhe vegjetacionit brenda zonës së rezervuarit
Përhapje e përshpejtuar e bimëve invazive	Sh	E Lartë (--)	Mesme (-)	Akumulim bimësh brenda zonës së rezervuarit
Ndërhyrje tek zogjtë	Sh	E Lartë (--)	Mesme (-)	Përplasje dhe elektrifikim i shpendëve (zogj dhe lakuriq) me fijet përcjellëse

*(C - Ndërtim, O - Operim)

Ekzistojnë zona me lis të vlerës së lartë dhe pyje gjethegjere pranë rezervuarit të Treganit dhe mbi fshatin e Gostimës. Gjithashtu, shpate të tjerë që mund të preken nga erozioni ndodhen mbi fshatin e Bratilës, kryqëzimin e degëve të Verçës dhe Holtës ku dominojnë shkëmbinj flish pak të

konsoliduar dhe më pak në zonat kodrinore përtej Banjës. Këto ndikime konsiderohen të menaxhueshme dhe projekti i LT vlerësohet si i pranueshëm në terma mjedisorë.

ES1.7.5 Ndikimet Sociale

Në bazë të konsultimeve dhe studimeve të zhvilluara janë evidentuar dhe vlerësuar 50 lloje të ndikimeve sociale të cilat janë perceptuar nga PAP gjatë Konsultimeve mbi Ndikimet. Procesi i identifikimit dhe vlerësimit të dikimeve sociale është bazuar në pesë kategoritë e përcaktuara si më poshtë:

- Karakteristikat Sociale – Demografike
- Shërbimet Sociale dhe Infrastruktura e Komunitetit
- Mirëqenia, Ekonomia, Mënyra e jetesës dhe Punësimi
- Mjedisi dhe Cilësia e Jetës
- Përfshirja Sociale, Harmonia Sociale dhe Barazia

Detaje mbi natyrën e ndikimeve (pozitive ose negative) brenda secilës prej pesë kategorive paraqiten në Kapitullin 6, ndërsa në Tabelën ES. 18 paraqiten disa shembuj për qëllime ilustrimi. Ndikimet e mundshme janë përshkruar dhe vlerësuar, nevoja/mundësia për zvogëlim është vlerësuar, dhe rëndësia e ndikimit pas lehtësimit është vlerësuar sipas metodologjisë së përshkruar në raportin për Vlerësimin e Ndikimit Social në Shtojcën M.

Rëndësia e ndikimeve sociale është vlerësuar dhe kategorizuar në një nga pesë kategoritë e mëposhtme:

1) Shumë e ulët, 2) E Ulët, 3) Mesatare, 4) E lartë dhe 5) Shumë e Lartë. Klasifikimi bazohet në një vlerësim cilësor të rëndësisë si rezultat i shumëzimit të rreptësisë dhe mundësisë.

Tabela ES. 18: **Shembull të Kategorive të Ndikimit Social, Treguesit Kryesor të Ndikimit dhe Natyra e Ndikimit.**

Kategoria i Ndikimit	Çështja ose Treguesi i Ndikimit	Natyra e ndikimit p.sh. Pozitive ose Negative Perceptuar pozitivisht = Pritje te mundshme Perceptuar negativisht = Probleme të mundshme
Infrastruktura	Rrugët, Kalimet dhe Transporti	Rrugët e reja janë perceptuar si Ndikim Pozitiv që përmirësojnë lidhjet e aksesit për transport ose ndikim negativ për sa i përket pluhurit, zhurmës dhe aksidenteve rrugore shtesë. Forca punëtore e Projektit dhe automjetet e ndërtimit mund të ndikojnë negativisht tek transporti dhe sistemi rrugor nga trysnia/shfrytëzimi shtesë. Përmbytjet nga liqeni mund të ndikojnë negativisht tek rrugët dhe/ose kalimet afër lumit, të cilat mund të humben plotësisht ose mund të ndërpriten pjesërisht.
	Ura	Përmbytjet nga liqeni mund të ndikojnë negativisht tek urat, të cilat ofrojnë një akses jetësor për burimet pyjore dhe kullotat përgjatë lumit si dhe akses drejt tregut, shëndetësisë dhe arsimit. Ekzistojnë disa pika kalimi të cilat përdoren për qëllime të ngjashme të cilat mund të ndikojnë negativisht tek mënyra e jetesës.
Ekonomia, Punësimi dhe Mënyra e jetesës	Mirëqenia & Ekonomia lokale	Ekonomitë lokale mund të ndikohen pozitivisht ose negativisht nga projekti. Kostoja dhe çmimi i prodhimit vendas mund të rritet ose zvogëlohet nga ndryshimet që lidhen me projektin.
	Shtëpitë dhe Toka	Ndryshimet në disponibilitetin e tokës ose prodhimin bujqësor mund të ndikojnë pozitivisht ose negativisht në çmimet e shtëpive ose tokës
	Mënyra e jetesës	Mënyra e jetesës (kryesisht e bazuar në fermë/toka) mund të ndikohet pozitivisht ose negativisht nga ndryshimet e nivelit të ujit ose nga ndryshimet e mikro-

Kategoria i Ndikimit	Çështja ose Treguesi i Ndikimit	Natyra e ndikimit p.sh. Pozitive ose Negative Perceptuar pozitivisht = Pritje te mundshme Perceptuar negativisht = Probleme të mundshme
		klimës
	Punësimi dhe aftësitë profesionale	Punësimi është perceptuar si një Ndikim Pozitiv i Projektit, veçanërisht nëpërmjet punësimit në fazën e ndërtimit dhe në masë më të vogël gjatë Operimit të digës. Ndërkohë që mungesa e aftësive mund të kufizojë punësimin, apo pjesëmarrjen në programet e trajnimit që lidhen me mundësitë e punësimit perceptohen si një ndikim pozitiv afat – shkurtër dhe afat gjatë.

ES1.7.6 Përmbledhje e Ndikimeve më të Rëndësishme Sociale të Parashikuara (Negative ose Pozitive)

Proçesi analitik i paraqitur më sipër ka rezultuar në dy matrica përmbledhëse të cilat rendisin ndikimet e parashikuara për aspektet negative (Tabela ES. 19) dhe për aspektet pozitive (Tabela ES. 20)

Ndikimet negative

Table ES. 19: Përmbledhje e Ndikimeve të Sociale të Pritura(me rëndësi të madhe ose shumë të madhe) pa Masa Zbutëse

Ndikimet Sociale	Faza	Klasifikimi i Ndikimeve
Rrugë të reja dhe ndërprerja e aksesit nga rritja e qarkullimit.	N O	Shumë i lartë
Humbje e rrugëve dhe kalimeve (për shkak të përmytjeve dhe vërshimeve)	O	Shumë i lartë
Humbja e urave dhe pikave të kalimit mbi lumë (për shkak të përmytjeve dhe vërshimeve)	O	Shumë i lartë
Humbja e shtëpive dhe pronave duke sjellë nevojën për risistemim (për shkak të përmytjeve dhe vërshimeve)	O	Shumë i lartë
Dëmtimi i ndërtesave për shkak të rritjes së erozionit dhe shkarjes së tokës (për shkak të rritjes së niveleve të ujit)	O	Shumë i lartë
Kompensim jo i saktë për humbjen e tokës	O N	Shumë i lartë
Humbje e të korrave dhe tokës bujqësore (për shkak të përmytjeve dhe vërshimeve)	O	Shumë i lartë
Humbje e aksesit në shkolla (për shkak të përmytjeve dhe vërshimeve)	O	I lartë
Aksidente në qarkullim dhe ndërtim	O O	I lartë
Rënie rajonale ekonomike	N O	I lartë
Lënia mënjanë e grupeve të përjashtuara	N O	I lartë
Rritja (rënia) e tensionit politik (negativ ose pozitiv)	N O	I lartë
Dëmtime shëndetësore të shkaktuara nga ndotja e rezervuarit	O	I lartë
Rritja e çmimit të tokës (mund të ketë edhe ndikim pozitiv)	N O	I lartë

Punësimi i përkohshëm dhe afat-shkurtër shkakton nivel të lartë papunësie	O	I lartë
---	---	---------

* N = Ndërtim O= Operim

Ndikimet më të rëndësishme sociale kanë lidhje me humbjen e shërbimeve sociale dhe infrastrukturën, ndikimin në ekonomi, punësimin dhe mënyrën e jetesës, ndikimin në cilësinë e jetës dhe ndikimi në përfshirjen sociale dhe harmoninë. Ndikimet sociale me rëndësi shumë të madhe në Tabelën ES – 18 vijnë si më poshtë:

- Rrugë të reja dhe aksesit i çrregullt nga rritja e qarkullimit për shkak të ndërtimit.. Ekziston një shqetësim i veçantë në lidhje me vendndodhjen e rrugëve të reja zëvendësuese (në Devollin e Poshtëm dhe të Mesëm)
- Humbje e rrugëve dhe kalimeve (për shkak të përmbytjeve dhe vërshimeve). Humbja e shtratit të lumit të Malsisë do të shkaktojë humbjen e aksesit në disa fshatra (në Devollin e Sipërm & të Mesëm)
- Humbja e urave dhe pikave të kalimit mbi lumë (për shkak të përmbytjeve dhe vërshimeve). Njëmbëdhjetë ura këmbësorësh në rrugë rrezikohen nga përmbytja. Efekti në aksesin e pronës dhe burimeve natyrore të përbashkët, shëndeti jetësor dhe shërbimet sociale si dhe rrjeti social jashtë zonës së prekur të projektit. Humbja e pikave të kalimit do të kufizojë kalimin e kafshëve
- Humbja e shtëpive dhe pronave që kërkojnë risistemim (për shkak të përmbytjeve dhe vërshimeve). Niveli nuk është i qartë, por tregon se të paktën një Plan i Veprimit për Risistemim (PVR) i pjesshëm është i nevojshëm (në Devollin e Poshtëm dhe të Sipërm)
- Dëmtimi i ndërtesave për shkak të rritjes së erozionit dhe shkarjes së tokës (për shkak të rritjes së niveleve të ujit) (në Devollin e Poshtëm dhe të Sipërm)
- Kompensim jo i saktë për humbjen e tokës i cili është rezultat i ngatërimit dhe konflikti të mundshëm mbi pronësinë e tokës dhe regjistrimin. (në Devollin e Poshtëm dhe të Sipërm)
- Humbje e të korrave dhe tokës bujqësore (për shkak të përmbytjeve dhe vërshimeve)

Humbja e rrugëve, kalimeve, urave, pikave të kalimit të lumit, shtëpive, pronave, të korrave dhe tokës bujqësore për shkak të përmbytjeve janë të gjitha efekte të drejtpërdrejta dhe afat – gjatë të Projektit Hidroenergjetik të Devollit në zonën e rezervuarit të cilave duhet ti kushtohet vëmendje e madhe.

Gjithsej pesë fshatra do të përmbysten pjesërisht ose plotësisht si rezultat i projektit Hidroenergjetik të Devollit. Dy fshatra në Devollin e Poshtëm do të përmbysten pjesërisht. Këto fshatra janë Drizë dhe Qerret. Pjesa tjetër e fshatrave mund të ketë nevojë për rivendosje për shkak të vendodhjes së saj në zonën e sigurisë ose në zona me rrezikshmëri rrëshqitje; një shembull është ekzistenca e 5-10 shtëpive në Cingarin e Poshtëm. Në Devollin e Sipërm Nikollara do të përmbysten pjesërisht, por duke qenë se ajo ndodhet në atë që gjeologët e klasifikojnë si një formacion i vjetër i paqëndrueshëm dhe rrëshqitës, i gjithë fshati është marrë në konsideratë për tu zhvendosur. Në degët rrjedhëse të Malsisë në lumin Devoll fshatrat Lumaj Pulaha 1 dhe Lumaj Pulaha 2 do të përmbysten plotësisht. Për shkak të numrit dhe llojit të ndikimeve të shpërnguljes për secilën nga këto zona nevojitet një Planveprim i plotë Ri-sistemimin (PVR). Masat e propozuara lehtësuese për këto ndikime kanë lidhje me kompensimin dhe Ri-sistemimin, duke filluar me një krahasim dhe vlerësim të detajuar të humbjes së tokës dhe pronës. Masat lehtësuese të propozuara duhet të jenë pjesë e procesit të Planveprimit për Ri-sistemim. Atje ku ndikimet nuk do të rezultojnë në humbje thelbësore të mjeteve të jetesës, masat zbutëse dhe kompensuese do të jenë ne perputhje me Planin e Menaxhimit Mjedisor dhe Social.

Dy nga ndikimet më negative sociale që janë renditur në tabelë mund të jenë pozitive, jo vetëm negative, Kjo është e vlefshme për tensionin politik që mund të rritet ose reduktohet nga Projekti Hidroenergjetik i Devollit, si dhe për çmimet e tokës të cilat mund të rriten dhe mund të shkaktojnë efekte pozitive dhe negative. Kjo tregohet në tabelë.

Ndikimet Pozitive**Table ES. 20: Ndikimet sociale pozitive të mundshme dhe/ose të pritura**

Ndikimet Sociale	Faza-
Përfitimet ekonomike të fluksit të punëtorëve emigrant	N/O
Transferimi i aftësive	N/O
Përfitime ekonomike nga kampi i punëtorëve të ndërtimit	N
Rrugët e reja përmirësojnë aksesin në shërbimet tregtare, shëndetësore dhe arsimore	N/O
Rritje ekonomike rajonale	N/O
Rritja e aksesit në rajonin e Devollit sjell rritje ekonomike	N/O
Rritja e turizmit	N/O
Ndryshimet e mikro-klimës përmirësojnë mënyrën e jetesës	O
Aksesi i përmirësuar në treg rrit të ardhurat	N /O
Rritja e punësimit direkt dhe indirekt	N
Përfitime mjedisore të shkaktuara nga liqeni	O
Reduktimi i marxhinalizimit të grupeve të përjashtuara për shkak të komunikimit të përmirësuar	N/O
(Rritje ose) ulje e tensionit politik	N/O
Kthimi i të rinjve	N

* N= Ndërtim O= Operim

Ndikimi i pritur pozitiv që referohet nga pjesa më e madhe e PAP dhe aktorët dytësor është rritja e punësimit direkt dhe indirekt. Punësimi do të krijojë rritje ekonomike si dhe mund të rrisë harmoninë dhe stabilitetin dhe të bashkojë familjet e punëtorëve emigrant. Projekti Hidroenergjetik i Devollit mund të rrisë më tej mundësitë e punësimit në bazë të politikës së punësimit “vendasit të parët” dhe duke trajnuar PAP në avancë për tu siguruar që ata kanë aftësitë e nevojshme për Projektin Hidroenergjetik të Devollit.

Disa PAP kanë parashikuar gjithashtu rritje ekonomike rajonale dhe lokale si rezultat i përmirësimit të infrastrukturës, blerjet në vend nga emigrantët e kthyer, aksesin e përmirësuar në treg dhe turizmi.

Vini re se PAP dhe aktorët dytësor nuk kanë qenë gjithmonë dakord për ndikimet pozitive. Për shembull, shumica prej tyre mendonin se ndryshimet në mikroklimë (rritja e lagështirës) do të kishte ndikime negative tek të mbjellat, ndërkohë që të tjerë menduan se rritja e lagështirës mund të kishte ndikim pozitiv tek të korrat, (veçanërisht ata PAP që kanë pasur vështirësi nga klima e thatë).

Projekti Hidroenergjetik i Devollit mund të reduktojë marginalizimin e grupeve të përjashtuara nëse Projekti Hidroenergjetik i Devollit rrit përfshirjen e komunitetit për realizimin e përfitimeve. Projekti Hidroenergjetik i Devollit ka mundësi të ulë tensionet politike nëpërmjet përmirësimit të rrugëve të transportit, punësimin në infrastrukturë dhe hapjen sociale të rritur.

ES1.7.7 Ndikimet Sociale përgjate LT – Permbledhje

Ndikimi i LT që kalon përmes apo pranë fshatrave është qartësisht një shqetësim madhor i komuniteteve. Çmimi i tokës dhe infrastrukturës përfshirë regjimin e kompensimit, nëse zhvendosja do të ishte e nevojshme, ishte çështja e vetme më shqetësuese e përmendur nga

komunitetet gjatë konsultimeve mbi ndikimet. Tablea ES. 21 dhe Tablea ES. 22 renditin këto çështje që lidhen me linjat 220 kV dhe 110 kV përkatësisht.

Tabela ES. 21 Seksionet e Linjës së Transmisionit 220 kV dhe Infrastruktura e Prekur

Nr Seksionit	Seksionet e linjës së Transmisionit	Fshatrat përgjatë ose në afërsi të Linjës së Transmisionit	Shtëpi dhe struktura të tjera fizike
1	Bratilë - Kokël	Bratilë	Kasolle e shkatërruar mbi fshatin e Bratilës shumë pranë LT. Humbje e tokës – kullota dhe foragjere. Nuk ka shtëpi
2	Kokël - Bulçar	Kokël	Nuk ka shtëpi Humbje e tokës – kullota dhe foragjere.
3	Bulçar - Kodovjat	Bulçar	Nuk ka shtëpi në DK (e drejta e kalimit) Humbje e tokës – kullota dhe foragjere, ullishte të vogla
4	Kodovjat – Bersnik	Kodovjat	3-4 shtëpi në DK LT përshkon një pjesë të mirë toke të kultivueshme dhe një vreshtë
5	Bersnik – Mashan	Bersnik	LT shkon pranë varrezës së Bersnikut. Dhe një kasolle dhe mundësisht disa haure janë brenda DK. Nuk preken shtëpi. Tokë e kultivueshme dhe kullota.
6	Mashan - Çekrez	Mashan	Një shtëpi është në kufi të DK të LT, ndërkohë që 2-3 shtëpi bien brenda DK në fshatin Mashan. Zona ka tokë të mirë bujqësore e cila do të humbasë.
7	Çekrez – Koçaj	Çekrez dhe Koçaj	1 kasolle e re ndërmjet dy fshatrave. Përdorur ndoshta vetëm gjatë verës. Nuk preken shtëpi. Tokë e kultivueshme dhe kullota.
8	Koçaj - Pishaj	Gramsh-Fshat dhe Pishaj	2 shtëpi në DK të TL në Pishaj. Do të humbasë tokë e kultivueshme dhe ullishte. Ka pyll të mirë komunal me pisha që do të jetë në DK.
9	Pishaj - Gjergjovinë	Çekin, Qerret dhe Cërurjë	Nuk preken shtëpi. Preket tokë kryesisht e degraduar.
10	Gjergjovinë – Blerimas	Gjergjovinë, Cingar, Kotorr dhe Kacivel	Nuk do të preken shtëpi. Ullishte, plantacione të reja. E gjithë toka jo-bujqësore është komunale.
11	Blerimas - Muçan	Blerimas, Shënavlash dhe Muçan	Nuk do të preken shtëpi. Cilësi e keqe e tokës.
12	Muçan - Tregan	Cikallesh dhe Tregan	DK e LT kalon mbi një varrezë, shtëpi dhe kasolle (një fermë), dhe tokën që lidhet me këtë shtëpi. Tokë vreshtash me cilësi të lartë.
13	Tregan - Elbasan (Nën-stacion)	Tudan, Mjekës dhe Elbasan	Ndërtesë tregtare (një bar), 1 shtëpi në ndërtim, dhe 2 shtëpi mund të preken nga DK e LT. Toka që u përket familjeve të mësipërme ka ullishte dhe tokë të mirë bujqësore të prekur nga DK.

Tabela ES. 22 Seksionet e Linjës së Transmisionit 110 kV dhe Infrastruktura e Prekur

Nr. Seksi onit	Seksionet e linjës së Transmisionit	Fshatrat në seksion	Shtëpi dhe struktura të tjera fizike
1	Banjë - Gostimë	Shushica e vogël, Shtëpanj	1 kasolle shtrihet shumë pranë DK. Ka tokë të mirë produktive bujqësore në DK.
2	Gostimë - Shtërmën	Malasej	Nuk ka shtëpi në DK. Ka tokë të mirë produktive bujqësore dhe tokë pjore në DK.
3	Shtërmën - Thanë	Shtërmën dhe Thanë	2-3 shtëpi janë në DK të LT. Këtu ka ullishte dhe toka produktive bujqësore.
4	Thanë - Cërrik (Nën-stacion)	Cërrik	Ka deri në 3 shtëpi që bien në DK të LT. Duket që në zonë ka dhe ndërtime të planifikuara. Toka përdoret për bujqësi – perime.

* N= Ndërtim O= Operim

Projekti i LT do të ketë disa ndikime negative, siç përmbledhet në Tabelën ES.23, por këto janë kryesisht të lokalizuara dhe me rëndësi të ulët deri të mesme. Ka pak vende ku linjat e transmisionit hyjnë në konflikt me shtëpitë dhe pronat. Megjithëse gjatë fazës së projektimit të detajuar do të kërkohen rregullime për t'i reduktuar këto më tej, disa ndikime që mbeten të cilat do të duhet të zbuten. Tarifat faktike të kompensimit do të varen nga standartet e qeverisë shqiptare dhe çmimet e tregut për tu përcaktuar si pjesë e procesit të shpronësimit dhe planifikimit të mëtejshëm për PMS dhe PVR.

Tabela ES. 23 Përmbledhje e Ndikimeve të Mundshme Sociale të Vlerësuara para dhe pas Zbutjes

Ndikime të Mundshme Sociale	Faza*	Renditja e Rëndësisë së Ndikimit të Vlerësuar	Rëndësia e Ndikimit të Vlerësuar pas Zbutjes
Humbje e shtëpive dhe pronave që kërkojnë risistemim	N/O	Shumë e lartë	E ulët
Dëmtim i shtëpive dhe tokës për shkak të rritjes së erozionit dhe rrëshqitjeve të tokës.	N/O	E mesme	E ulët
Kompensim i pasaktë i humbjes së tokës	N/O	E lartë	E moderuar
Humbje e të korrave tregtare dhe tokës bujqësore	N/O	E lartë	E ulët
Aksidente trafiku	N/O	E lartë	E ulët

ES1.7.8 Ndikimi në Vendet e Trashëgimisë Kulturore

Tre vende të trashëgimisë kulturore ndodhen në një zonë që do të përmytet. Të treja vendet ndodhen në afërsi të Banjës. Dy vende janë vende varrezash, ndërsa vendi i tretë është një vend më *potencial arkeologjik*.

Vende të tjera të pazbuluara pa dyshim që ndodhen në zonat afër digës si rezultat i kërkimeve të kufizuara arkeologjike që janë kryer. Banja përfaqëson zonën më problematike, ndërsa Kokli është zona më pak problematike.

ES1.7.9 Ndikimet Kumulative

Ndikimet Kumulative janë përkufizuar si ndikime të shkaktuara nga efekti sinergjik ose kundërveprues ndaj zhvillimit hidroenergjetik të propozuar që vepron së bashku me projektet dhe planet e tjera të zhvillimit në të njëjtën zonë. Ndikimet e mundshme kumulative të projekteve të

zhvillimit në Devoll do të rezultojnë kryesisht nga zbatimi i kombinuar i një kaskade të projekteve hidroenergjetike në luginë së bashku me planet e zhvillimit në sektorë si bujqësia, industria, minierat, turizmi, etj. Për momentin duket se ristrukturimi i sektorit të bujqësisë është procesi më dinamik që po ndodh aktualisht në pellgun ujqor krahas planeve për zhvillimin hidroenergjetik. Ndikimet më të rëndësishme të Projektit Hidroenergjetik të Devollit lidhen me ndryshimet në rrjedhën e lumit në seksione të ndryshme të lumit dhe ndikimet sekondare të këtyre ndryshimeve (ndikime në funksionimin e ujit dhe biodiversiteti ujqor). Gjithashtu ndikimet sociale ekonomike pozitive dhe negative të projektit hidroenergjetik mund të kenë ndikim ose të ndikohen nga zhvillimet e sektorëve të tjerë.

Një vlerësim paraprak i ashpërsisë së ndikimeve kumulative të formave të ndryshme të cilat mund të rezultojnë nga zhvillimi i skemave hidroenergjetike në Pellgun Ujëmbledhës të Lumit Devoll së bashku me zhvillimet e tjera në pellgun e Devollit paraqiten në Tabelën ES. 18. Gjithashtu paraqitet një listë treguese e pjesës më të madhe të masave lehtësuese.

Tabela ES. 24: Përmbledhje e Ndikimeve Kumulative pa Masa Lehtësuese

Ndikimet Kumulative			
Ceshtja	Faza	Klasifikimi i ndikimit	Masat e mundshme
Hidrologjia			
Rrjedha e poshtme e lumit	Operimi – ndryshimi sezonal	+++	Pakësim i situatave të rrjedhës tejte të ulët dhe të lartë
	Operimi – zvogëlimi i shkarkimit të Deltës	-	Kushtet e përmirësuara për ujitje mund të bëjnë që një sasi më e ulët uji të mbërrijë në Deltën e Semanit.
Zhvillimet në fushën e Korçës	Operimi	--	Zhvillimi i bujqësisë në Fushën e Korçës mund të pakësojë rrjedhën e ujit në Devoll
Funksionimi i ujrave të Luginës së Devollit	Operimi	--	Aktiviteti i rritur ekonomik mund të rrisë konkurrencën për ujin e Devollit
Erozioni dhe Transporti i Sedimentit			
Erozioni i Pellgut	Operimi	--	Aktiviteti i rritur ekonomik mund të rrisë erozionin dhe ngarkesën e sedimentit
Transporti i Sedimentit	Operimi	++	Transporti i sedimenteve i supozuar i pakësuar do të përmirësojë funksionimin e sistemeve të ujitjes
Delta e Semanit	Operimi	-	Transporti i sedimenteve i supozuar i pakësuar mund të ndryshojë morfologjinë e deltës
Ndotja e ujit			
Cilësia e ujit të Luginës së Devollit	Operimi	--	Aktiviteti i rritur ekonomik mund të rrisë ndotjen e ujit
Cilësia e ujit të Lumit Seman	Operimi	++	Rrjedhe e normalizuar e ujit do rrisë aftësinë përcjellëse për trajtimin e ndotjes së ujit në Fier
Biodiversiteti dhe mbrojtja e natyrës			
Biodiversiteti	Operimi	0	Ndërtimi i planifikuar nuk do të ketë ndikim mbi biodiversitetin në Deltën e Semanit dhe rezervuarin e Thanës

Në klasifikimin e ndikimeve janë përdorur kategoritë dhe simbolet e mëposhtme: Jashtëzakonisht shumë pozitive (++++) Shumë pozitive (+++) Mesatarisht pozitive (++) Pak Pozitive (+)

Minimale/asnjë (0) Pak negative (-) Mesatarisht negative (--) Shumë negative (---) Jashtëzakonisht negative (----)

ES1.7.10Ndikimet Kryesore Sasiore me natyre fizike dhe sociale

Në tabelën ES. 25 paraqitet në mënyrë të përmbledhur parashikimet më të mira për humbjet e tokës dhe humbjeve sociale si rezultat i përmbytjeve, nevojës për zonat e sigurisë dhe shkarjet e mundshme të tokës. Kjo bazohet në informacionin e grumbulluar gjatë VShR dhe studimit bazë si dhe nga numërimi i shtëpive në fotot zonale të detajuara që janë marrë. Nuk mund të paraqitet një numër i saktë i familjeve dhe shtëpive deri në përfundimin e vrojtimit të Plan Veprimit për Risistemimin (PVR). Arsyeja për ekzistencën e pasigurive janë rezultat i:

- Mos-banimi në fshat nga familje që ende pretendojnë përdorimin e pronës dhe të drejtat për kompensim;
- Ndryshimi i madhësisë së familjes për shkak të punës në emigrim dhe ekonomisë që mbështetet tek dërgesat nga jashtë;
- Gjykimi i vlerës në lidhje me riparimet, dobishmërinë dhe vlerën e ndërtesave dhe shtëpive të rrënuara;
- Ndryshimi i kushteve të aksesit dhe hyrjes mund të sjellin nevojën për zhvendosje, por çështjet e aksesit shoqërohen nga pasiguri.
- Probleme të shkarjes së mundshme të tokës pretendohen nga njerëzit, por e vërteta e këtij kërcënimi ende nuk është verifikuar nga profesionistët në terren.

Tabela ES. 25: **Parashikimi dhe Vlerësimi më i Mirë për Humbjet e Tokës dhe Shtëpive/ Strukturave për secilin Projekt të HEC-it**

Komponenti	HEC-i i Moglicës	HEC-i i Kokles	HEC-i i Banjës	Gjithsej
Humbje e tokës “prodhuese” e cila konsiderohet për kompensim (ha):				
Pyje të përmbytur	62	3	80	145
Zona Bujqësore të përmbytura	58	4	313	375
Kullota të përmbytura	21	në bujqësi	Në bujqësi	21
Humbje e mundshme e tokës për shkak të shkarjeve, vlerësimi dhe parashikim paraprak (bazuar në problemet e perceptuara – për tu korrigjuar kur të kontrollohen si duhet)	7	-	40	47
Marrja e tokës me natyrë “prodhuese”	148	7	433	588
Humbje e tokës “jo prodhuese” e cila nuk është konsideruar për kompensim⁷ (ha):				
Marrje e përhershme e tokës nga facilitetet e projektit jashtë rezervuarit, p.sh. pajisjet, depozitat e kalbura, guroret, kantieret, kampet, 50% e gjurmës së digës	18	9	56	83
Marrje e përhershme e tokës së mbetur brenda rezervuarit (shkurre, shtrati i	573	78	978	1629

⁷ Disa nga zonat e nevojshme për guroret mund të rezultojnë edhe nga toka “prodhuese”, vendimet ende nuk janë marrë por informacion më i saktë do të paraqitet në Planin për menaxhimin mjedisor dhe social PMMS

Komponenti	HEC-i i Moglicës	HEC-i i Kokles	HEC-i i Banjës	Gjithsej
lumit, shpatet e shkëmbinjve, etj.)				
Marrje e përkohshme e tokës për pajisjet dhe zonat e kampit dhe kantierëve ⁸	(9)	(2)	(21)	(32)
Marrje e përhershme e tokës me natyrë “jo prodhuese”	591	87	1,062	1,740
Totali i humbjeve të parashikuara të përhershme të tokës	739	94	1,495	2,328
Rrugë të reja aksesit⁹ (km)	4.020	7.305	3.004	14.329
Shtëpi të humbura dhe familje të shpërngulura:				
Shtëpi të humbura nga përmbytjet dhe të kërcënuara nga shkarjet e tokës	75	-	50	125
Strehat dhe strukturat e rrënuara të humbura apo të kërcënuara	30 nos.	-	20 nos.	50 stuktura
Strukturat e Urave në rrugët lokale të humbura nga përmbytjet	3 per automjete 3 per kembesore	-	2 per kembesore	3 per automjete 5 per kembesore
Rezidentët e zhvendosur nga përmbytja dhe problemet e aksesit (persona) ¹⁰	80	-	20	100
Vendet e trashëgimisë kulturore të përmbytura:				
Varreza prehistorike	0	0	2	
Vende me potencial arkeologjik Potential	0	0	1	

Në këtë raport VNMS vazhdimisht nuk janë përfshirë diskutimet në lidhje me ndikimet dhe masat lehtësuese të cilat lidhen me përmbytjen dhe zhvendosjen e rrugës kryesore nëpër luginë, pasi kjo është pjesë e fushës vendim-marrëse të Qeverisë Shqiptare. Për këtë arsye, në Tabelën ES 19 nuk përfshihen humbjet nga përmbytjet të cilat përfshijnë urat përgjatë rrugës kryesore përmes Gramshit.

LT përshkon zona në të cilat ndodhin ndryshime të shpeshta të përdorimit të tokës dhe vlerësimi përfundimtar i marrjes së tokës për LT duhet të presë punë të mëtejshme në terren gjatë veprimtarive të PMS dhe PVR. Është bërë një vlerësim paraprak i tokës brenda të drejtës së kalimit të linjave të transmisionit me gjerësi 50 m dhe 30 m për linjat 220 kV dhe 110 kV përkatësisht.

Tabela ES. 26 dhe Tabela ES. 27 paraqesin zonat e klasifikuara sipas kodeve të Corine Land Classification (CLC).

⁸ Nuk është përfshirë në total.

⁹ Ekzistojnë gjithashtu humbje të tokës për shkak të zhvendosjes së rrugëve dhe përmirësimit të rrugës publike ekzistuese, por këto janë pjesë e fushës vendim-marrëse të Qeverisë së Shqipërisë dhe nuk janë përfshirë në këtë raport.

¹⁰ Vetëm ata të risistemuar nga përmbytja të përfshirë për Banjën.

Tabela ES. 26 Vlerësim Paraparak i Tokës brenda të Drejtës së Kalimit 50 m – LT 220 kV

KODET CLC	Lloji i përdorimit të tokës	Sipërfaqet (ha)
222	Plantacione të pemëve frutore	2.6
231	Kullota	1.7
242	Modele komplekse kultivimi	21.7
243	Tokë kryesisht e zënë nga bujqësia, me sipërfaqe të rëndësishme me bimësi natyrore	56.5
243	Sipërfaqe të braktisura bujqësore	12.7
311	Pyll gjethegjere	31.9
312	Pyll halor	1.4
313	Pyll i përzier	0.03
321	Kullotë natyrore	19.0
323	Bimësi sklerofile	64,4
324	Zonë kalimtare pyll-shkurnajë	20.8
331	Plazhe, duna, rëra	8.1
	TOTAL	240.8

Tabela ES. 27 Vlerësimi Paraparak i Tokës brenda të Drejtës së Kalimit 30 m - LT 110kV

KODET CLC	Lloji i përdorimit të tokës	Sipërfaqet (ha)
211	Tokë e kultivueshme e paujitur	0.9
223	Ullishte	1.8
231	Kullota	0,7
242	Modele komplekse kultivimi	12,1
243	Tokë kryesisht e zënë nga bujqësia, me sipërfaqe të rëndësishme me bimësi natyrore	9,2
333	Zona me bimësi të rrallë	3.8
121	Njësi industriale ose tregtare	1,9
112	Zonë urbane e ndërprerë	0.9
331	Plazhe, duna, rërë	0.4
323	Bimësi sklerofile	5.1
321	Kullota natyrore	1.9
	TOTAL	38.7

ES1.8 ZBUTJA DHE KOMPENSIMI

ES1.8.1 Elementet Biologjike

Diskutimi për masat potenciale për të shmangur ose kompensuar ndikimet negative të padëshiruara të cilat janë shkaktuar nga zhvillimi i projektit hidroenergetik është një aspekt kryesor për procesin e Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS).

Rekomandimet për lehtësimin dhe kompensimin trajtojnë nivele të ndryshme problemesh me palë të ndryshme përgjegjëse për ndjekjen dhe implementimin. Krahas ndërtuesit, këto palë përfshijnë

institucionet qeveritare dhe politikë-bërësit si dhe organet politike. Iniciativat e mundshme mund të klasifikohen si:

- Lehtësime dhe kompensime lidhur me ndërtimin dhe operimin e skemave hidroenergjetike
- Iniciativa suplementare menaxhimi
- Sistemet për menaxhimin e përmirësuar integral të ujërave dhe
- Mbrojtja e lumit

Diskutimi i këtyre aspekteve paraqitet në mënyrë të përmbledhur dhe gjithëpërfshirëse në Kapitullin 8.

ES1.8.2 Shkarkimi Minimal i Rrjedhes nga Diga

Janë bërë shumë përpjekje për të siguruar një bazë të përshtatshme analitike për të rekomanduar Shkarkimet Minimale të Rrjedhës (SHMR) për segmentet e shtrirjes që do të jenë pa ujë duke ndryshuar drejtimin e rrjedhës drejt impianteve energjetike. Nuk ekzistojnë standarte ndërkombëtare të pranuar për përcaktimin e shkarkimeve mjedisore të rrjedhës, por ekzistojnë disa metoda mjaft të njohura për vlerësimin e këtyre regjimeve të rrjedhës dhe ekziston një dakortësi në rritje se këto rrjedhje duhet të shkarkohen në funksion të përbushjes së objektivave të synuar të përfitimeve ekologjike dhe sociale.

Për HEC-in në Devoll nga grupi i Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS) është marrë vendim për të praktikuar një përqasje “hap pas hapi” dhe vlerësim “çështje për çështje” të kushteve të rrjedhjes së ulët si dhe për të aplikuar instrumentin hidraulik që është zhvilluar kohëve të fundit për kryerjen e investigimeve dhe analizave të meso-habitatit. Qëndrimi i mbajtur përfshin fusha studimi të veçanta të katër elementëve që vijojnë më poshtë të cilët janë të rëndësishme në ndjekje të rregullave për shkarkimin minimal të pranueshëm për digat:

1. Vlerësimet Ekologjike të vlerave të burimeve natyrore që shoqërojnë segmentet e shtrirjeve të lumit që do të jenë pa ujë duke u fokusuar në vlerat e tyre unike ekologjike
2. Vlerësimi i varësisë sociale – ekonomike për furnizimin me ujë, ujitjen, asimilimin e mbetjeve etj për rrjedhjen e lumit.
3. Njohuritë e përmirësuara për ndodhjet e shkarkimit minimal të fluksit në rrjedhë në vendin e caktuar në segmente të caktuara duke u fokusuar në rrjedhjet sasiore të degëve të cilat kontribuojnë në rigjenerimin e rrjedhës poshtë digave.
4. Vlerësimi i rrjedhës dhe ndryshimit të habitatit përmes kartografimit të mesohabitatit..

Në vijim të ndryshimeve në konceptin e projektit, propozimet e SHMR tani janë vetëm relevante për Lumin kryesor të Devollit në shtrirjet e mëposhtme:

- Diga e Moglicës deri në pjesën e poshtme të rezervuarit të Kokles (gjatë Operimit normal dhe gjatë Operimit jo në periudhë piku dhe operacioneve të mirëmbajtjes);
- Diga e Kokles deri në pjesën e poshtme të rezervuarit të Banjës (vetëm gjatë Operimit jo në periudhë piku dhe operacioneve të mirëmbajtjes);
- Në rrjedhën e poshtme të Digës së Banjës.

Në bazë të konkluzioneve nga vlerësimet e ndikimeve, vlerësimet e rrjedhjes së ulët dhe krahasimi i mezohabitatit, konkluzionet në lidhje me SHMR për çdo segment në fjalë të shtrirjes së lumit paraqiten më poshtë.

Segmenti Moglicë - Kokël:

Në këtë segment të rrjedhjes së sipërme të lumit që do të jetë pa ujë, elementet e rëndësishme për përcaktimin e SHMR janë:

- Ndikime mesatarisht negative nga këndvështrimi biofizik;
- Nuk ka ndikime serioze të cilat nuk mund të kompensohen nisur nga prespektiva sociale;

- Rrjedhje e degëve të lumit të cilat arrijnë në 0.5 m³/sec në fund të segmentit pa ujë;
- Mezohabitati i pranueshëm ndryshon në varësi të rrjedhjes së ulët; e cila çon në propozimin që SHMR duhet të përcaktohet në 1.0 m³/sec, duke pasur mundësinë për tu marrë në konsideratë ndryshimet sezonale të kësaj shifre për shkarkimin. Kjo do të thotë se rrjedha e lumit nën Digën e Moglicës gjithmonë do të ketë një shkarkim prej të paktën 1 m³/sec, e cila rritet afërsisht në 1.5 m³/sec në momentin që hyn në Rezervuarin e Koklës. Këto rrjedhje janë të ngjashme me rrjedhjet minimale të vëzhguara 1- ditore dhe 7- ditore.

Segmenti Kokël – Rezervuari i Banjës:

Segmenti i poshtëm i lumit, i cili ekspozohet ndaj Operimit në periudhë piku dhe ndaj mirëmbajtjes sikundër është diskutuar për Digën e Banjës më poshtë, gjykohet së do të përballet me:

- Ndikime negative mesatare nga këndvështrimi biofizik;
- Nuk ka ndikime serioze të cilat nuk mund të kompensohen nisur nga prespektiva sociale;
- Rrjedhjet nga degët arrijnë 0.5 m³/sec në mes të segmentit pa ujë;
- 1-2 m³/sec si një gamë e arsyeshme për ndryshimet e pranueshme të mezohabitatit, e cila çon në propozimin që SHMR duhet të përcaktohet në 1.0 m³/sec, duke pasur mundësinë për tu marrë në konsideratë ndryshimet sezonale të kësaj shifre për shkarkimin. Kjo do të thotë se rrjedha e lumit nën Digën e Koklës, gjatë periudhave të pikut/ndërprerjes, gjithmonë do të ketë një shkarkim prej të paktën 1 m³/sec e cila rritet afërsisht në 1.5 m³/sec në momentin e bashkimit me Vërçën, dhe në momentin që arrin lumin e Tomoricës do të shfaq një rrjedhje minimale prej 2 – 3 m³/s. Këto rrjedhje janë dyfishi i rrjedhjeve minimale të vëzhguara 1- ditore dhe 7- ditore.

Rrjedha poshtë Digës së Banjës:

Në Lumin Devoll ujrën nuk do të largohen në sensin normal poshtë Digës së Banjës, por gjatë Operimit në periudhë piku dhe gjatë mirëmbajtjes së impiantit do të preferohej shkarkimi i një niveli minimal i ujit nga rezervuari në shtratin e lumit dhe kanalet poshtë rrjedhës. Prandaj, për këto seksion të lumit, i cili në përgjithësi do të përballet me një rrjedhje të qëndrueshme të rregulluar, grupi i Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS) ka përdorur statistikat e rrjedhjes së ulët për të propozuar një SHMR të arsyeshme. Propozimi është se shkarkimi minimal prej 2.0 m³/s, do të ruhet kur turbinat kryesore të jenë jashtë Operimit. Ky shkarkim është më i lartë se rrjedhjet minimale të vëzhguara 1-ditore dhe 7-ditore dhe afërsisht 50% të rrjedhjeve mesatare 1-ditore dhe 7-ditore. Është projektuar instalimi i një turbine të vogël për të shfrytëzuar energjinë që do të jetë e disponueshme me këtë shkarkim.

Disponueshmëria e ujit për ujitje poshtë rrjedhës së Banjës do të përmirësohet nga Operimi hidroenergjetik në krahasim me situatën e sotme. Një vepër e re ujëmarrëse duhet të rindërtohet në bregun e majtë pikërisht poshtë Banjës për veprën ujëmarrëse të kanalit të ujitjes dhe një digë/pendë e vogël për veprën ujëmarrëse. Do të jetë e nevojshme mbajtja e një protokollit operimi midis Projektit Hidroenergjetik të Devollit dhe Bordit të Kullimit të Lushnjës për të shmangur problemet për devijimin e ujit në Rezervuarin e Thanës, (shpëlarja e sedimentit, ndërprerjet e paplanifikuara të Operimit, etj.). Alternativa për këtë marrëveshje do të ishte marrja në konsideratë e një dige ri-regullimi poshtë rrjedhës. Por vendet e përshtatshme të digës për këtë facilitet nuk janë përcaktuar dhe kostoja do të ishte e lartë. Për këtë arsye ky opsion nuk sugjerohet në këtë fazë, por mund të rikonsiderohet nëse interesat për ujitje poshtë rrjedhës nuk plotësohen me një protokoll operimi.

ES1.8.3 Ndikimet pa dhe me zbutjet perkatese

Tabela 28 me poshte permbledh masat lehtesuese te rekomanduara dhe efektin e tyre ne shkallen e ndikimit

Tabela ES. 28: Përmbledhje e Ndikimeve pa masa lehtesuese dhe me Masa lehtesuese

Ndikimet fizike	Faza	Klasifikimi i ndikimit pa masa lehtësuese	Masat përkatëse lehtësuese të propozuara	Klasifikimi i ndikimit me masa lehtësuese
Toka dhe gjeologjia				
Peisazhi	Ndërtim	---	Praktikë e mirë mjedisore. Peisazhi dhe rimbjellja.	-
	Operim	-	Pastrimi i bimësisë në rezervuar	
Dherat dhe Erozioni	Ndërtim	---	Kontrolli i erozionit, Praktikë e mirë mjedisore	--
	Operim	---	Kontrolli i erozionit, Peisazhi dhe rimbjellja. Programe Mbrojtje për zonën ujëmbledhëse	--
Rëra dhe heqja e zhavorrit	Operim	0	Jo i përshtatshëm	n/a
Klima dhe Ndotja e ajrit				
Mikroklima	Operim	0	Jo i përshtatshëm	n/a
Gazrat Serë	Operim	- ¹¹	Pastrimi i rezervuarit	0
Cilësia e ajrit dhe zhurma	Ndërtimi	--	Praktika të mira mjedisore	-
	Operim	0	Jo relevante	n/a
Hidrologjia				
Krijimi i rezervuarëve	Operim	Mbuluar me gjëra të tjera	Na	na
Devijimi i rrjedhjeve të lumit	Operimi në Moglicë	----	Shkarkimi i rrjedhjes minimale – 1.0 m ³ /s	--
	Operimi në Kokël	----	Jo i përshtatshëm	--
	Operimi në Banjë		Jo i përshtatshëm	
Ndryshimi sezonal i regjimit të rrjedhës	Operimi	+++	Jo i përshtatshëm	+++
Ndryshimi ditor i regjimit të rrjedhës	Operimi	--	Shkarkimi i rrjedhjes minimale	-
Cilësia e ujit				
Kapaciteti adsorbktiv i pritësit të ujrave të ndotura	Operimi shtrirja Moglicë – Kokël	--	Shkarkimi i rrjedhjes minimale – 1.0 m ³ /s Programi i pastrimit në Moglicë.	-
	Operimi rrjedhje të tjera	--	Shkarkimi i rrjedhjes minimale – 1.0 m ³ /s	--
Humbja e oksigjenit të	Operimi	-(0)	Prerje/pastrim i	0

¹¹ Krahasuar me alternativën e prodhimit termik të energjisë ndikimi është “shumë i madh pozitiv”

tretur në rezervuare			vegjetacionit në rezervuar Struktura ajrimi të ujit në rezervuar	
Mbetjet e ngurta	Ndërtim dhe operim	--	Menaxhim i mbetjeve. Zgara për mbetjet tek portat hyrëse të ujit	0
Transporti i sedimenteve	Operim	+++	Jo i përshtatshëm	+++
Shkarkimi i sedimenteve	Operim	--	Shkarkimi përkon me kohën kur është e pranueshme nga ana mjedisore	-
Ndotja e ujit nga aktivitetet e ndërtimit	Ndërtimi	---	Praktikë e mirë mjedisore	-
Ndikimet biologjike	Faza	Klasifikimi i ndikimit pa masa lehtësuese	Masat përkatëse lehtësuese të propozuara	Klasifikimi i ndikimit me masa lehtësuese
Peshqit dhe Ekosistemet Ujore				
Humbja e habitateve ujore	Operimi shtrirja Moglicë – Kokël	--	Shkarkimi i rrjedhës minimale – 1.0 m ³ /s Digat? Planet për Mbrojtjen e Natyrës dhe kompensimet	-
	Operimi poshtë HEC-it të Kokel.	-	Shkarkimi i rrjedhës minimale – 1.0 m ³ /s gjatë orarit jashtë pikut dhe mirëmbajtje	0
	Operimi poshtë rrjedhës së Banjës	-	Shkarkimi i rrjedhës minimale – 1.0 m ³ /s gjatë orarit jashtë pikut dhe mirëmbajtje	0
Luhatja e rrjedhës së lumit	Operimi poshtë HEC-it të Koklës	--	Shkarkimi i rrjedhës minimale – 1.0 m ³ /s. Fillimi i ngadaltë lart dhe mbyllje	-
	Operimi poshtë HEC-it të Banjës	-	Shkarkimi i rrjedhës minimale – 1.0 m ³ /s. Fillimi i ngadaltë lart dhe mbyllje	0
Zhvillimet e rezervuarit	Operimi	++	Programi zhvillimi për rritjen e peshkut	+++
Fauna Tokësore				
Humbja dhe ndryshimet e habitatit të kafshëve të egra	Ndikimi i përgjithshëm gjatë Operimit	-	Asnjë	-
	Operimi Moglicë	--	Asnjë	--
	Operimi Kokël	-	Asnjë	-
	Operimi Banjë	-	Asnjë	-
Rezervuari i Thanës	Operim	0	Jo i përshtatshëm	0
Ndikimet e ndërtimit në kafshët e egra	Ndërtimi	--	Praktikat e mira inxhinierike.	-

Bimësia tokësore				
Ndryshimet e përgjithshme të habitatit	Ndikimi i përgjithshëm gjatë Operimit	-/0	Pyllëzim	-/0
	Operimi Moglicë	--	Pyllëzimi	-
	Operimi Kokël	-/0	Pyllëzimi	-/0
	Operimi Banjë	-	Pyllëzim	-/0
Lloje bimore endemike dhe të rrezikuara	Operimi	--	Mbrojtje më strikte e vendeve të mbetura	--
Humbje e bimësisë gjatë ndërtimit	Ndërtimi	--	Praktika të mira inxhinjerike	--
Ndikimet kumulative	Faza	Klasifikimi i ndikimit pa masa lehtësuese	Masat përkatëse të propozuara	Klasifikimi i ndikimit me masa lehtësuese
Hidrologjia				
Rrjedha e poshtme e lumit	Operimi – ndryshimi sezonal	+++	Asnjë	+++
	Operimi - reduktimi i shkarkimit të Deltës	-	Menaxhimi i Integruar i Burimeve Ujore (MIBU)	-
Zhvillimet në fushën e Korçës	Operimi	--	Menaxhimi i Integruar i Burimeve Ujore (MIBU)	-
Perdorimi i ujit në Luginën e Devollit	Operimi	--	Menaxhimi i Integruar i Burimeve Ujore (MIBU)	-
Erozioni dhe Transporti i Sedimentit				
Erozioni i Pellgut	Operimi	--	Praktikë e mirë mjedisore në ndërtim dhe bujqësi	--
Transporti i Sedimentit	Operimi	++	Asnjë	++
Delta e Semanit	Operimi	-	Asnje	-
Ndotja e ujit				
Cilësia e ujit të Luginës së Devollit	Operimi	--	Kontrulli i ndotjes në bujqësi dhe industri	-
Cilësia e ujit të Lumit Seman	Operimi	++	Asnjë	++
Biodiversiteti dhe Ruajtja e Natyres				
Biodiversiteti	Operimi	0	Asnjë	0

Në klasifikimin e ndikimeve janë përdorur kategoritë dhe simbolet e mëposhtme: Jashtëzakonisht shumë pozitive (++++) Shumë pozitive (+++) Mesatarisht pozitive (++) Pak Pozitive (+) Minimale/asnjë (0) Pak negative (-) Mesatarisht negative (--) Shumë negative (---) Jashtëzakonisht negative (----)

ES1.8.4 Veprimet Parësore Të Masave Lehtësuese

Masat kryesore të zvogelimit të ndikimeve janë permbledhur në formatin e matricës në Tabelën ES. 28 me syqyerimet në lidhje me përgjegjësite dhe rolet midis DHP si zhvilluesi i projektit dhe QSH si rregullatori.

Tabela ES. 29: Përmbledhje e Veprimeve dhe Masave Prioritare Lehtësuese Bio-fizike

Çështjet	Masat e detyrueshme lehtësuese	Për tu marrë në konsideratë nga DHP/QSH		Komentet
	Është përfshirë si element i projektit ose kosto	Mundësia e PSK ¹²	Roli i QSH	
SHMR në Digën e Moglicës	1.0 m3/sec – ndryshimet sezonale duhet të merren në konsideratë	-	Pranimi	SHMR në Digën e Moglicës
SHMR në Digën e Koklës	1.0 m3/sec	-	Pranimi	SHMR në Digën e Koklës
SHMR në Digën e Banjës	2.0 m3/sec	-	Pranimi	SHMR në Digën e Banjës
Niveli i ndezjes së Turbinës	Duhet të vendoset	-	Paralajmërim publik	Niveli i ndezjes së Turbinës
Përmirësimi i shtratit të lumit me pendë/digë	Struktura gabion ose mjete të tjera për përmirësimin e habitatit	-	Pranimi dhe bashkëpunimi	Përmirësimi i shtratit të lumit me pendë/digë
Pastrimi i Rezervuarit	Shkurret dhe pemët duhet të hiqen nga kontraktori	-	-	Pastrimi i Rezervuarit
Menaxhimi i ujrave të ndotura në Gramsh	Riparimi i sistemit të grumbullimit dhe vlerësimi i trajtimit parësor	Shto trajtimin sekondar në funksion të plotësisimit të standarteve të BE	Miratimet dhe përgjegjësia O&M (Operim & mirembajtje)	Menaxhimi i ujrave të ndotura në Gramsh
Menaxhimi i mbetjeve të ngurta në Gramsh	Masat bazë ndaj mbetjeve që lundrojnë	Vlerësimi i sistemit të menaxhimit të mbetjeve të ngurta	Miratimet dhe përgjegjësia F&M	Menaxhimi i mbetjeve të ngurta në Gramsh
Menaxhimi i ujrave të ndotura në Moglicë	Përmirësimet Bazë	Grumbullimi i duhur dhe trajtimi primar	Miratimet dhe përgjegjësia F&M	Menaxhimi i ujrave të ndotura në Moglicë
Përmirësimi i tubacionit të ujit të pijshme të Bulçarit dhe fshatrave të tjera në nevoje	Ruajtja e tubacionit të ekzpozuar ndaj dëmtimit gjatë ndërtimit	Forcimi i sistemeve ekzistuese të furnizimit me Ujë	Miratimet dhe përgjegjësia F&M	Përmirësimi i tubacionit të ujit të pijshme të Bulçarit dhe fshatrave të tjera në nevoje
Ri-vendosja e sistemit të furnizimit me ujë në Cerujë dhe Drizë	Përmbytje të stacioneve të pompimit	-	Miratimet dhe përgjegjësia F&M	Ri-vendosja e sistemit të furnizimit me ujë në Cerujë dhe Drizë
Shpëlarja e Sedimentit	Planifikuar për të minimizuar dëmin	-	Kriteri për Miratimin dhe Furnizimin	Shpëlarja e Sedimentit
Ripyllëzimi	Rimbjellja sipas rregullave të QSH	-	Përcaktimi i Kritereve dhe përzgjedhja e	Ripyllëzimi

¹² Përgjegjësia Sociale e Korporatës psh. investimi vullnetar i DHP për zhvillimin e zonës

Çështjet	Masat e detyrueshme lehtësuese	Për tu marrë në konsideratë nga DHP/QSH		Komentet
	Është përfshirë si element i projektit ose kosto	Mundësia e PSK ¹²	Roli i QSH	
			vendeve	
Zhvendosja e fshatrave Lumaj dhe Nikollarë	Kompensim i plotë në përputhje me rregullat e QSH	-	Rishikimi i marrëveshjeve të nënshkruara dhe miratimi i zgjidhjeve	Zhvendosja e fshatrave Lumaj dhe Nikollarë
Zëvendësimi i rrugëve dhe urave	Kostot e kompensimit dhe pagesa për QSH duhet të negociohet	Përmirësimi i standardit të rrugës rajonale/kombëtare	Vendimmarrësi dhe zbatuesi	Zëvendësimi i rrugëve dhe urave
Humbja e rrugëve të aksesit	Rivendosja e aksesit për rrugën e komuniteteve të izoluar, të cilat mundësisht përfshijnë shërbimin e tragetit për udhëtarët	Përmirësimi i standardeve të aksesit përfshi dhe tragetin e automjeteve	Miratimi dhe Kontrolli	Humbja e rrugëve të aksesit
Rregullimi i terrenit për të riparuar dëmet në natyrë	Specifikuar në PMM (Plani për menaxhimin mjedisor); në dokumentet e tenderimit	-	Miratimi	Rregullimi i terrenit për të riparuar dëmet në natyrë
Pluhuri, zhurma dhe ndotja e ajrit	Specifikuar në PMM në dokumentet e tenderimit	-	Kontrolli	Pluhuri, zhurma dhe ndotja e ajrit
Mbrojtja e ujëmbledhësit	Përqasja inxhinierike për ruajtjen e investimeve të projektit	Menaxhimi i pellgut ujqor si përmirësim mjedisor rajonal	Miratimi dhe bashkëpunimi	Mbrojtja e ujëmbledhësit
Infrastruktura për Argëtimin tek rezervuarët	-	Mbështetje për aktivitete me shumë qëllime	Miratimi dhe bashkëpunimi	Infrastruktura për Argëtimin tek rezervuarët
Projektimi i Pellgut Ujqor të Lumit	-	Mbështetja e IWRM & përcaktimi i Autoritetit për Pellgun Ujqor të Lumit nëse iniciohet nga QSH	Vendim marrësi dhe përgjegjës	Projektimi i Pellgut Ujqor të Lumit
Efektet poshtë rrjedhës të erozionit dhe transportin/blokimin e sedimenteve	Nuk është përfshirë	Një problem kompleks, preferohen studime	Miratimi dhe bashkëpunimi	Efektet poshtë rrjedhës të erozionit dhe transportin/blokimin e sedimenteve
Vendet e trashëgimisë kulturore	Gërmime të kujdesshme dhe heqja e objekteve; në dokumentet e tenderimit	Studimi i zonave me potencial arkeologjik	Miratimi dhe bashkëpunimi	Vendet e trashëgimisë kulturore

ES1.8.5 Elementet Sociale

Lehtësimi dhe zvogëlimi i ndikimeve sociale në përgjithësi është një proces më shumë i orientuar dhe ka një gamë më të gjerë se lehtësimet e ndikimeve mjedisore ku sasia dhe zbatimi janë shpesh më të drejtpërdrejta. Lehtësimi dhe zvogëlimi i ndikimeve sociale për këtë projekt do të realizohet nëpërmjet disa planeve menaxhuese sociale të synuara nën kujdesin e PMMS. Bazuar në gjetjet të cilat janë paraqitur në Konsultimet për Ndikimin Social në Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor dhe Social, DHP duhet të marrë një numër masash të caktuara lehtësimi dhe menaxhimi për të siguruar që Projekti të minimizojë ose të shmang ndikimet negative dhe të maksimizojë ndikimet e mundshme sociale pozitive.

Masat zbutëse sociale duhet të përqendrohen mbi parandalimin e aksidenteve sëmundjeve dhe përmirësimin e cilësisë së jetës dhe mënyrave të shëndetshme të jetesës nëpërmjet vlerësimit dhe zbutjes së faktorëve në mjedis të cilët mund të kenë ndikim negativ mbi shëndetin e brezave të tanishëm dhe të ardhshëm. Objektivat kryesorë janë:

- Rritja në maksimum e mundësive të përfitimit social-ekonomik dhe shëndetësor nga Projekti;
- Mbështetja e kapaciteteve lokale të shërbimeve sociale (shëndetësore);
- Sigurimi i zbatimit të praktikave të sigurta për punonjësit/kontraktorët e DHP;
- Garantimi i aksesit të punonjësve të DHP në çdo shërbim të nevojshëm social, ekonomik dhe shëndetësor pa ndikime negative mbi komunitetin lokal dhe shërbimet komunitare lokale/rajonale; dhe
- Ndalimi ose eliminimi i rreziqeve sociale dhe shëndetësore nga Projekti, nëse ka. Kjo përfshin rreziqet e sigurisë që ndikojnë mbi aspektet shëndetësore dhe të tjera sociale.

Katër kategori Ndikimesh dhe 53 ndikime të perceptuara janë renditur gjithsej nga ekipi i Konsultimeve mbi Ndikimet në Kapitullin 8. Për këtë Përmbledhje Ekzekutive kategoria e parë e ndikimeve me 7 ndikime të perceptuara paraqet shembullin e analizës në Tabela ES. 30. Këto rekomandime të masave zbutëse vijnë në ndjekje të ndikimeve kryesore të identifikuar nga ekipi i VNMS-s dhe gjithashtu nga ndikimet e perceptuara që vijnë nga Konsultimet mbi Ndikimet.

Ndikimet mbi Popullsinë/Karakteristikat e Kushteve Bazë Social-Demografik

DHP rekomandohet të zhvillojë një vlerësim më të detajuar, tërësorë të aftësive lokale dhe një Plan Punësimi me përparësi punësimin lokal duke njohur aftësitë e popullsisë lokale për të plotësuar nevojat e DHP dhe minimizuar ardhjen e mundshme nga jashtë. Ai gjithashtu duhet të synojë menaxhimin e tensioneve mjedisore dhe sociale, madje dhe çështjet e konflikteve të mundshme që dalin nga punëtorët e jashtëm që vijnë dhe zhvendosen në Devoll në kërkim të përfitimeve nga DHP. DHP gjithashtu rekomandohet të zhvillojë politika punësimi për caktimin e punëtorëve në punë dhe sjelljet e duhur sipas kontekstint social-kulturor.

Tabela ES. 30: **Shembull Përmbledhje e Ndikimeve Sociale të Parashikuara nga KN dhe Masat Lehtësuese të Propozuara**

Kategoria e Bazës/Ndikimit	Ndikimi i parashikuar ose i Mundshëm	Marrësi/t	Natyra (+/-)	Masat lehtësuese të propozuara/ mënyrat për të rritur ndikimet pozitive p.sh. rekomandimet e PMS
Popullsia/Demografia	1) Probabiliteti i lëvizjes së banorëve vendas për tu kthyer sërish në fshatrat e Luginës së Devollit për mundësitë e punësimit që ka krijuar DHP. Shumë fshatra kanë emigrantë dhe PAP mendojnë kthimin e tyre	PAP (të gjitha fshatrat), Drejtuesit e fshatrave, Qeveria Rajonale, DHP	Pozitive Negative	<ul style="list-style-type: none"> PCD Efektive: Menaxhimi i pritshmërive të larta për punësimin¹³ Mundësitë e punësimit janë rritur nga veprimet e parashikuara në seksionet “Ekonomia, Punësimi & Mënyra e Jetesës”
	2a) Emigrimi i banorëve vendas jashtë nga Lugina e Devollit , për shkak të pamjaftueshmërisë së vendeve të punës për banorët vendas, rënia e mundësive ekonomike /humbja e tokës = Shpopullimi dhe fragmentizimi i komunitetit.	PAP (Devolli i Poshtëm), Drejtuesit e fshatrave, Qeveria Rajonale	Negative	<ul style="list-style-type: none"> Politika e punësimit të DHP: “Prioriteti i Punësimit të PAP” PCD efektive sqaron mundësitë e punësimit dhe natyrën e kontratave;;
	2b) Emigrimi i banorëve vendas jashtë nga Lugina e Devollit , për shkak të pamjaftueshmërisë së vendeve të punës për banorët vendas, rënia e mundësive ekonomike/humbja e tokës = Shpopullimi dhe fragmentizimi i komunitetit.	PAP (Devolli i Poshtëm), Drejtuesit e fshatrave, Qeveria Rajonale	Negative	<ul style="list-style-type: none"> Politika e punësimit të DHP: “Prioriteti i Punësimit të PAP” PCD efektive sqaron mundësitë e punësimit dhe natyrën e kontratave;
	3) Emigrimi i punëtorëve jo vendas në Luginën e Devollit mendohet si një kërcënim për mundësitë e punësimit të PAP	PAP (të gjitha fshatrat, por probleme specifike në Devollin e Sipërm/Mesëm), gratë , Drejtuesit e fshatit, DHP	Negative	<ul style="list-style-type: none"> PCD efektive: menaxhimi i pritshmërive të larta jo realiste të punësimit si pjesë e planit të kontrollit të fluksit; Rritja e Mundësive të punësimit: p.sh. skemat e vlerësimit dhe drejtimit në punë;;

¹³ Konsultimet me publikun & Publikimi i Planeve për Punësim (Politika për Punësimin/Rekrutimin/Trajnimin) mendohet të ketë ndikim pozitiv, por mund të ketë ndikim negativ për shkak të mos menaxhimit të pakënaqësisë/pritshmërive

Kategoria e Bazës/Ndikimit	Ndikimi i parashikuar ose i Mundshëm	Marrësi/t	Natyra (+/-)	Masat lehtësuese të propozuara/ mënyrat për të rritur ndikimet pozitive p.sh. rekomandimet e PMS
	4) Punonjësit e DHP mendohen si kërcënim ndaj sigurisë së fshatit dhe/ose kulturës/privacisë	PAP (të gjitha fshatrat, por probleme specifike në Devollin e Sipërm/Mesëm), gratë , Drejtuesit e fshatit, DHP	Negative	<ul style="list-style-type: none"> Plani i induksionit dhe trajnimit për punonjësit e DHP me trajnime në lidhje me kulturën dhe kodin e sjelljes për punëtorët. PCD efektive: Politika e Fqinjësisë së mirë e hartuar në bashkëpunim me PAP me ndihmën e ekspertëve social – kulturor PCD Efektive: Përcakton përfitimet më të mëdha të Projektit.
	5) Përfitimet ekonomike të Fluksit të Punëtorëve Emigrantë shihen si mundësi, p.sh. rritja e shitjeve nga prodhimi bujqësor	PAP (veçanërisht fshatrat në afëri të kantierit ose ndërtimit) Drejtuesit e fshatit, DHP	Pozitive	<ul style="list-style-type: none"> Përfshirja e iniciativës për “prokurimin vendor” në Politikën e Biznesit dhe Etikës/Politika e Fqinjësisë së mirë. Trajnim për asistencë marketingu për PAP (Arsimi Rajonal & Institucionet e Trajnimit).
	6) Pritshmëritë nga transferimi i aftësive mendohet nga disa PAP si ndihmë për komunitetin për të mësuar aftësi të reja dhe mundëson shkëmbimin kulturor	PAP (Meshkuj), Drejtuesit e Fshatit, Qeveria Rajonale, DHP, Institucionet Rajonale të Arsimit	Pozitive	<ul style="list-style-type: none"> Skema e vlerësimit dhe sistemet e drejtimit në punë si pjesë e Planit për induksionin & trajnimin e punonjësve; DHP duhet të konsiderojë skemën e shkëmbimit kulturor;
	7) Përfitimet Ekonomike të Kantierit të Punëtorëve të ndërtimit mendohet si një mundësi ose kërcënim nga fshatra të ndryshëm	PAP (të gjithë fshatrat veçanërisht Bulçari dhe Kokli), Drejtuesit e Fshatit, Qeveria Rajonale, DHP	Pozitive/Negative	<ul style="list-style-type: none"> PCD Efektive: DHP duhet të konsultohet me fshatarët në lidhje me interesin për vendndodhjen e kampit / kantierit afër së bashku me përfitimet e pritshme ose menaxhimin e pritshmërive; PCD Efektive: Identifikimi i shqetësimeve dhe problemeve që lidhen me kampin dhe lehtësimin në politikën e Fqinjësisë së Mirë dhe PCDP.

ES1.8.6 Masat për Lehtësimin e Ndikimeve në Vendet e Trashëgimise Kulturore

Në Banjë ekzistojnë tre vende që do të preken nga projekti. Ato ndodhen brenda zonës që do të përmytet (vendi CH-28, CH-29 dhe CH-43). Vendet CH-28 dhe CH-29 janë të dyja vende të varrezave prehistorike me rëndësi të madhe. Për vendin CH-28, rekomandohen gërmime të mbrojtura për heqjen e objekteve nën drejtimin e punonjësve të Ministrisë së Kulturës.

Vendi CH-43 është një vend me *potencial arkeologjik* midis Darzezë dhe Dushkut (Silarës) me rëndësi mesatare. Rekomandohet kryerja e një studimi intensiv të sipërfaqes për CH-43. Për 29 vendet e mbetura jashtë zonës së përmytur në afërsi të Banjës, rekomandohet shmangja dhe monitorimi gjatë zbatimit të projektit.

Në Moglicë, rekomandohen studime intensive për zonën afër Nikolicës. Kjo zonë ka varreza parahistorike në kodër me rëndësi të madhe (CH-24) dhe mundësi zbulimesh parahistorike me rëndësi mesatare (CH-31).

Zona e Moglicës ka dy vende me rëndësi mesatare të cilat ndodhen në afërsi të linjës së transmisionit. Këto dy vende janë Kështjella Mesjetare Romake (CH-22) dhe Kisha Ortodokse (CH-25). Rekomandohet një projektim i kujdesshëm për të shmangur ndikimin direkt. Për vendet e tjera në Koglicë rekomandohet shmangja dhe monitorimi

Për vendet në Kokël, rekomandohet shmangja dhe monitorimi.

ES1.9 MENAXHIMI DHE MONITORIMI MJEDISOR DHE SOCIAL

ES1.9.1 Kuadri i PMMS

Një nga objektivat e procesit të Vlerësimit Mjedisor është zhvillimi dhe hartimi i procedurave dhe planeve për të zbatuar rekomandimet që rezultojnë nga analiza vlerësuese, procesi i konsultimit me publikun dhe procesi i rishikimit të përputhshmërisë mjedisore. Është i rëndësishëm projektimi i planeve realiste për të garantuar që masat lehtësuese dhe kriteret e monitorimit të përshkruara do të zbatohen në fazat pasardhëse të zhvillimit të projektit, të jetë një projektim i detajuar, ndërtim, Operim dhe përmyllje e rregullt. Prandaj një element standard i procesit të Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor është përgatitja e Planit të Menaxhimit për të përcaktuar kushtet dhe objektivat që duhet të përmbushen dhe realizohen gjatë këtyre fazave. Plani i plotë i Menaxhimit mund të ndahet në 2 elementë kryesorë:

- Plani për Menaxhimin Mjedisor (PMM)
- Plani për Menaxhimin Social (PMS) dhe

Plani i Menaxhimit Mjedisor dhe Social, fillimisht i zhvilluar në nivel kuadri, është shkruar për të qënë në përputhje si me udhëzimet dhe principet shqiptare dhe ato ndërkombëtare (regullat e BE-së, IFC, etj.) për Planet e Menaxhimit. Në kuadër përcaktohen masat lehtësuese, aktivitetet monitoruese, organizimi për zbatim dhe zbatimi.

Kuadri i Planit të Menaxhimit Mjedisor dhe Social bazohet në informacionin e disponueshëm në këtë fazë të përgatitjes së projektit (Nëntor 2010). Gjatë periudhës së projektimit të detajuar të projektit do të disponohet më shumë informacion për skemën e projektit si dhe mund të dalin detaje teknike të reja dhe të rishikuara. Kjo mund të ndryshojë natyrën dhe nivelin e pasojave mjedisore. Prandaj, PMMS do të ketë nevojë për një rishikim dhe përditësim të vazhdueshëm. Kjo është në mënyrë të veçantë rasti me planin për menaxhimin mjedisor për aktivitetet e ndërtimit. Ky plan mund të përfundohet plotësisht pasi të jenë vendosur detajet për organizimin e Kontraktorëve dhe pasi të jenë marrë vendimet në lidhje me teknologjitë e ndërtimit,

përbërjen e forcës punëtore, etj. Për këtë arsye, detajet përfundimtare të planit duhet të përgatiten nga Kontraktori duke u bazuar në standardet dhe kriteret e përgjithshme të përcaktuara nga Zhvilluesi dhe Autoritetet e Mjedisit.

ES1.9.2 Palet Kryesore

Për implementimin efikas të PMMS, palë të ndryshme do të përfshihen me detyra dhe përgjegjësi. Për menaxhimin e PMMS do të jetë i nevojshëm përcaktimi i qartë i përgjegjësiive institucionale dhe personeli i kualifikuar. Palët kryesore do të jenë:

- Devoll Hydropower Sh.A,
- Qeveria Qendrore e përfaqësuar veçanërisht nga Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave,
- Përfaqësuesit e qeverisë rajonale dhe vendore
- Administrata vendore (bashkitë dhe komunat)
- Kontraktorët dhe Nën-kontraktorët
- Ekspertët e pavarur dhe OJQ.

Kompania DHP do të ketë përgjegjësinë e përgjithshme primare për zbatimin e masave lehtësuese, por do të kontraktojë agjenci të tjera dhe do të marrë rolin e supervisorit dhe do të monitorojë në shumë raste. Autoritetet qeveritare në nivel qendror dhe rajonal do të përmbushin rolin e kontrollorit dhe miratuesit. Kontraktori do të ketë një rol qendror gjatë fazës së ndërtimit.

ES1.9.3 Monitorimi

Monitorimi është një nga elementët e rëndësishëm të Planit për Menaxhimin Mjedisor dhe Social dhe shërben për disa funksione si:

- Siguron kontrollin e zbatimit të masave lehtësuese të propozuara dhe rekomandimet PMMS; dhe
- Identifikon masat korigjuese ose ripërcakton masat lehtësuese, në rast se masat lehtësuese të përcaktuara në fillim nuk janë mjaftueshëm efektive.

Duke qenë se monitormi është thelbësor për identifikimin e tendencave të padëshirueshme, nevojitet informacion baze cilësor dhe nëse është e mundur dhe informacion bazë sasior. Vetëm pasi të jetë përcaktuar situata bazë, ndryshimet mund të identifikohen nëpërmjet monitorimit. Këto të dhëna bazë janë grumbulluar gjatë studimeve të Analizës së Ndikimeve Mjedisore dhe Sociale dhe nga studimi social ekonomik.

Monitorimi do të kryhet në faza të ndryshme të kohëzgjatjes së projektit. Në mënyrë të thjeshtëzuar monitorimi mund të ndahet në:

- Monitorimi i punimeve të ndërtimit dhe faciliteteve ndërtuese
- Montorimit i ri-sistemimit/strehimit dhe kompensimit

- Monitorim afat – gjatë ose operacional

Detaje më specifike mbi fokusin, përmbajtjen dhe harkun kohor të aktiviteteve monitoruese përmenden në seksionet e Nën-Planeve përkatëse menaxhuese.

ES1.9.4 Nen-Planet Biofizike

Përmbajtja e Planit të Menaxhimit Mjedisor përbëhet nga elementë të masave lehtësuese dhe atyre kompensuese të cilët duhet të ndiqen pas përgatitjes së projektimit të detajuar dhe pas përfundimit të raportit për Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor dhe Social. Prandaj, elementë të ndryshëm, ose Nën-Plane, kanë lidhje me fazën e ndërtimit dhe fazën e Operimit të projektit. Gjithashtu mund të kenë lidhje me programet e rritjes mjedisore dhe sociale të cilat nuk kanë lidhje direkte me zbatimin e Projektit Hidroenergetik të Devollit.

Detaje për këto Nën-Plane do të rishikohen dhe do të analizohen më tej në fazat e tjera të zhvillimit të HEC-it në lumin Devoll.

ES1.9.5 Planifikimi i Menaxhimit Social

Planet për Menaxhimin Social, kuadri i rekomandimeve të të cilave janë pjesa përfundimtare e procesit të Vlerësimit të Ndikimit Social, janë dokumente të rëndësishme për të drejtuar strukturën dhe sistemet menaxhuese për zbatimin e Projektit Hidroenergetik të Devollit. Kuadri PMS mbulon masat lehtësuese, monitorimin, zhvillimin e kapacitetit dhe trajnimin, sugjeron kalendarin dhe planin e zbatimit si dhe trajton integrimin e PMS me PVR dhe zhvillime të tjera të projektit

Kuadri PMS është pjesë e Planit të Përgjithshëm të Menaxhimit Mjedisor dhe Social dhe përcakton kuadrin menaxhues për mënyrën se si duhet të menaxhohen elementet sociale të projektit nga ndërtimi deri tek Operimi. Për të finalizuar PMS, DHP duhet të përfshijë dhe të ndërtojë në bazë të rekomandimeve të kuadrit PMS dhe të përfshijë zhvillimin dhe dorëzimin e disa planeve, siç përshkruhen më poshtë. DHP duhet të kryej studime të tjera shtesë me fokus Vlerësimin e Ndikimit Social gjatë fazës së ndërtimit për aspekte të caktuara të Përshkrimit të Projektit që ende duhet të përcaktohen. Në këtë fazë shumë nga kërkesat dhe kriteret e detajuara nuk janë përcaktuar, por është e nevojshme që DHP të specifikojë rezultatet dhe objektivat kryesore të synuara për veten (çështje të kompanisë) dhe për Kontraktorët.

DHP duhet të punojë ngushtë me kontraktorin për të zhvilluar plane efektive si dhe mekanizma monitorimi dhe implementimi për të garantuar përmbushjen e përgjegjësive dhe detyrave. Angazhimet dhe detyrimet mjedisore dhe sociale të DHP duhet të përgatiten duke formuar kështu Regjistrin e Angazhimeve. Ky regjistër do të jetë një instrument në ndihmë të përputhshmërisë rregullative.

Vazhdimësia e aspekteve të menaxhimit të ndikimit social duhet të përfshijnë gjithashtu konsultimet e vazhdueshme dhe Proçedurën për Ankesat (me Kontraktorin që punon përkrah DHP), kështu që komuniteti vendas mund të bëjë deklaratat e veta për Kontraktorin/DHP dhe trajtimin e shqetësimeve të tyre, DHP duhet të vazhdojë me aspektet e angazhimit të aktorëve nëpërmjet zhvillimit dhe krijimit të Zyrës së Projektit në Kantier në Moglicë ose Lozhan si dhe krijimin e Zyrës së Informacionit në Gramsh dhe Punonjësit të koordinimit me komunitetin i cili është i lëvizshëm në të gjithë Luginën e Devollit. Ky funksion social duhet të punojnë në krah të punonjësve të PMMS të cilët kryejnë vlerësimet të tjera të nevojshme dhe ripërgatitjen e planeve të finalizuar. Këto plane duhet të përshkruajnë se si kontraktori përmbush detyrimet dhe angazhimet mjedisore dhe Sociale. Trajnimi induktues duhet të jetë i detyrueshëm për të gjithë punonjësit e projektit dhe kontraktorët, duke gjeneruar kështu rezultate për politikat sociale dhe

kuadrin social. Planet përfundimtare duhet të bazohen në kërkesat e përgjithshme të planit të menaxhimit mjedisor dhe social.

Për qëllime prezantimi, rekomandimet ndahen në rekomandime mjedisore dhe sociale, megjithatë nuk ekziston një dallim i qartë. Për shembull, Plani për menaxhimin e Transportit duhet të jetë kryesisht një plan për të shmangur ndikimet e pafavorshme tek komuniteti dhe në thelb ka natyrë sociale. Gjithashtu, menaxhimi i aspekteve mjedisore ka potencial të madh për të influencuar në ndikimet shëndetësore (sociale). Prandaj, përpara paraqitjes së Planit të Menaxhimit Social, jepet një përmbledhje e aspekteve kryesore të mjedisit.

ES1.9.6 Strategjia e Zhvillimit Social te DHP (SZHS) Investimi per Komunitetin

Krahas menaxhimit të ndikimeve mjedisore dhe sociale të projektit, sikundër parashikohet në procedurat ndërkombëtare¹⁴, për krijimin e emrit të mirë në mbështetje të menaxhimit të rrezikut social, DHP duhet të jap kontribute vullnetare për zhvillimin e qëndrueshëm të komuniteteve fqinje. Ky zhvillim, i cili njihet gjithashtu edhe si Investim për Komunitetin/Social duhet të ketë si qëllim mbështetjen e zhvillimit të qëndrueshëm social – ekonomik (p.sh. ndërgjegjësimi mjedisor) të komunitetit vendas në aspekte që përbëjnë një rast të mirë biznesi për DHP si për shembull zhvillimi i:

- **Aftësi Teknike/Profesionale të cilat do t'i hyjnë DHP në punë gjatë ndërtimit;**
- **Trajnime për aftësitë e profesionale të cilat lidhen me mundësinë e punësimit** (Trajnime për TI dhe Anglisht);
- **Zhvillimi i kapacitetit Shëndetësor dhe Siguria e Komunitetit** e cila lidhet me ndryshimet e mjedisit p.sh trajnime ndërgjegjësimi për STD, dhe sëmundjet të cilat vijnë nga ndotja. Kurse të ndihmës së shpejtë në rast mbytje ose aksidenti rrugor; krize astme, dhe reduktimi i rrezikut të ndikimit të sigurisë p.sh. masa lehtësuese në rats aksidenti, zhvillimi i sistemeve të përshtatshme për mbeturinat dhe kanalizimet;
- **Teknikat e modernizuara bujqësore** për të mbështetur një prodhim më të madh nga një sipërfaqe më e vogël toke dhe bujqësi e qëndrueshme si dhe masa mbrojtëse për gjallesat e prekura si bletaria;
- **Trajnime për Turizmin** për bizneset ekzistuese ose të reja në mbështetje të ndryshimit potencial që rezulton nga rritja e fluksit të popullsisë dhe preferencat e ndryshme të konsumatorit nga punonjësit e huaj;
- **Burimet e ndryshuara të mjedisit/Liqeni** për banorët që janë të interesuar për zhvillimin e bizneseve çlodhëse në liqen psh. ndërtimi i varkave për zhvillimin e aksesit, argëtimit dhe turizmit.

Aspektet e Zhvillimit të Qëndrueshëm dhe të Investimeve për Komunitetin nuk janë të qarta në këtë fazë, por duhet të zhvillohen me pjesëmarrjen (p.sh. në bazë të konsultimeve) e aktorëve vendas (primar) për të garantuar që ato pasqyrojnë përparësitë dhe prioritetet për gratë, burrat dhe fëmijët e Luginës së Devollit si dhe kërkimin e përfshirjes dhe konsulencën e Aktorëve sekondar si OJQ vendase dhe ndërkombëtare të cilat mund të bëhen partnerë zhvillimi me DHP.

¹⁴ Standartet e Performancës Sociale të Korporatës Financiare Ndërkombëtare

Projektet e Investimit për Komunitetin për Zhvillimin e Qëndrueshëm me ndihmën e DHP duhet të financohen me anë të një buxheti të dedikuar (të ndarë) dhe nuk duhet të mbivendoset me financimin e aktiviteteve të projektuara për lehtësimin dhe menaxhimin e ndikimeve sociale dhe mjedisore të Projektit në përputhje me kërkesat nderkombetare rregulluese. Ato duhet të zhvillohen, menaxhohen dhe zbatohen nga profesionistë të Zhvillimeve të Qëndrueshme. Fondet që janë përcaktuar për projekte të komunitetit në projektet e kaluara, ku nuk ka pasur profesionistë në kuadrin e një strategjie për zhvillim të qëndrueshëm, shpesh më shumë dëmtojnë se sa bëjnë mirë dhe mund të dëmtojnë të dyja palët, si njerëzit e prekur (PAP) ashtu dhe vetë projektin.

Në kapitullin 9 paraqiten tre tabela të cilat paraqesin aspektin strategjik të këtyre Planeve kryesore të Menaxhimit Social dhe më pas veprimet prioritare të monitorimit që pasojnë për ndikimet potenciale sociale. Planet që paraqiten në këto tabela janë:

- Aspekti strategjik i Planeve Kryesore të Menaxhimit Social
- Monitorimi dhe Menaxhimi i Ndikimeve tek Komuniteti
- Monitorimi dhe Menaxhimi i Masave Lehtësuese Sociale me Tregues dhe sipas Rekomandimeve të Palës Përgjegjëse

Thelbi i Planit të Menaxhimit Social paraqitet në këto tabela, të cilat për lehtësi prezantimi, nuk janë përfshirë në këtë Përmbledhje Ekzekutive. Ato duhet të konsultohen nga analizuesit nisur nga interesi për realitetet e planifikimit dhe monitorimit të menaxhimit social.

ES1.10 KONKLUZIONE DHE REKOMANDIME

ES1.10.1 Konkluzioni i Pergjithshem

Parametrat më të rëndësishme të ndikimit në procesin e përshkruar të Vlerësimit të Ndikimit Mjedisor dhe Social kanë qenë:

- Niveli i risistemimit/strehimit dhe kompensimi për pronat e humbura të shkaktuara nga krijimi i rezervuarëve hidroenergjetik dhe;
- Ndryshimet në mjedisin ujor nga devijimi i ujërave dhe regjimi i modifikuar hidrologjik në disa sektorë të caktuar të Lumit Devoll.

Për të gjitha alternativat hidroenergjetike të cilat janë marrë në konsideratë në procesin përfundimtar të përzgjedhjes dhe selektimit, rezultoi se ndikimet negative sociale dhe mjedisore do të jenë relativisht mesatare në krahasim me përmasat (kapacitetin e prodhimit të energjisë) e Projektit Hidroenergjetik të Devollit.

Por edhe për këtë, në terma fizik dhe ekologjik të skemës së ndikimeve të vogla, ekzistojnë një seri çështjesh që lidhen me ndikimet dhe masat lehtësuese, veçanërisht në sektorin social, i cili do të jetë problematik që do të kërkojnë shumë kohë dhe do të kushtojnë për trajtimin korrekt të tyre në përputhje me standardet e mbrojtjes Shqiptare dhe Ndërkombëtare.

Prandaj, arrijmë në konkluzionin se Projekti Hidroenergjetik i Devollit mund të zhvillohet në funksion të përfitimeve pozitive të popullsisë vendase – me kusht marrjen e masave të përshtatshme për lehtësimin dhe kompensimin.

ES1.10.2 Perfitimet Kryesore

Përfitimet kryesore të HEC-it të Devollit, krahas prodhimit të Energjisë, pritet të përfshijnë:

- Përmirësimin e kushteve të ujitjes poshtë Digës së Banjës me më shumë ujë të disponueshëm për ujitje në sistemin e ujitjes së Lushnjës.
- Përmirësimin e kontrollit të plotave poshtë Digës së Moglicës dhe në veçanti poshtë Digës së Banjës.
- Përmirësimin e kapacitetit për trajtimin e derdhjeve të ndotura nga komplekset industriale në Fier.
- Reduktimi i sedimenteve në ujë nga Diga e Banjës do të jenë të dobishme për sistemet e ujitjes poshtë rrjedhës.
- Rezervuarët e rinj mund të jenë të disponueshëm për tu shfrytëzuar nga publiku për qëllime argëtimi.
- Lloje të reja peshqish mund të lulëzojnë në rezervuarët e rinj.
- Habitatet për shpendët e ujit do të përmirësohen.
- Mundësi punësimi lokale dhe rajonale.
- Rritje në përgjithësi e aktivitetit ekonomik.

ES1.10.3 Konfliktet e Mundshme

Midis ndryshimeve më të rëndësishme të cilat mund të shkaktojnë lindjen e konfliktit, përveçse kur merren masa e duhura lehtësuese kur është e mundur, janë:

- Transformimi i shtrirjeve të Lumit Devoll në rezervuar do të jetë ndikimi më i dukshëm i zhvillimit të projektuar. Për shembull ajo do të rezultojë në:
 - Ndryshim të ekosistemeve ujore dhe përbërjes së llojeve. Fauna e peshqve të lumit do të preket.
 - Bimësia tokësore dhe habitatet e kafshëve të egra do të humbasin.
 - Toka pyjore dhe bujqësore do të humbasin
 - Shtëpi dhe prona private do të përmyten.
 - Rrugët dhe aksesit për në disa vende do të humbasin ose do të vështirësohen.
- Midis digave hidroenergjitike dhe kanalit të shkarkimit shtrati i lumit do të jetë pak a shumë i thatë. Poshtë kanalit të shkarkimit uji mund të tregojë luhatje të mëdha nëse impianti energjetik funksionon në një mënyrë strikte piku. Ekologjia e lumit dhe shfrytëzuesit e ujërave poshtë rrjedhës mund të preken në mënyrë të ndryshme. Shqetësimet kryesore janë:
 - Flora dhe Fauna ujore, duke përfshirë dhe peshqit, mund të mos mbijetojnë nga humbja e ujit ose luhatjet dramatike të rrjedhës.
 - Humbja e ujërave ose furnizimi i paqëndrueshëm me ujë vështirëson sigurimin e ujit për ujitje, furnizimin me ujë, ujitjen për bujqësinë.
 - Shkarkimi i parashikuar i ujit përbën një faktor rreziku për transportin dhe aktivitete të tjera në shtratin e lumit.

- Njësoj si në të gjitha aktivitetet e ndërtimit të përmasave të mëdha, projekti hidroenergjetik do të prezantojë një numër faktorësh për ndryshimin dhe stresin e shoqërive lokale të cilat ekspozohen ndaj këtyre aktivitetëve si për shembull:
 - Risistemimi/strehimi dhe ndryshime jetësore sociale që do të pasojnë.
 - Ndikime mjedisore të lidhura direkt me ndërtimin si ndotja e ujit, zhurma, erozioni, problemet me trafikun, etj
 - Kërcënimi i strukturës lokale sociale, mënyra e jetesës dhe shëndetësore për shkak të fluksit të punëtorëve.
- Më pak plota dhe më pak transport të sedimentit mund të ketë një ndikim negativ në vlerat e ekologjisë dhe biodiversitetit të Deltës së Semanit.
- Reformat në pellgun e brendshëm ujqor dhe sisteme e ujitjes në rrjedhën e sipërme janë në proces dhe me efekte të mundshme në disponueshmërinë e ujit për prodhimin energjetik dhe cilësinë e ujit.

ES1.10.4 Rekomandimet

Një numër masash dhe veprimesh duhet të merren për të shmangur, minimizuar ose kompensuar ndikimet negative të skemave hidroenergjetike. Disa nga këto masa do të duhet të bëhen pjesë e projektimit ose procedurave operacionale të skemave hidroenergjetike; të tjerat do të marrin formën e kompensimit për jetën e përditshme, vlerat dhe punën e humbur.

Disa nga ndikimet negative nuk mund të zvogëlohen në mënyrë direkte, sepse cilësitë natyrore ose karakteristikat që do të humbasin kanë lidhje të mëdha me komunitetet ose popullsinë. Prandaj për të mbrojtur vlerat natyrore të cilat do të jenë në stres nga zhvillimi dhe për të ruajtur mirëqenien e komunitetit vendas, do të krijohen programe të zhvillimit dhe të menaxhimit, të cilat do të mbulohen pjesërisht ose plotësisht nga DHP. Disa nga këto aktivitete do të jenë në formën e veprimeve të njehershme dhe/ ose kompensim; të tjera do të jenë aktivitete afat-gjata ose të përhershme ose programe për të siguruar përfitime për komunitetet.

Masat Specifike të Lehtësimit dhe Kompensimit

Masat lehtësuese që lidhen me ujin do të përqendrohen në mbrojtjen e biodiversitetit dhe integritetit të ekosistemit në pjesët e prekura të sistemit ujqor dhe zbutja e dëmeve ndaj rritjes së peshkut dhe përdorimeve të tjera të ujit (ujitje, furnizimi me ujë, transport, etj). Mekanizmi më i rëndësishëm për lehtësimin ndikimeve do të jenë kriteret specifike për Shkarkime Minimale të Rrjedhës. Ky raport ka paraqitur rekomandimet për SHMR lidhur me shtrirje të caktura të lumit. Vetëm një shifër fikse jepet për çdo rast. Monitorime dhe vlerësime të mëtejshme janë të nevojshme për të vendosur nëse nevojitet një regjim më fleksibël shkarkimi.

Humbja e tokës dhe pronave do të kompensohen në vlerë monetare ose në natyrë në bazë të rregulloreve Shqiptare për kompensimin dhe zhvendosjen dhe në bazë të parimit të përgjithshëm që njerëzit e prekur do të jenë njësoj ose më mirë se më parë. Kompensimi do të bazohet në një vlerësim të detajuar të zonave të prekura.

Masat për minimizimin e ndikimeve negative të aktivitetëve të ndërtimit duhet të specifikohen në dokumentet e kontratës me Kontraktorin Kryesor dhe Nën-Kontraktorët. Baza për këto kritere do të jetë seksioni i Planit për Menaxhimin e Mjedisit që mbulon ndërtimin.

Masat më komplekse për mbrojtjen dhe përmirësimin e vlerave natyrore, zhvillimin ekonomik, mirëqenien dhe sigurinë e individëve dhe komuniteteve të prekura, etj duhet të trajtohen në Planet për Menaxhimin Mjedisor dhe Social.

Organizimi

Rekomadohet që Zyra Qëndrore e DHP në Tiranë të krijojë një Njësi për Menaxhimin Mjedisor dhe Social (NjMMS) me një drejtues dhe staf ndihmës për supervizimin dhe kontrollin e aktiviteteve menaxhuese mjedisore dhe sociale. NjMMS mund të ketë një zyrë në terren të lidhur me Zyrën e DHP në Gramsh.

ES1.10.5 Hapat ne Vijim

Hapat e radhës në procesin e vlerësimit të ndikimeve mjedisore dhe sociale (VNMS) që do të kryhen janë të ilustruara në Figurën ES – 10.

Faza e radhës, Plani për Menaxhimin Mjedisor dhe Social i detajuar do të shtrijë kuadrin e PMMS që paraqitet brenda këtij Raporti për Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor dhe Social dhe do të trajtojë çështje të përcaktuara në Standardet e Performancës të Korporatës Ndërkombëtare të Financimit të cilat kanë lidhje me planifikimin e menaxhimit mjedisor dhe social, duke përfshirë dhe ri-sistemimin/strehimin jo vullnetar. Do të përgatitet një manual me prioritete dhe procedura të qarta që DHP duhet të zbatojë për të siguruar përputhshmërinë me praktikat më të mira ndërkombëtare.

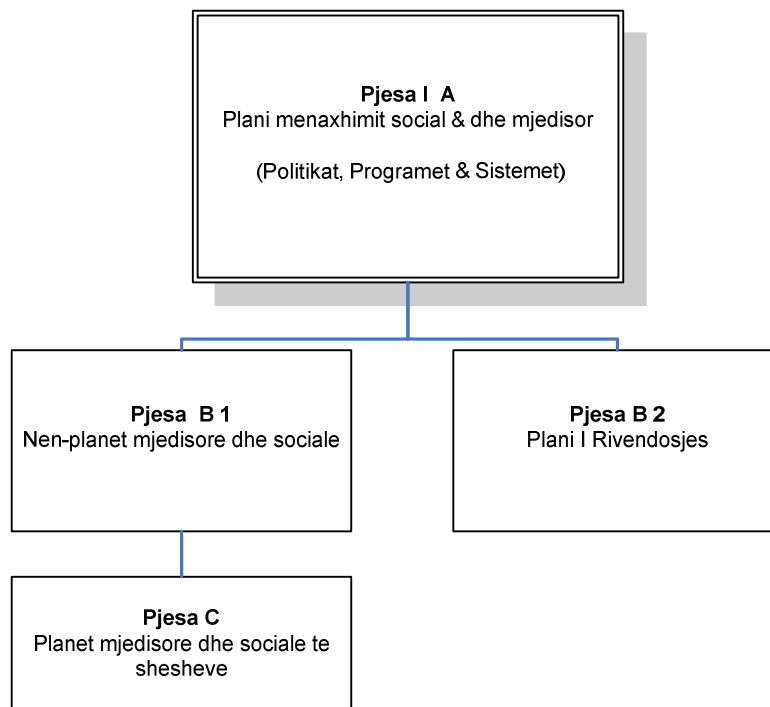

Figura ES. 10: Vështrim mbi PMMS dhe PVR

Nje process i mire Konsultimi dhe plani komunikimi eshte pjese kyce e procesit te metejshem te VNMS-se. Raporti i dale nga Degjesa Publike e hapur ne zonen e projektit mbi draftin e VNMS-se eshte prezantuar me poshte ne paragrafin e fundit te ketij raporti.

Plan Veprimi për Risistemimin

Duhet të përgatitet një plan i plotë veprimi për strehimin/ri-sistemimin në kuadrin e Projektit Hidroenergjetik të Devollit sipas udhëzimeve të KNF për aplikimin e PVR të plotë (30+ shtëpi dhe/ose 200+ personal të prekur). PVR do të plotësojë pjesën B 1 nën-planet e PMMS, siç tregohet në Figurën ES – 10 dhe renditet në PMMS si pjesa B 2.

Permbledhje e Degjeses Publike mbi Draft Raportit e VNMS-se

Degjesat Publike u zhvilluan me 12,13 Shtator ne Gramsh, tek Pallati i Kultures “Thoma Prifti”, dhe me 15 Shtator ne fshatin Moglice ne nje magazine te riparuar. Presantimi i Draft raportit te VNMS-se permbledh planifikimin e e projekteve hidroenergjitike (Banja, Kokel dhe Moglice) mbi lumin Devoll.

Degjesa publike ne Gramsh u fokusua tek projekti i HEC-it te Banjes dhe Kokelit ndersa Degjesa publike ne Moglice u fokusua tek HEC-i Moglices. Presantimet e pregatitura paraqiten kushtet baze, impaktet e mundshme dhe opsionet e rekomanduara per zvogelimin e ketyre ndikimeve. Degjesa Publike kerkoi opinion dhe dha pergjigje per kerkesat e paleve te interesuara

Qellimi kryesor i ketyre degjesave publike te zhvilluara ishte te ndanijm me palet e interesuara gjetjet e bera ne VNMS. Proponenti, DHP-ja beri kerkese per keto takime te hapura. Nje vecaner i kesaj degjese ishte fakti qe informacioni i dhene kishte per qellim informimin e personave te prekur dhe institucionet qe ndodhen Brenda zones se projektit. Opinionet dhe reagimi i paleve te interesuara jane perfshire ne versionin perfundimtar te raportit te VNMS-se si Shtojca V dhe gjithashtu jane te permbledhura ne Tabelen ES.31

Tabela ES.31: Permbledhje e ceshtjeve te spikatura ne lidhje me VNMS-ne.

DHP Degjesat Publike, Shtator 2011:				
	Rajoni i fokusuar/HEC-i, Data, Vendi	Palet e interesuara /Pjesemarresit,Pergatitja dhe numri	Qellimi i Konsultimeve dhe Menyra e Komunikimit.	Komentet kyce/Shqetesimet, te perfshira ne VNMS dhe te Rekomanduara per marje veprimesh nga DHP
I	Qyteti i Gramshit Gramsh ne 12 shtator 2011, me fokusim ne zonen e Devollit te Mesem. Kjo zone ndikohet nga diga dhe HEC-i i Kokles dhe HEC-i Moglices si dhe linja energjitike 220 kV. 330 persona ishin te pranishem, perfshire ketu perfaqesues te 19 fshatrave prezente.	Palet e interesuara (gjithsej 1072) Nga fshatrat ne zone, 593 persona ishin te pranishem ne degjese. Pjesa tjeter e audienes ishte pergjithesisht nga Gramshi (377), qyteti me i madh i zones se projektit dhe nga Elbasani, Korca, Tirana dhe Cerriku	Qellimi: 1. Zbulimet aktuale te VNMS-se dhe masat zbutese dhe permiresuese te rekomanduara. 2. Marrja e mendimeve, shqetesimeve dhe dhenia e pergjigjeve.	Shqetesimet: 1. Titujt e pronesise mbi token 2. Infrastruktura e permbytur, vecanerisht rruget dhe urat 3. Kompensimi. Kush eshte i autorizuar? Kush do te kompensoje? (Qeveria Shqiptare apo DHP) 4. Pasojat e permbytjes – Qendrushmeria e tokes dhe zonat e sigurise 5. Pasojat ne lidhje me shkarkimet e lumit (mjedisore, ujitja, dhe ndotja)
II	Qyteti i Gramshit ne 13 shtator 2011, me fokusim ne zonen e poshtme te Devollit. Kjo zone ndikohet nga diga dhe HEC-i i Banjes si edhe linjat energjitike 220 kV dhe 110 kV. 434 ishin te pranishem, perfshire ketu perfaqesues nga 23 fshatra te pranishme	DHP Bordi Drejtues, Kordinatorja e VNMS- se, Grupi i Komunikimit, Avokatja Grupi i VNMS-se: Erik Helland-Hansen Ferdinand Bego	Menyra e komunikimit: Prezantimet dhe Seanca e Pyetjeve/Pergjigjeve	Veprimet: 1. Dhenia e ndihmese ligjore personave te prekur lidhur me titujt e pronesise dhe konsultimi me autoritetet ne nivel kombetar dhe qarku. 2. Mbeshtetja e Qeverise Shqiptare ne zhvillimin e nje plani ne lidhje me infrastrukturen zevendesuese 3. Zhvillimi i politikave drejtuese dhe qartesia mbi ndermarrjet e DHP-se si edhe kontributet praktike te Qeverise 4. Fokusimi ne keto ceshtje ne konsultimet pasardhese komunikimi i rendesise se respektimit te zones prane rezervuarit ne periudha te luhatjeve te shpeshta te nivelit te ujit. 5. Monitorimi i ndikimeve te te ndryshimt te rrjedhes dhe nese do te jete e nevojshme perfshirjen e specialisteve te rrjedhes mjedisore nga aksioneret e DHP-se ne bashkepunim me Bordin e Kullimit te Lushjes sipas kerkesave sezonale per ujitje.
III	Fshati Moglice ne 15 shtator 2011, me fokusim ne zonen e Siperme te Devollit. Kjo zone ndikohet nga diga e Moglices si edhe linja energjitike te 220 Kv. 308 persoan ishin te pranishem, perfshire ketu edhe perfaqesuesit nga 20 fshatra.			

